

ДИВАН

Епископ Николај Велимировић

ПРЕДГОВОР

Православни Богомољачки покрет у Југославији после Првог светског рата па све до наших дана представљао читаву једну духовну епопеју, која није завршена него се продужује.

Шта је овај Покрет био у суштини, изложено је у овој књизи. Они који га нису познавали, осуђивали су га и исмевали. Они који су га површно познавали, односили су се пасивно према њему. А они који су га добро познавали, били су њиме одушевљени, полагајући на њ велике наде у правцу духовноморалног препорођаја српског народа.

Међу овим последњим био сам и ја. Преко двадесет година ја сам активно учествовао у овом Покрету и пратио његово делање. Па како је већина од знаменитих чланова овог Покрета отишла Богу на истину † било да су умрли обичном смрћу било да су намучени и убијени од нациста и комуниста † сматрам за дужност, као један међу најстаријим њиховим пријатељима, да кажем новој генерацији српској, ко су били и шта јесу српски богомољци. Да разбијем маглу сумње односно православности и црквености Богомољачког покрета. Да кажем и покажем, да овај Покрет није био неки протестантски "ревивал", који плане па се угаси, него један трајан и истрајан верски успон, који је органски растао изнутра, из душа људских жедних Бога, па се постепено ширио изван и раширио свуда међу Србима у Југославији.

Дужан сам да кажем истину о српским богомољцима још и за то што сам био одређен од Светог архијерејског сабора за руководиоца и попечитеља овог Покрета. И био сам то кроз пуних двадесет година. Трудио сам се да овај Покрет простог сељачког народа очистим од спиритизма и сваког секташтва, јереси, раскола и кривоверства, што су у њ уносили странци намерно а домашњи по незнању. И сваке године морао сам подносити извештај Сабору о стању и развоју тог Покрета.

Наш српски Богомољачки покрет је самобитан и самосвојан. Он се заснивао на личним духовним доживљајима појединаца нарочито у дуготрајном ратовању од 1912. до 1918. године, што значи на чудесима. Због тога су чудеса Божја основна нит ове књиге. То је разлог што сам ову књигу назвао "Наука о чудесима".

Богомољачка централа у Крагујевцу издала је од 1919†1941. године равно 101 књигу, осим стално издаваног месечног часописа, "Малог Мисионара" и многобројних религиозних брошура и листака. Штампарију овој централа подарио је покојни Михајло Пупин.

При саставу ове књиге ја нисам могао имати под руком сав онај огромни материјал, живећи у туђини последњих 10 година. Саставио сам је на основу нешто сачуваних бележака и личног сећања.

У наше време код Западних народа, особито у Америци и Британији, огромно је порасло научно интересовање за мистериозне упливе онога света на људе као: исцељење сваке болести помоћу вере и молитве, незнани, гласови, пророчки снови, необичне визије. Све оно што се раније сматрало сујеверјем простог народа, сада научници са свом збиљом предају емпиричком испитивању, † свега тога необичног, натприродног и чудесног.

Српском народу није потребно то доказивати, јер он сам може пружити доказе онима који не знају. Из свог огромног духовног искуства.

Пуштајући ову књигу у свет, ја се молим Господу Богу да користи свима читаоцима: да обрадује верне, да оснажи маловерне и да поврати вери безверне.

У Њујорку 1952. Епископ Николај

ДИВАН 1.

САБОР У ДИВОСТИНУ

Хиљаду деветсто тридесет и неке Божје године одржан је сабор Богомољачког покрета у манастиру Дивостину више Крагујевца. После богослужења у цркви Епископ је благословио присутни народ и сео. И други су поседали, али велика већина остала је стојећи као у цркви.

Отац Јован Рапајић, уредник богомољачког часописа у Крагујевцу и наш знаменити духовник отворио је сабор овим речима:

† Браћо и сестре, мислим да се и анђелска небеса данас радују тако великом броју вас сабраних овде у Дивостину, у овом дивном "Девојачком стану". Наш Богомољачки покрет јесте на првом месту покајнички покрет. И ми смо се сви сабрали овде као покајници. Па кад је, по речима Спаситеља, велика радост на небу због једног покајаног грешника, колико ли је тек због толиких стотина покајника! Лептир се радује ливади пуној цвећа; пчела се радује воћњаку пуном цвета; мајка

се радује кући пуној деце. А Бог се радује многим народу своме. И ми се радујемо Богу. Наша наука није нека сопствена наша наука, него оно што је Јеванђељем објављено свету. Ми својим духовним преживљајима само потврђујемо ту науку. На грешника прво наилази страх од Бога; од тога страха долази покајање; покајању следи нада у милост Божију, а нади следује љубав која се показује у честој молитви и добрим делима. Све ово ви сте преживели или преживљујете. И сами се буните против старог човека у себи и радујете се новом. Буните се, велите, и дижете устанак против греха у себи и у друштву. Због тога је овај наш Покрет назван Духовним устанком. Као што је српско робље дигло устанак против Агарјана, тако и ми, с Божјом помоћи, покрећемо овај Духовни устанак против греха, који трују и умртвљују и појединце и народ.

Слобода принадежи човеку као хлеб и дисање. Али, ако се човек или народ ослободи само од спољашњих тирана а остане под тиранијом својим сопствених грехова, тиме није учинио много. Као кад би отерао туђу стоку из свога жита а пустио своју да му поједе храну и остави га гладног. То је неразум против кога ми устајемо. И то је смисао нашег православног Богомољачког покрета или, како је речено, Духовног устанка, у српском народу. Са овим ја отваравам данашњи наш сабор, и добродошлицом поздрављам све присутне, а на првом месту преосвећеног Владику, свештенство, госте из даљине и близине, као и све вас делегате наших братстава из целе државе, и остале чланове наше.

Потом отац Јован умоли брата Божу Чеперковића да каже реч:

Брат Божа: Доносим вам поздраве од нашег братства у Врњцима. Наше братство јача из недеље у недељу, † слава Богу. И народ што из разних крајева долази у бању, радо се придружује нама после службе Божје и слуша верске поуке и духовне песме у црквеној порти. Неки од слушалаца из даљине у одушевљењу заричу се, да ће и у своме месту основати богомљачко братство. Други опет позивају наше мисионаре да их посете и духовно укрепе. И благодат Божја јавља се међу нама у сили. Као што вели апостол Павле: "Вјера ваша нек не буде у мудрости људској него у сили Божјој" (И Кор. 2, 5) † А шта је сила Божја него чудеса Божја, која се јављају и унутра и споља. Тамо где не достиже рука човечија, достиже рука Божија. И што човек не може, Бог може. Јер је писано у Сведочанству истине: "Све је могуће Богу". Испричаћу вам један од многих чудесних догађаја код нас. Један наш сусед лежао је узет у постељи пет година непомично. Многе лекарије нису му помогле. Упитају га наша браћа, да ли би он дозволио један скуп богомољаца у његовој кући? Он дозволи. Дошло нас је око тридесет. Читали смо, певали и проповедали. Болесник је најпре пажљиво слушао а потом плакао. И он се почео искрено молити Богу. Оздравио је потпуно, и ево га данас међу нама. Дошао је са мношвом. Прозовите га нека сам он посведочи.

Приступа један плавокоси младић који простим речима потврди све оно што је брат Божа о њему рекао.

‡ Треба ли већи доказ наше вере и нашег покрета? А ми морамо имати нешто стално и стабилно. Шта је то? То је света црква православна. Ми њу имамо, или боље речено она нас има. Никуд, браћо, мимо ње и на супрот њој. Она је извор вере живе, а вера жива опет извор свих чудеса у наше време као и у стара времена. Него само с њом и са њеним благословом. Да нас не преваре разне пропаганде вукова у овчијој кожи. Оппростите мени грешном.

Брат Бранко Симеуновић: Браћо моја, и код нас у Босни показао је Господ многа чудеса у нашем покрету, да се тешко довољно надивити сили и милости Његовој. На нашем прошлогодишњем сабору у манастиру Тавни доведена беше једна нема девојчица. Духовник је позвао побожне људе и жене из наших братстава да клече и моле се Богу докле он буде читао молитву пред олтаром. Пред вече наста неки велики жагор у народу: "Проговори, проговори!" викао је народ. ‡ Кад не би било оваквих догађаја, вера би наша усахнула као трава без кише. Али оваква су догађања честа као пролетња киша од Бога.

Брат Живан Аночић из Шопића: Прост сам ја човек и незнатан. Немам ништа ни у себи ни на себи, чиме бих се могао похвалити сем милости Господа Исуса Христа, пострадао ради и васкрслог. Његова милост покренула ме је на покајање. А то је било овако: Једнога дана кад су звона зазвониле, видим ја многи народ оде у цркву. Мени одједном дође мисао: Ко је луд, ‡ ја који никад не идем у цркву или онај бројни народ што сваке недеље иде у цркву? Неко од нас мора да је луд. Неколико недеља та ми мисао није излазила из главе. И сваке недеље ја сам из скривеног места посматрао народ како иде у Цркву питајући се: Ко је луд? Моје срце у то време било је хладно према вери као лед, и тврдо према љубави Божијој као стена. Једне вечери чујем ја како једна жена виче на некога: Јеси ли ти крштен човек? Слушао сам ја ту реч и раније, али нисам је осећао. Сада тек та реч паде на ме као гром. Јесам ли ја крштен човек? ‡ почнем питати себе. Наравно да сам крштен, али своје крштење ја сам сасвим претрпао мојим гресима, тако да сам постао као некрштен. Те ноћи чујем ја нечији глас који ме стално пита: Јеси ли ти крштен човек? Нећу вам дуљити како ме то мучило дуго и дуго. Онда ми дође мисао да седнем и испишем све моје грехове од детињства. Поваздан сам радећи премишљао у својој прошлости и шта сам све згрешио, а у вече сам записивао у књижицу. Када сам сву књижицу исписао, не смеднем се исповедити од стида пред нашим парохом протом Харитоном, него одем чак у Мачву код попа Туфегџија, који је био хаџија и наклоњен богомољцима. Предам њему књижицу мојих грехова. Он ми прочита молитву и много поучи. И ја се вратим у Шопић лак као да сам збацио са себе врећу камења, и тако радостан да сам плакао од радости. Од тога дана ја бројим године мога живота. До тада ја сам био мртав, а од тада сам жив. То је, браћо моја, највеће чудо Божје које сам ја до сада чуо и сазнао. Према томе, не вреди нам ни само крштење без покајања. А кад дође човеку покајање, дође му и жеља да извршује све што црква прописује. Тако је било са мном. И од мога покајања, чим звоно зазвони, ја сам с народом редовно ходио у цркву. И често сам себи говорио: Није народ луд него сам ја био луд. Јер неверовање је лудило, према Светом писму.

Отац Алекса Тодоровић: Ваше Преосвештенство, оци и браћо. Код нас није световни обичај да се једна скупштина испуњава и завршава само говорима. Код нас се на скуповима и саборима речи смењују песмама а песме молитвама. По учењу Божјег апостола: "Реч Христова треба богато да се усели у вас", а то не бива без духовних песама, ради чега ми се учимо и саветујемо и утврђујемо "са псалмима и појањем и пјесмама духовним, у благодати пјевајући у срцима својим Господу." (Кол. 3, 16). Зато ја бих молио брата Божу, као одличног појца, који је и црквени појца у Врњцима, да почне једну од наших богомољачких песама, а ми сви да му следујемо.

Сви устају, брат Божа отпочиње а сав збор пева:

Помози нам вишњи Боже,

Без тебе се ништ не може:

Ни орати, ни копати,

Ни за правду војевати.

Помози нам вишњи Боже,

Без тебе се ништ не може:

Ни родити, ни умрети

Нити болест преболети.

Помози нам вишњи Боже,

Без тебе се ништ не може:

Ни грешнику покајати,

Ни са братом запевати.

Помози на вишњи Боже,

Без тебе се ништ не може,

А с тобом се све постиже

И у вечни живот стиже.

За време док смо ми певали зауставише се кола пред капијом Дивостина, и к нама се упутише три непозната човека. Приступише епископу и представише се. Најпре

се представи један од њих, † који је говорио српски, † као неки виши чиновник из Београда, па онда он представи другу двојицу који беху Енглези. Један од њих звао се Петерсон, књижевник и новинар из Шкотске, а други Карингтон, пастор из Велса. Кад ми завршисмо песму, устаде Карингтон па нам рече:

† Нисмо дошли међу вас случајно, него баш намерно. Чули смо за хришћански Богомољачки покрет међу Србима, па смо желели да га упознамо. За нас двојицу ово је срећна прилика да се нађемо баш на вашем годишњем сабору. Ако нас примите ми ћемо вам бити благодарни, † ако ли нас не примите, ми ћемо се без зловоље удаљити.

† Примамо, примамо! зачу се из многих грла.

И наш рад се настави.

Брат Стеван Толић, учитељ из Вуковара: Доносим вам поздрав из Даља од нашег братства. Наше братство стално се умножава под силним утисцима наших јулских молитвених скупова на Водици многи се враћају вери и уписују за чланове. Срео сам се ове године на Водици са једним пријатељем, интелектуалцем, који је мене као учитеља раније исмевао због "лудовања са простачком масом". Пре две године на Водици он је слушао многе беседе и исповести. Нарочито га је дирнула реч брата Мисе из Крагујевца, који је опомињао да свако треба да се опомиње своје смрти, да би исправио свој живот. Јер, вели у Светом Писму стоји: "Сети се дана смртнога, и нећеш никада згрешити" Узбуђен и потресен он ми потом рече: "Много сам пута ја стајао над мртвацима, и осећао сам се као да стојим над мртвим кладима. Међутим, сад ми сви они мртви стоје пред очима и гледају њих као да у њима гледам себе мртвога". † Овог лета видео сам га опет. Сасвим други човек: без раније гордости и осиноности, кротак смиран и мио. Вели: "По крштеници ја сам стар 35 година, али уствари, стар сам само две године, од мога новог рођења. Ја сам човек школован, могу рећи и врло начитан. И ценим школоване људе. Али ми још звуче у ушима речи једне мајке: "Ја им дадох анђела а они ми вратише ђавола; тј. од побожна детета направеше безбожника".

Брат Танасије Настић из Сарајева између осталог рече: Кажу за камилу, коју иначе зову пустињска лађа, да кад се у некој оази добро напије воде, може да издржи по седам дана без воде. Слично је то и са мном. И ја загасим своју духовну жеђ једном у години на оваквим нашим годишњим саборима, па добро запојен духовно осећам се кроз целу годину сит, бодар и задовољан. Ја сам живео дуго у Америци, и посећивао сам неке протестантске скупове у покрету званом "ревајвал", али нисам ни из далека осетио дух братољубља и нежности коју осећам овде. Знајте, да само Православље носи овај чаробни дух братољубља, који дух ја осећам и овде свим бићем својим као и на свима нашим годишњим саборима.

Брат Алекса Ристић из Тузле рече: да певање духовних песама највише утиче на народ. То је постало тако популарно у Источној Босни да се често чују и муслимани како певају наше духовне песме по кућама и њивама. Није узалуд Апостол Павле

препоручивао хришћанима да на својим скуповима певају духовне песме и псалме. Велика је сила у песми. Јер духовне песме ублажују и сједињују људе. На световним зборовима само се говори и критикује а не пева. И ако се пева, пева се људима а не Богу. Потребно је да имамо што више духовних песмарица.

Брат Петар Козлић из Шашинаца рече, како су фрушкогорски манастири средиште овог духовног Богомољачког Покрета за сав Срем. Око Раванице ми околни сабирамо се као деца око мајке. О нашим видовданским саборима воде се разговори по Срему целе године. И ти сабори бивају из године у годину све већи и величанственији. Наша браћа и сестре певају на тим саборима дан и ноћ. Да, и по целу ноћ! И то је чудо за народ, раније невиђено. Добро рече брат Алекса, духовна песма је наше моћно средство. Песма привлачи, учи и одушевљава народ. И како сазнајем свуда су манастири праве жижке нашег покрета. Они су кроз то добили нов смисао и нов задатак. И остали су веома мили народу. Равнички игуман о. Макарије захвалио је богомољцима и јавно рекао: "Раније се о Видовдану овде смејало, пило, играло и веселило, и од тога нико није имао вајде. Ви сте унели сузе у ово светковање, којим се оно освећује. И од кад су дошле сузе покајничке, почела су се јављати и многа чудеса од молитава над ћивотом светог Кнеза Лазара." Зато, браћо, треба да поштујемо наше свете манастире и да се што чешће у њима састајемо. Кроз манастире српски народ је утврђен и одржан у вери православној. А Хилендар је почетно и неугасиво жариште духовне просвете за Србе.

О. Јован Рапајић: Ја поткрепљујем мишљење брата Петра, односно манастира. Сама душа народна тежи ка манастирима. Ма где да објавимо наше саборе изван манастира, они су или слабо посећени или прођу без великог замаха и надахнућа. Као да нас душе наших светих предака, оснивача манастира, привлаче ка овим светилиштима. Сетите се само наших сјајних сабора у Студеници, Тавни, Сестрољину, Жичи, Фенеку, Боговађи, Светом Роману и Светој Петки. Каква духовна сила и каква саборност! Зато мислим да би и у будуће требало да држимо наше годишње саборе у манастирима.

Сви вичу: Тако је! Хоћемо! Без нашег Покрета, наши би манастири опустели.

О. Јован Рапајић: А сад бих ја молио брата Петра да исприча онај чудесни случај, који је он нама неколицини причао у Крагујевцу. Брате Петре, ја знам да те твоја скромност уздржава од тога, али општа корист захтева то од тебе.

Брат Петар Козлић: Свакоме бих ја то отказао, али ко може отказати ма шта нашем великом духовнику, труби православној, оцу Јовану? Случај на који он мисли јесте следећи: "Имао сам ја у Врднику једног блиског друга из детињства. Видевши мене међу богомољцима и слушајући моје речи, он ми је често с презиром говорио: "Та шта је с тобом, Перо? Куда идеш са овом сујеверном и неписменом руљом? Зар је то твоје друштво? Та наука је доказала да нема ништа после смрти. Све се свршава између колевке и гроба. То је наука доказала." На то сам му ја одговорио: Христос је већи од науке. Његова наука јесте наука над наукама. Да су твоји научници мени доказивали да постоји живот после смрти, ја бих веома сумњао. Али нам је Христос

доказао и показао, да такав живот постоји и да ћемо се сви ми морати једнога дана јавити на Страшном суду Божјем да одговарамо за своја дела. И за то ја не сумњам. † На то је мој друг јаросно викао: "Та немој бити луд. Иди на гробље и вичи, хоће ли ти се ко од мртвих одазвати?" А ја сам му на то: Мени није нужно да вичем мртве и да их питам оно што је сигурно нам од мога Спаситеља. Шта се најзад догодило? Он је изненада умро. После неколико дана он се поче мени јављати. И без позивања један мртви је проговорио из онога света. И то је био он. Говорио ми је: Перо, мој Перо, ти си био у праву. Ја сам био луд а не ти. Опрости што сам те вређао. Постоји заиста духовна свет у који ја нисам веровао. Али духовни свет је двојак. Ја сам у оном тамном и жалосном где је грижа савести и шкргут зуба. Моли се Христу за мене. Моли се, моли се, молим ти се. И узми трубу и путуј по целом народу српском, па труби и позивај на покајање све оне бедне лудаке какав сам ја био. Говори научницима нека гледају своју зоологију и минералологију а да се не уплићу у духовне ствари које не знају. Постоје научници за духовне ствари, а то су хришћански свештеници".

Један брат од Смедеревске Паланке поче се жалити на месног свештеника што забрањује братске састанке ноћу.

Брат Петар Старчевић му одговори, да је свештеник био у праву. Јер ти састанци су спиритистички. Богомољачки покрет одбацује спиритизам као ђаволско кушање. И стари пророци су осуђивали спиритизам као што смо то сазнали од наших свештеника на сабору у манастиру Петковици. И црква православна неће за то ни да чује. Мој свештеник је у цркви објавио народу да неће причестити ни једног спиритисту.

Око тога отпоче се мали жагор на оном крају где беше онај брат од Паланке.

Отац Мисаил предложи да се отпева једна песма, а отац Алекса отпоче својим симпатичним јелејним гласом и сви прихватише ону дивну песму која је дошла из душе народне, а састављач јој се не зна:

Не греши, брате,

Христос умре за те.

Сваке ноћи, сваки дан

Буди, опрезан!

Сваке ноћи, сваки дан

Буди опрезан!

Дани се крате

И броје на сате.

Сваке ноћи, сваки дан

Буди опрезан!

Пред Богом стоје

Све мисли твоје.

Сваке ноћи, сваки дан

Буди опрезан!

Анђели пазе

На твоје стазе.

Сваке ноћи, сваки дан,

Буди опрезан!

Бележе дела

Црна и бела.

Сваке ноћи сваки дан,

Буди опрезан!

Чините дела

Света и бела,

Сваке ноћи, сваки дан

Буди опрезан?

Јер ће вам, људи,

Господ да суди,

Сваке ноћи, сваки дан

Буди опрезан!

Са овим је завршена прва седница нашег сабора у Дивостину.

ДИВАН 2.

У ДИВОСТИНУ

Од братства Великокикиндског први је узео реч.

Брат Нико Кекез: Он отпоче да говори о постанку њиховог братства, о тегоба које су имали у почетку. Једино владика Темишварски г. Георгије Летић био им је наклоњен. Свештеници су их подозревали а народ их је сматрао за неке нововерце. Но то се догађало и на други местима, све док свештеник није схватио тај покрет као дар Божји српској цркви. Због тога извештај брата Нике није изазвао никакво чуђење. Али даља повест његова заиста је све изненадила и зачудила. Он је причао следеће:

"И кад би хтео, браћо, нешто лицемерити пред вама, ја то не бих могао. Јер ја сам мртвац жив опојан. И нисам ја сам, има нас у Кикинди четрдесет богомољаца † нешто живих нешто умрлих, који смо за живота опајани као мртваци. А то се догодило овако: У прошлом Светском рату који је водила Аустрија против Србије, ми у Кикинди били смо извештени да су скоро сви свештеници из Краљевине Србије и Црне Горе одведени у ропство! Међу њима и митрополит црногорски г. Гаврило. Како се проносио глас, да ће и наши попови из Баната бити одведени, а рат се може продужити, то смо се ми на једном састанку питали, па ко ће нас опојати кад умремо? И реч по реч, тамо, амо, сви се сложимо да умолимо наше свештенике да нас живе опојају, док се не буду одвојили од нас. Умолићемо Бога да нам то прими као посмртно опело па ма кад умрли. А свако је у то време очекивао смрт сваки дан. Рачунали смо да је боље свршити опело пре смрти него никада. Наши свештеници мало су се колебали да то учине, но најзад су пристали. Кад се опело вршило, ми смо плакали али нисмо туговали. Могу вам рећи, да је по свршеном опелу мир завладао у душама нашим, и ми смо били готови без страха поћи у тамницу, у огањ, под мач или на вешала Христа ради. И никад нам Христос није био дражи ни ближи. Неки од тих четрдесет су умрли, као сужњи или као слободни, а ја сам са још неколико другова ето у животу. Размишљајући о том, да ли смо добро учинили или не, сетили смо се приче о Марији која изли мирисе на ноге Исусове. Па кад се неки зли људи љутише на то Исус одговори: "Не дирајте у њу, она је то дохранила за дан мојега погребња" (Јован, 12, 3†7). А то му је уствари био погребни чин унапред, пре смрти на Голготи. Тако и с нама у Кикинди. Нека нам се опрости ако погрешисмо. Али ми смо после рата у онај дан нашег опела чинили многе милостиње и хранили многу сиротињу, ево већ неких петнаест година.

Једна сестра из Чуруга: Наше братство у Чуругу је велико и старо. Чули сте можда, да је наша црква највећа у Војводини. Али поред велике цркве ми имамо и друге две величине, прво нашу другу богомољачку прошлост, а друго нашег духовног учитеља и вођу проту Теофановића. О нашем покрету у Чуругу писао је још давно знаменити прота и ректор Карловачке богословије Јован Вучковић. Писао је он са љубављу и разумевањем, резилећи једног црквеног старешину, који је све нас презирао и подништавао. У оно време ја сам као девојка пешачила с нашим бачким и банатским богомољцима у наше славне манастире почев од Војловице и Ковиља па до Раванице и Прибине Главе. Онда се то звало "Мали Хаџилук". Ко би три пута учинио тај хаџилук, сматрао се као поклоник Свете Горе. А ко би седам пута, сматрао се као поклоник Гроба Господњег у Јерусалиму. Девојке су ишле на тај хаџилук пред удају за срећу у браку, а старци и старице за спасење душа. Пред полазак постили смо по три дана, и још три дана у манастирима, па би се седмог дана причестили у оном манастиру у коме би се затекли. Многи су од нас ишли боси, као да идемо на Христов Гроб, а успут смо појали црквене и духовне песме. На путу ми смо били за неке чудо а за неке чудовиште. Једног лета беше велика суша. Све да се спаруши. Кад ми кретосмо на наш хаџилук у Фрушку Гору, молише нас сељани да се у манастирима молимо за кишу. И ми смо то учинили. У сваком манастиру духовници су радо читали молебн за кишу по нашој жељи. Кад смо били у Шишатовцу, паде киша само онако како душа хоће. То се у Чуругу приписало нашем хаџилуку и молитвама. И углед нашег братства врло порасте. Нека је слава Богу који даје и узима.

Игуман Сретењски отац Атанасије исприча, како је он под упливом Богомољачког покрета отишао у монахе. У његовом селу Бресници богомољство је почело расти после Светског рата. Ојачало је нарочито трудом попа Алексе Тодоровића, који је тачно онако живео како је људе учио. Србина је тешко занети лепим речима без добрих дела, као ни шареним банкнотама без златне подлоге. Српски народ осећа се усамљен у овој новој држави Југославији. Све му је некако постало страно у његовој сопственој кући сем цркве православне, која једина чува српско име, светиње и традиције, још и барјак национални са крстом. Зато, мислим, да греше они свештеници који с презрењем гледају на овај народни покрет који значи покрет ка Богу једног мученичког народа, одвојеног, несхваћеног и занемареног од интелигенције. Неки попови не желе богомољце у својој парохији бојећи се њих као неке моралне контроле над њиховим животом. Други опет не желе их зато што богомољци захтевају да се уредно служи у цркви. А ја вас уверавам, да многи богомољци, иако нешколовани, знају и разумеју богослужења као да су учили богословију. Ето од чега зазиру нека браћа свештеници. Жале се кад им је црква празна, а опет није им драго кад је црква пуна! Ко ће им угодити? И зашто онда нашу свету цркву називамо народном? По Божјем промислу и молитвама Светога Саве овај се покрет ка Богу почео ширити по свој земљи нашој одмах после рата. Почео се ширити баш кад је најпотребнији био, кад смо после сјајних победа у биткама почели трпети морални пораз за поразом у миру не стидети се ни Бога ни своје историје. Само нас Бог може спасити јер смо, кажем вам, на ивици пропасти. Зато Њему једином треба скрушено да се молимо.

Прота Мика Поповић из Бачине: Ја бих хтео да поновим и на овом сабору оно што сам изјавио на сабору у Светом Роману. А то је, да сам се ја осетио правим Божјим свештеником од онда од када сам прихватио богомољце, разумео суштину овога Покрета и благословио братство у Бачини. Како и не бих? Од тада ми је црква увек пуна и препуна. А срце моје пуно нове снаге и радости. Ја препоручујем сваком свештенику, да учини што сам ја учинио. Богомољачко братство у парохији то су крила свештенику. Да је овај Покрет пренет из Француске или Енглеске, сви би га сервилно прихватили. Али зато што је он самоникао у нашем простом народу, многи га подништавају. А ја се питам: шта велико у српској историји није поникло из простог сељачког народа † устанци, династије, војводе, светитељи, хероји, мудраци, песници, државници? Ми треба да се поносимо тиме што се овај религиозан Покрет јавио баш у нашем простом народу и из народа. Жао ми је рећи, да наша интелигенција више толерира атеизам него богомољство. А то не може одвести добру ни народ ни државу.

Брат Милија Ристивојевић од Пожеге говори о разлици судова Божјих од судова људских. Догодило се тамо на падини Каблар планине, да један осион и самовољан човек упадне у кућу једног мирног сељака. Тражио му је нешто што сељак није могао дати, и он га убије крај огњишта. На суду неколико адвоката бранили су убицу, те овај буде осуђен само на једну годину дана затвора. Апелација и Касација потврде овакву пресуду. Народ је очекивао много строжију казну. И праведна казна је дошла, али не од људи него од Бога. Кад се убица вратио из Пожаревачког затвора он је пијан шенлучио по граду и викао, како ће он убити свакога кога хоће, па издржати опет једну годину затвора. Тако он, а друкчије Бог. Те исте године на Тројичин дан оде он на неко весеље. Предвече, на повратку кући, натуште се небеса и засевају муње, и он се склони у неку кошару. Заблиста муња, загуде облаци, и гром удари у кошару, убије га и сажеже заједно са кошаром. Јавила се правда Божја † говорио је народ и радовао се без злурадости. Тако се и у наше дане обистинила реч Господња: "Ваше мисли нису моје мисли, нити су ваши судови моји судови, ни ваши путеви моји путеви." Бог је велики и праведан.

Пера Кнежев: Зовите ме Бата из Баната. Није важно знати моје име. Само хоћу да се зна истина о овом Духовном устанку и како је он отпочео код нас преко. Сада је он најјачи овде у Шумадији. Божја је воља да тако буде. Прво зато што је у Шумадији отпочело спољашње ослобођење Српства, па је право да отпочне и унутарње, духовно. Оно од мухамеданаца, ово од греха. Друго и за то што је овај Покрет у Србији примљен од свештеника у Шумадији. Међутим, богомољци су су јавили код нас у Банату много раније као пламен који је букнуо и угасио се. Ево како је то било, по причању моје тетке из Српскога Падеја, старе деведесет година. Углавном, Бог је покренуо једног човека а овај многе људе.

"Знај синко, причала ми је моја стара тетка, да је благословена кућа Милетиних. Из те куће био је покојни хаџи Витомир Милетин, први богомољац у овој земљи. Не знам кад се родио, али памтим да је умро на три године пред први српскотурски рат. Вито је био црквени појац. Био је кажу најчитанији и од неких попова а појао је лепше од свију. Био је црквени појац, и то бесплатни. Говорио је овако: "Не појем ја

за плату земаљску, него за плату небесну која је много већа. Земаљска пролети кроз уста за месец дана, а небесна остаје увек и до века. И тако, ма да ја бесплатно служим цркву, ја сам најскупљи појац на свету".

Тако је он говорио а ми би слушали и ћутали. Вито је стално учио људе да не брину толико о пролазноме колико о вечном. Говорио је о посту и молитви, о поклоњењу светињама, о милости и љубави. Оштро је викао на пијанице, коцкаре, дуванције и псоваче. Истина онда је свега тога мање било, али свака зла почела су се била већ увлачити и међу наш честити српски народ. На чика Виту нико се није љутио када је викао. До хаџилука звали су га чика Вито, а после хаџи Вито. Улетео би чика Вито у биртију па испретурао полиће испред Срба, разбацао карте, а цигаре из уста па под ноге. Псовачима је викао: "Што не псујеш ђавола, него свеце и крст." И кажем, нико се није љутио на Виту а сви су се стидели. Знали су да он виче из љубави а не из мржње. Свештеника је поштовао, прости Боже, као самога Христа. Данас то, већ није тако, него чим почне побожно живети, одмах виче на свештеника, и прави се већи поп од попа. Онда је чика Вито са неколико Банаћана отишао на хаџилук, на Божји Гроб. Када се вратио, дочекан је баш као цар или патријарх. Свакоме је донео нешто из Јерусалима. И мени је дао овај крстић с којим ћу и у гроб поћи. Хеј, хеј, да ми је да душа буде у оном свету где је и хаџи Витина.

Онда се догоди те му умре син од девет година. Мислећи да је то због његовог греха. Вито запости тешко. Заветовао се постити до смрти без зејтина. И то је одржао. Све је кувао само на води. Лежао је на голој земљи. А уочи среде и петка и великих празника преклећао би целу ноћ на молитви. Па онда, синко, имао је Вито виђења и снове. Он је све то писао у једној књизи а у другој опет описао је он свој хаџилук на Свети Гроб. Те његове књиге народ је читао са уживањем. Сада ето нигде ни једну да нађеш.

По некој Божјој наредби Вито је подигао у својој авлији један велики крст. Ту је народ долазио недељом пред вече и ту је Вито беседио до саме смрти. Знаш, синко, да су се код тог крста многи болесни људи излечили. У оно време говорило се за болеснике: "Води га под Витин крст". Кад је хаџи Вито умро, хиљаду душа било је на његовом погребу. Ту су били Срби и Румуни и Цинцари, па чак неки католици и лутерани. Сви су га сматрали за свеца. Кидали су парчад од његовог покроба и носили кући. Ето, тако је то било, синко. Смрћу Витином богомољци се умање. Остали смо само неколико нас који смо код Вите учили и који то држимо у тајности. А сад чујем да је Богомољачки покрет потресао сву земљу Србију. Хвала Богу".

Кад сам ја рекао мојој тетци, да се крећем на овај сабор, она се заплакала и рекла ми: "Иди, синко, макар и пузећи. Поздрави ову богомољачку браћу и сестре и спомени и хаџи Виту, да би се његова праведна душа радовала на ономе свету.

Сви су узвикнули: "Бог да му душу прости!"

Потом су се ређали говорили још неких братствених изасланика. Најзад узео реч.

Игуман Мина: Молим да примите свих к знању да је ручак спремљен од стране манастира Драче за све.

Сви у глас: Хвала, хвала оче игумане, али ми смо сви понели собом хлеба.

Брат Ранко Миленковић из Драгачева: То је наш стари српски обичај, понети собом и за себе и за другог. Нарочито кад се иде на богомоље, на литије и на црквене саборе. Бар тако ми српски сељаци, сваки носи јестива колико може бити за двојицу или за тројицу. Тако смо примили од старих па тако и ми држимо. Да нисмо ником на терету.

Чиновник из Београда: Ја сам превео овим Енглезима оно што је брат Миленковић рекао и они се извињавају и кажу да код њих није такав обичај, него свако се брине само за себе ма куд да иде. Они нису понели ништа. Ако би остали овде на ручку они би платили.

Брат Ранко: То никако да се не дозволи, да се не срамотимо. Гостопримство је света заповест Божја. Какво плаћање! У механи се плаћа. Не требају нам њихове паре. Ми их позивамо да нам буду драги гости. Гост је код Срба господар у кући, а домаћин слуга. Ево ја их сам могу почастити ручком из моје торбе, а ово је српски манастир где смо ви као у својој најмилијој кући. Од свих домаћинских кућа у српској земљи манастир је најстарија.

Епископ је благословио трпезу и сви су поседали за обед. По завршетку обеда епископ је узнео молитву благодарности, а народ је потом отпевао ову своју благодарну химну Богу:

Хвала теби Боже, Домаћине драги,

Хвала ти и слава, Родитељу благи,

За трпезом Твојом ми смо гости били,

Задовољни јели, задовољно пили.

На посао сада сложено одлазимо,

Но пре света Теби хвалу узносимо.

Тебе признајемо као хранитеља,

Тебе прослављамо као спаситеља.

Теби се клањамо, пред Тобом стојимо,

Пред Тобом стојимо, песму Ти појимо.

Слава Ти и хвала, Домаћине драги,
Слава Ти и хвала, Родитељу благи.
О свесилни Христе, Спаситељу славни,
Теби од нас хвала, Боже православни.
Ти рибаре призна, прослави убоге,
И са пет хлебова Ти нахрани многе;
С пет хлебова малих и са пет рибица †
Још преоста пуних дванаест котарица.
Препун си богатства, доброте и миља,
Трпеза је Твоја препуна обиља.
Домаћину нашем подај много хлеба,
Да би и он дао сваком коме треба.
Нека му се име до небеса гласи,
А кандило никад да му с' не угаси.

ДИВАН 3.

У ДИВОСТИНУ

Брат Светолик Миленковић прича како је он оставио своју кућу и фамилију у свом родном Радничком крају и кренуо у мисионарење "на тежи посао од орања". Његови укућани не срде се на њега што путује по народу, и тврде да због његових трудова и молитава њихов рад прати Божји благослов, и кућа им је све напреднија.

Намеравао сам, каже, испричати овде многе случајеве Божје силе и милоти, што се називају чудесима, а што сам лично искусио, видео и дознао, путујући с обе стране Дрине, некад сам а некад са братом Јевремовићем или са Десимиром Старчевићем из Суводања. Али пошто сам слушао овог нашег дивног Бату из Баната и ону нашу часну сестру из Чуруга одустао сам. Они су ми потврдили оно што сам ја одавно желео знати, а то је: Да ли је Богомољачки покрет у разна времена био исти? И сад

дознајем, да је и пре седамдесет, и пре тридесет година у Војводини био истоветан са нашим садашњим Покретом. Као кад би једна трешња у зиму изгледала сува и мртва а у пролеће ухватила, улистала и донела плод. Исти цват, исти лист, исти плод, на истом дрвету. Или као река понорница што се види па се не види, па се опет види. Као неки сигнал небесни који се јави на опомену народа, да исчезне, па се опет понови.

И још ми је мило што дознајем, да се све то јављало у крилу православне српске цркве. Ја сам чуо да се и код лутерана јављао покрет ревнитеља вере, али последица му је била скоро увек стварање нове верске секте. Никад тако код Срба. Ако је неко од занесених Срба ишао у секте, ишао је у туђе а не у српске, пошто код Срба нити је било, нити има секти. Наш Покрет, био и јесте чисто православни. Срби воле, на жалост, да се деле у политичке партије, али мрзе поделу у цркви.

То је једна особина српског Богомољачког покрета. Друга је осовина велика строгост према себи и свом личном владању. Поштење, пост, молитва, милосрђе, причешће, читање духовних књига, певање црквених и других побожних песама, знања своје вере и литургије, мобе, поклоништво, помагање свештенику у цркви, читање апостола, учење дивног црквеног језика. И поврх свега братска љубав, т. ј. братољубље и узајамно помагање. Ето, то су увек биле одлике богомољачког покрета у оквиру наше свете цркве. Биле су, јесу и биће навек с Божјом помоћи. Амин.

Брат Милисав Димитријевић, из централе у Крагујевцу. Мисли брата Светолика и моје су мисли. Наш је Покрет од почетка био строго православно, црквени и подвижнички. (Мада је неко време било борбе против спиритистичког и секташког уплива). То је он и сада. Ево једног доказа: За последњих десет година наш је Покрет дао манастирима преко две стотине које монаха које монахиња. Од како је склопљена ова држава после Светског рата, и свака се дао на земаљску тековину и телесно задовољство, наши су манастири без мало били запустели. А погледајте сада колико их је пуних као кошница пуна пчела. То је од Духа Светога а не од људи. Јер су неки одмах после рата почели водити пропаганду, да се наши манастири затворе и претворе у санаторијуме и друге светске установе. Све за тело, ништа за душу. Због тога су сви побожни родољуби били забринути и са страхом гледали у будућност. Јер самим таквим речима и намерама увређени су свети преци наши који су стројили те задужбине за спас душа својих потомака.

О. Милан Сретеновић: Нека се, браћо, нико не боји што наш број представља мањину у овој држави. У Светом Писму стоји написано: "Не идите са множином у зло." Са киме је Бог, он је увек у већини. А сад ево овде има једно момче из Босне које жели да отпева песму Змаја Јове "Уздање у Бога".

Момче пева:

Седам, осам говоре

Да бијемо злотворе,

А злотвори зборише:

Нас је мало повише.

Седам, осам говоре,

Бог ће да нам помогне,

А злотвори зборили:

Сила Бога не моли.

Седам, осам скочише

Јуначки се борише, †

Ма да их је повише.

Сви присутни похвалише дивно певање момчета из Босне.

Један брат узвикује: Тако ћемо и ми, ако Бог да, све безбожнике и комунисте у овој држави. Нећемо их побити, али ћемо из савладати разумом, истином, молитвом и поштењем.

Брат Ставро Џунић из Пирота: Наше братство у Пироту је врло јако, пошто и мање сеоске групе из околине здружене су с овим братством. Ми смо поносни што је из наше средине и владика нишки г. Јован. Много нас помажу жене, већином пиротске ткаље ћилима. Прва је хаџи Љубица са осталим хаџикама, које су 1938. године ходиле у Јерусалим на поклоњење Гробу Господњем. Њима је црква на првом месту а све остало на другом и трећем. Сви често путујемо по манастирима. Ходили смо чак и у Св. Наум на Охридском језеру. Од велике нам је користи и брат Таско који је по сну пронашао и обновио цркву св. Илије и направио покрај цркве кућу за одмор и преноћиште путника. Можда сте чули како се код нас обнављају цркве на старим и у коров зараслим црквистима, о којима нико ништа није знао док се дотични светитељ није неке на сну јавио и заповедио да му се црква обнови. И била су многа чудесна исцељења на тим црквистима. Ми смо прост народ, па ваљда нам Бог због тога помаже што не би могли сазнати онако као учени људи. Наши свештеници у Пироту нити нам одмажу нити нам помажу. Али ми њих поштујемо. Бог све види и свима жели спасења. Оппростите.

Чича Иван Благојевић из Ратара: Друга браћа поднела су вам извештај о нашим братствима дуж пруге од Вардара па до Паланке. А ја ћу вам указати на натежу бољку која нагло расте и прети смрћу нашем народу. То је непоштовање родитеља. Као да је дошло оно предсказано време када ће устати син на оца и отац на сина.

Шта помаже велика држава кад је тесно оцу са сином под једним истим кровом? Поштовање родитеља заповест је Божја и темељ среће појединачне и заједничке. Кроз поштовање земаљских родитеља ми се школујемо за поштовање нашег правог и бесмртног Родитеља на небесима. Међутим данашња не благословена (то је благо речено) школа учи децу, да не треба да мисле и да верују ни да се владају као њихови родитељи. Зашто то то? Зато, веле, што су родитељи старомодни, преживели, глупи, а омладина мора да се креће напред, (напред па у кречану!) и да има "своје идеале" и "своје путеве". Господ Исус нас учи: "Ја и Отац једно смо", а нашу омладину свакодневно уче у школи да говори супротно томе: ја и мој отац нисмо једно! Чему то води? питаћете. Ја смело одговарам ‡ Паклу. Управо, то води у два пакла. У пакао овога света и у пакао онога света. Таквим начином ми стварамо од ове лике државе велики пакао. Ми смо желели у миру одморити душе своје после оног страшног рата. Међутим, ми се осећамо у овом миру узнемиренији него у оном рату. На све стране завада млађих и старијих, јадиковање родитеља и охолост млађих, деоба, расцепи, самохвалисање, надметање у злу, расуло, речју само грех и пакао. Могу вам се моје речи учинити исувише тешке. Али ја предосећам, да ћемо ми због непоштовања родитеља, односно због страшног школског тровања омладине, доживети ускоро казну Божју каква се не памти у прошлости. Због тога мислим, да би овај верски покрет требало да подржи и Краљ и Влада и војска. Шта можемо ми прости сељаци ако нас господа наша не помогне? Кола су наша на обронку пута и ми их још мало придржавамо. Ко доведе кола до обронка? Питајте ону господу нашу која су отела децу нашу испод наше руке. Још мало и кола ће се отиснути у пропаст. И Богу ће бити жао кад морадне применити правду на грешнике.

Брат Чедо Јеличић из Калудре: Чича Иван нам је јасно изнео какве страшне последице има гажење једне једине заповести Божје. А колико тек када се газе и све остале. И празновање недеље јесте заповест Божја. Па погледајте, како се та заповест омаловажила до ништа у нашој земљи. Колико је пута народ из околине Варварина молио власт да недеља не буде пазарни дан у том месту па ништа. Ја знам као и многа наша браћа из Левча што знају, како су зло прошли сви они који су без велике потребе радили у свету недељу. Али ћу вам навести мој доживљај. У нашем селу била је само једна воденица. У њој се млело и дан и ноћ и о сваком празнику. Газда те воденице говорио је: Воденица не зна календар! Онда је саградим другу воденицу, али забраним да се у њој меље недељом. "Пропашћеш, Чедо", говорили су људи. А ја сам у себи мислио: нека пропадем вршећи заповест Господњу. Али нисам пропао ја него баш газда оне прве воденице. Однекуда се пронео глас, не знам ни како ни од кога, да је ситније брашно из моје воденице због празновања недеље. И народ навали у моју воденицу. Шести дан једва сам могао дати цевапа навали народ. Најзад мој такмичар буде принуђен да затвори своју воденицу. Не дај Боже, да ја ово причам због неке добити или освете. Ја вам ово казујем као један од хиљаде других примера, како Бог благосиља оне који држе строго његову пету заповест: Шест дана ради, а седми дан, дан одмора, посвети Богу својему.

Брат Данило из Пољане, брат Гаврило из Диваца, брат Драгослав Глишић из Рильца, брат Десимир из Суводања, брат Бранислав из Скобаља и још више њих наводе примере који потврђује оно што је брат Чедо изнео у вези празновања свете недеље.

Брат Здравко из Осечине прича, како је с напорима њихово братство расло. Свештеник их није мирио и малена црква њихова била је у жалосном стању. Сада пак имају два млађа свештеника који су постепено постали одушевљени богомољством. Зидају велику цркву Св. Димитрија. О њиховој црквеној слави која се раније није ни држава † сада имају по хиљаду гостију из целог Јадра и Поцерја и Ваљевске Подгорине. "Али, вели, то нас је стало много труда и суза. Путовали смо нас тројица пешке у Острог да се молимо Св. Василију за помоћ. И слава нека је Богу и свецима Божјим, сада је све добро. Један од наше најревносније браће отишао је у манастир у Охридску епархију, и тамо се замонашио. То је сада монах Лука. И он нам много помаже постом и молитвом".

Брат Ранко Миленковић, пита брата Здравка: Да то није онај човек из Осечине што је довео био луду снаху у Студеницу па оздрвила.

Брат Здравко одговара: Јесте, то је он. То чудо га је највише и побудило да напусти своју кућу и дућан и да оде у манастир.

Брат Ранко: Хвала Господу Богу, и ја сам се исцелио за један дан у Студеници од дугогодишње главобоље којој сам бољци годинама тражио лека на другим странама. Зато ја често одлазим у Студеницу на поклоњење.

О. Јован Рапајић: Хајде сад, ради промене, да отпевамо једну песму.

Брат Исидор Миленковић из Лука пева са својим хором:

Господе Боже мој,

Благослови народ твој,

Благослови град и село

Да нам буде све весело.

Господе Боже мој,

Благослови народ твој,

И орача и копача

И ковача и косача.

Господе Боже мој,

Благослови народ твој

И у дому домаћина

И у пољу чобанина.

Господе Боже мој,

Благослови народ твој

Благослови свештенике

И народне трудбенике.

Господе Боже мој

Благослови народ твој,

Благослови богословце

И нас мале богомољце.

.....

(И тако редом до краја)

Исидоров хор састојао се већином од сеоских девојака из Драгачева. Но то није био хор као црквени хорови по варошима што они сами певају а народ ћути. Него је Исидоров хор само почињао и водио песму, а сав присутан народ се придруживао и певао. Брат Исидор нам указа прстом на једну девојку, која је решена да се замонаши. Било јој је име Десанка. И заиста она се доцније замонашила у девичком манастиру Јовању.

Хаџи Светозар Јовановић из См. Паланке исприча како је он лично одвео у Хилендар тридесет и три искушеника, све самих богомољаца. "Братство Хилендарско било се тако смањило да би се манастир затворио или прешао у туђе руке да није оволики број Срба попунио манастирско братство." Он, хаџи Светозар, и сада ради да скупи још неколико кандидата, па да пође и он с њима и оствари свој завет, тј. да се и сам тамо замонаши. Он сада издаје један нарочити лист "Хилендар". "Кроз седам стотина година Хилендар је био главна српска кула светиља. И опет ће

он бити, само ако га ми сада помогнемо да се бројно оснажи."

Брат Станко Маричић: врло је важно оно што је већ речено о богомољству као покрету у крилу православне цркве и под контролом православне јерархије. Страни

агенти хтели су искористити замор српског народа после рата, па су чинили све да од овог Покрета створе једну секту. Долазили су и у Крагујевац из Новог Сада где им је била централа, говорили, агитовали и делили разне ствари. Бог нас је од њих сачувао. Ми смо остали у цркви и потпуно црквени. Српско богомољство је сматрам као једну родну грану на истом дрвету, стаблу и корену. Ми желимо и Бога молимо, да све гране на том православном дрвету буду родне и веома плодне. Наша жеља биће испуњена и Бог ће нам помоћи ако ми будемо уложили највећи труд да будемо чврсти, чисти и честити, тј. чврсти у вери, чисти у свом животу и честити према другим људима. Ова три "Ч" требало би да извеземо на својој одећи или на марами, да нас увек потсећају на спасоносне три врлине: на Чврстину вере, на Чистоту живота и на Честитост. Тако ће наша грана бивати све роднија и помоћи ће да буду родне и све остале гране на дрвету живота, тј. цркви православној, којој је глава сам Господ Исус Христос. То троје треба добро упечатити у душе дечије. Ако школа не чини то, но на жалост супротно томе, онда то морају неминовно учинити родитељи и свештеници. Богомољци пак треба да су први на том светом послу као помоћници и свештеницима и родитељима. Ако су неки безбожни просветници узели за правило: Удаљите децу од Христа, † ми морамо држати јеванђелско правило: Пустите децу нека приђу Христу!

Јеромонах Милентије: Јасно је из свега што је речено, да се наш народ у овој новој држави налази пред избором: или Христос или пропаст! Многе потајне силе раде на пропасти нашој, а црква ради за Христа. Ако је богомољство квасац у тесту цркве, оно није ни тесто ни хлеб, него само квасац. А квасац служи тесту да од њега постане хлеб. Према томе наш Покрет је помоћни орган наше православне цркве. Блажено почивши Патријарх Димитрије тако је и схватио овај Покрет, и био му је сасвим наклоњен. Ја сам код њега служио, и то најбоље знам. Тако и садашњи патријарх г. Варнава. Тако и изван број наших архијереја као Летић, Нектарије, Јован и др. и велики број свештеника. Ја верујем, да ће и сви остали временом прихватити и благословити наш рад. Сви непријатељи Христови и наши су непријатељи. А који су за Христа наши су пријатељи, ако не данас а оно сутра. Морамо се наоружати стрпљењем и држати на уму мудре речи Христа: Ко није против вас с вама је.

Брат Бранко Симеуновић из Босне: Ја сам благодаран оцу Мелентију на мудрој савету, да морамо имати стрпљења и не сматрати одмах за противника ко није с нама. Ја сам лично пожњео добре плодове само помоћу стрпљења и молитве. И оно што ћу вам сада испричати сматрам правим чудом Божјим. На Палама близу Сарајева налази се велика индустрија дрвета. Једнога вечера ја сам ушао у радничку бараку. Као да сам ушао у зверињак. Свађа, вика, псовка, дим од дувана и лупање чаше. Ја се у себи помолим Богу, устанем и кажем, да ћу да им прочитам нешто из Јеванђеља. На једном се сав онај урнебес окрете на мене. Праште питања: Ко си ти? Шта хоћеш ти? Зар ти нас да учиш? Ко те је послао? И сва та питања онако масно запржена грдњом и псовком. Друго вече ја опет дођем међу њих. Поделе се. Једни су били да ме треба пустити да говорим, а други су били противни. И кад сам ја завршио читање беседе на Гори и одржао говор, многи су ме молили да опет дођем. Трећи дан чим сам ја ушао међу њих, настао је мир и сви су

ме пажљиво саслушали. После мене говорили су њих тројица, и сви су исказали једну исту мисао, наиме: Ми смо мислили да си ти дошао међу нас са неком политиком и агитацијом, а сада видимо да нам ти долазиш као пријатељ са једном науком коју смо ми као деца учили па заборавили. То нам баш и треба. И ми смо људи иако смо сиромаси, па још и сурови и подивљали као зверови, прави грубијанци. Сви нас презиру па смо почели и ми сами себе презирати. Ти нам враћаш нешто изгубљено и уздижеш нас изнад презрења туђег и нашег. Хвала ти, и долази нам чешће. † Ето, браћо, то сам ја доживео као велико чудо Божије и као доказ да се са стрпљењем и молитвом, а поврх свега са човекољубљем, све постиже. И вода милујући глача шиљато камење.

Др. Радоје Арсовић рече: Ово што брат Бранко рече нагони ме да нагласим, како је мисионарски рад међу фабричким радницима веома важан. Неки наши мисионари плаше се да уђу међу раднике сматрајући да су они непоправљиви безверци. А то је потпуно нетачно. Ево, у Крагујевцу је највећа државна фабрика. Многи фабрички радници примају наш лист, читају наше књиге, причешћују се, славе крсне славе и певају у црквеном хору. Ко су радници него наша браћа? Наш покрет не сме бити само сељачки, сталешки. Он обухвата све слојеве, све сталеже. Стоји изнад сваке партије и изнад сваке политике. Ја сам дуго живео у Крагујевцу код сестре хаци Милице Јовановић и општио с радницима. То су људи са живом и жедном душом. То су људи врло интелигентни који добро знају да пропаганда која се води међу њима ради побољшања материјалног стања је нешто привремено. И они, као сељаци, и сви нормални људи, траже нешто дубље и трајније, траже храну душама својим. Траже Бога. То су мили и добри људи. Бај један од радника причао ми је, како је постао побожан. На Солунском бојишту, каже, неко је давао српским војницима укоричен Нови завет на дар. И он је узео и метнуо у леви џеп од шињела. Није ни читао. Чак је и заборавио да га има. Пукне пушка непријатељска, њега погоди куршум и он падне. Мислио је да је рањен. Потом је напао рупу у шињелу и куршум заривен у ону малу књигу. "Свето писмо, вели, спасло ме је". И он поче од тада читати ту малу књигу † највећу у свету по вредности, а после рата упише се за нашега члана. Пазите дакле, ви сељаци, не одбацујте радника. А ви опет, радници, не подништавајте сељаке. Сви сте Христови. За све вас Христос умре да вас учини бесмртним синовима Божјим.

О. Алекса Тодоровић: Међу нама је и један дугогодишњи богомољац, брат Бошко Топаловић из Коњевића. Највише његовом заслугом саграђена је и дивна црква у томе селу. Он је скроман и стидљив. Али ја бих га молио да каже неку реч.

Брат Бошко Топаловић: Ја вам не умем ништа рећи до три речи које сам чуо негде од нашег Владике, а то су: Свечарство, задужбинарство и мобарство. И ми сви богомољци морамо се трудити да будемо као и наши стари одувек † свечари, задужбинари и мобари. Наши чланови у околини Пожеге пожелели су и оврли мобом све жито једне сироте удовице. Па су ми причали да су се тога вечера осећали тако радосни као да су на свадби били. Па кад се осећа радост од једног напорног посла, ја мислим то је од Бога. Јер један човек тешко може помоћи целом селу, а цело село може лако помоћи једном сиромашу у селу.

Брат Рајко из Велућа: Мобарство је прекрасна ствар, и оно је од памтивека код Срба. Али моба може бити разне врсте. Мобом смо ми обновили манастир Руденицу. Читао сам како су наша браћа у једном селу код Алексинца сакупили новац и платили порез за једног сиромаша коме је пореска власт хтела продати имање. "Срамота је то за наше село и за све нас, говорили су сељаци. То се никад није код нас догодило." Ја држим да је и то моба. И тако можемо узети мобу у широком смислу као свако заједничко добро дело. И на то смо хришћанском дужношћу позвани.

О. Јован: Брат Рајко добар гуслар, па га молимо да отпева једну.

Брат Рајко пева уз гусле:

"Хај, шта се оно чује из даљине:

Јал су ветри, јал су вихорови,

Јал шуморе горе јаворове,

Јал са земљом трава разговара,

Јал певају на небеси звезде,

Нит су ветри, нит су вихорови,

Нит шуморе горе јаворове,

Нит са земљом трава разговара,

Нит певају на небеси звезде.

Но служи се света литурђија

У небесном царству Христовоме.

Службу служи Јован Златоусте,

И са њиме три стотин владика,

Све владика земних мученика,

И три хиљад часних свештеника,

Свештеника Божјих угодника;

Ђаконује ђаконе Стеване,

И са њиме свети Лаврентије;
Свети Павле чита посланије,
Свети Лука свето Вангелије,
Крсте држи Царе Константине,
А рипиде свети стратилати.
Огањ носи Огњена Марија,
Тамјан пали Громовник Илија.
Свети Врачи миром помазују,
А Крститељ водом покропљава,
Херувими поје херувиду,
А цар славе седи у престољу,
Лицем својим небо осветљава.
С десна му је света Богомајка
Огрнута звезданом порфиром.
Свети Сава жезал придржава;
А народа ни броја се не зна,
Више га је но на небу звезда.
Измешани свеци с анђелима,
Па се не зна ко је од ког лепши.

.....

Брат Блажо Томковић из Јеленка код Даниловграда: Ја сам од онијех Томковића,
који се спомињу у "Женидби од Задра Тодора" као

"Седам браћа, седам Томковића,

Седам љутих под каменом гуја."

Ево три године како ја сваког лета посећујем Охридске светиње о манастирским славама. Гостовао сам тако код кумова, почев од Владике Охридског па до рибара, сељака и монаха. Многијех чудеса сам се нагледао и наслушао. Диван је оно народ. Прави и чисти старосрпски народ. Видео сам и задужбине краља Владимира, краља Стевана Слијепог (Слепча), цара Душана и другијех велможа српскијех. Већма сам од тога заволео Српство и Православље. И колико ми је било драго када сам сада у Београду читао аманет великог митрополита Михаила, што је златнијем словим урезан у његову плочу: "Љубите Српство, љубите православље." Тиме је све речено. То је мој програм, а видим то је и ваш. Раздрагана је данас душа моја на овом сабору. А жалостан сам што овога покрета нема код нас у Црној Гори. Него вас молим, дођите к нама. Јер тама је ушла у душе наше омладине и претећи облаци згушњавају се над Црном Гором. Спас нам је само у вјери. Преклињем вас, дођите нам, тако вам Светог Василија.

Брат Рајо из Велике Плане: Благодарехи само јављеним чудесима Божјим, многи су од нас вратили се вери и ступили у овај покрет. Један мој сусед спорио се са својим стрицем који му је приграбио најбољу њиву. У јарости због неправде он се реши да убије стрица. Узме пушку и сачека стрица украј друма. Била је ноћ и јасна месечина. Он стане у сенку од дрвета, и кад је стриц наишао од дигне пушке и таман да окине, али чује глас као гром: Не уби! Он се сав стресе и помисли да је стриц чуо тај глас и да ће га опазити. Али стриц није чуо ништа и продужио је да корача мирно. Он опет дигне пушку да пуца, али опет се чу онај громовни глас: "Не уби, не уби!" Опет је стриц продужио свој ход мирно, јер, очигледно, није чуо ништа. А он се још јаче стресе, рука му клоне и пушка падне на земљу. "Тада, вели он, дође ми у свест да је то Божји глас, Божја опомена". И због тога и од тада код тога суседа Рајиног настао је потпун душевни преокрет.

После Раје говорили су још: Гојко из Ратковића, Веселин Милојевић из Раче, Дамњан Ђурђевић из Старог Ацибеговца, један младић Лекић из Мрчајевца, Милинко Бојовић из Трепче и Јово из Обрежа.

Брат Јово из Обрежа рече: Ја сам кашикар и пореклом Циганин. Нас Цигана има повише у Обрежу. Сви смо занатлије. А што је главно сви смо крштени људи, православни хришћани. Има нас до двадесет који смо чланови Богомољачког покрета. Трудимо се колико можемо у сваком правилу и уредно се причешћујемо. Много нас помажу саветима прота Мика из Бачине и брат Анастас из Тољевца. Сиромашни смо али од вере смо задовољни и радосни. Сва наша браћа шаљу вам преко мене срдачан поздрав, а за манастир, оче Игумане, послали су десет туцета кашика, с молбом да благословите наш рад и наше душе.

Игуман Мина, очигледно ганут пажњом оних сиромаша срдачно се захваљује брату Јови. По завршетку сабора дао је Јови једну икону као уздарје.

Ђакон Панде из Битоља: У нашој епархији постоје само два јака братства. Једно је у Битољу а друго у Прилепу. Питаћете, зашто не више? Зато, што је сав наш православни народ у Јужној Србији богомољан. Још увек. И још увек он

претставља једно милионско хришћанско братство. Ја нисам запамтио турску власт, али сам одрастао и васпитан усред оне генерације која је живела под турском влашћу. Та старија генерација, у погледу вере, морала, обичаја и друштвених односа па чак и ношње, иста је као и све остале генерације од Косова до данас. Оне су се вером храниле и браниле, вером дисале, вером све објашњавале, вером храбриле и веселиле, са вером лако растајале с овим светом. Једина црква за њих била је царство слободе. И само под црквеним кровом они су се осећали слободним. Ту су они осећали у пуној мери своје човечанско достојанство као синови Оца небесног, супериорни над својим господарима. Црква им је била њихова држава, и зборница, и лечионица и заштитница. Црква им је спасавала душе. Тело је припадало агама и беговима иза зидова црквених. У то време, каже, нису им требала богомољачка братства. Сви су претстављали једно христијанско братство. Постојала су само еснафска братства верскооекономског карактера. Свечано су славили своје славе. Узајамно се помагали, и један другом новац позајмљивали у четири ока и морално један другог руководили и контролисали. Али сада се све то почело мењати под утицајем злосхваћене слободе. Слабо се сад чује апостолска опомена: "Ви сте на слободу позвани, само нека ваша слобода не буде на телесну жељу, него из љубави служите један другом." (Гал. 5, 13). И ево, сада су богомољачке организације постале неопходне и код нас, да сузбијају малаксалост у вери и отпад. Наша два садашња братства у Битољу и Прилепу веома су сложна и активна. Она су активна у четири правца: постојане молитве, оправке старих порушених цркава, хаџилуци по манастирима, и дела милосрђа. Неколико наших сестара замонашене су у обновљеним манастирима. Свети Наум је најпривлачнији за хаџијање. О чудесима у Светом Науму могу се књиге написати. Наш владика је био одредио попа Гавру Адамовића и мене, да о слави Светог Наума лично бележимо та чудеса, са уста самога народа. И ми смо то чинили две године. Једне године запазили смо стотину и тридесет чудесних догађаја, а друге стотине и шездесет. И то тако траје преко хиљаду година, тј. да чудеса у овој јединственој нашој светињи на Охридском језеру. Од оба наша братства ја вам доносим братске поздраве и неке дарове за централу у Крагујевцу.

Брат Миодраг Ђусић, матурант из Крагујевца: ја сам ученик оца Дионисија Миливојевића, сада професора богословије. Када је он био старешина овог манастира имао је повише искушеника од којих су четири њих сада монаси у светом Науму, а то су: Макарије, Наум, Атанасије и Симеон. Са њима је старац монах Атанасије из Београда. И ја намеравам бити монах чим завршим школу. Школа даје вештину а црква карактер. А у нашем раду данас је потребна и вештина. Молите се Богу за мене, да ми испуни жељу и постанем монах ради службе Бога и народу.

Брат Анастас из Тољевца: Од свих чудеса које сам данас чуо које сам читао у листу, ја мислим највеће се чудо догодило с нашим селом Тољевцем. Дуго и дуго Тољевац је сматран за најгоре село у срезу Темнићском и Левачком. Кад год се догодила нека крађа, лопов се тражио у Тољевцу. Кад се десила пљачка на друму, ето власти у Тољевац. То је било и прошло. Данас, Тољевац је постао најбољим и најпоштенијим селом у два среза. Преокрет овај ја сматрам највећим доживљеним

чудом. А ово се чудо догодило једино помоћу Новог завета. А ово што ћу рећи посведочиће и брат Божа Чеперковић. У време рата ми смо обојица одвучени у логор Нежидер. Обојица смо били без вере. Лежали смо у бараци са два три угледна свештеника као поп Жика Алексић, Данило Шиљак и игуман Теофило Стефановић. Отац Жика стално је читао Нови завет. Једнога дана вета дуне и разнесе му листове из књиге. Ја и Божа нађемо неколико листова у дворишту и из доколице почнемо читати. То читање произвело је чудо у нама обојици. Ми смо поверовали у Бога. Онда смо тражили целу књигу, али нисмо могли наћи. Отворила нам се жеђ за читањем те књиге, и опет, по Божјем прсту, ја нађем Нови завет на једном мртвацу и почнемо читати од јутра до мрака сваки дан. С том књигом и оживљеном душом ја се вратим у Тољевац. И продужим читати и Богу се молити. И да вам не дуљим причу, прочујем се ја као "врачар" што врача помоћу неке свете књиге. И болесници почну долазити к мени. Оптужен сам као "надрилекар", те сам имао муке и код полиције. Најзад капетан рече: "Или је луд или је светац. Оставите га у миру." Ја сам говорио да нисам никакав врачар него да само читам Свето писмо и молим се Богу. У Тољевцу није се знало за Свето писмо и ја почнем читати јавно Нови завет и здравима и болеснима. И Бог је помогао те су неки телесни болесници оздравили као знак за духовно оздрављење целог села. Данас нико не долази к мени да чује Свето писмо. Свака кућа има га и сви га читају. Тако исто и наш лист и све богомољачке књиге песмарице. Можемо слободно рећи: мртви бесмо и оживесмо. Слава Богу који жели свима људима спасење.

Брат Станко Маричић, секретар Централне чита поздравне телеграме, и то од Њ. Св. патријарха Варнаве, епископа зворничкотузланског Нектарија, епископа браничевског Венијамина, јеромонаха и професора богословије о. Дионисија Миливојевића, синђела Иринеја Крстића, старешине манастира Светога Романа и још неких лица и братства.

После ових говора на реду су била питања. А Епископ са неколико свештеника и мисионара удаљио се са енглеским гостима у дивостинску кућицу.

ДИВАН 4.

ПРЕПИРКА О ЧУДЕСИМА

Како вам се свиђа наш богомољачки сабор? упита поп Милан Сретеновић госте из Енглеске, пошто поседаше у кући.

Џон Патерсон (преко тумача): Знате, ја сам новинар, а модерни новинари увек траже сензације. Директори новина захтевају то од својих сарадника због боље прође листа, а читаоци опет ради надражаја нерава (отприлике као пијанац ракију). За мене пак лично, као хришћанина, овај ваш састанак је необична пријатна

сензација. Мислим да је то јединствени религиозни покрет у Хришћанству. И ја сам благодаран Господу моме Исусу Христу који ме је данас довео к вама.

Поп Милан: Драго нам је чути да је и доктор Патерсон као светски човек осетио да је наш Покрет необична и крупна појава у хришћанском свету. Но молим и пастора Карингтона да нам каже своје мишљење. И сам Господ наш Исус хтео је да чује шта се о њему мисли питајући ученике: "Ко говоре људи да сам ја?" (Лука 9, 18).

Пастор Карингтон је казивао о многим религиозним покретима у Енглеској и како је сваки такав већи покрет значио одвајање од матичне цркве и стварање посебне црквене организације. "Ваш покрет је, вели, сасвим оригиналан. Прво што он чврсто стоји у крилу цркве, а друго због динамичне простоте у веровању, строгости у владању и надприродности у објашњавању свега што јесте и што бива у свету и у животу људском. То је апостолска особина нашега покрета. Ја сам се данас осећао као да сам у првоме веку а не у двадесетом. Али вам морам рећи, да је такав покрет код нас у двадесетом веку, немогуће замислити. Говорити о чудесима енглеском народу, како се то овде међу вама говори, значило би, не утврдити него поколебати веру. Ми на Западу сасвим смо прожети науком и научним позитивизмом. Ја сам овде чуо извештаје о многим чудесима. Ви то објашњавате Богом а ми природом, без Бога, просто стицајем познатих и непознатих сила и чињеница":

Кад је г. Карингтон завршио своју реч, настало је ћутање. Јер колико нас је изјава оног световњака и новинара пријатно дирнула, толико нас је изјава овога пастора запрепастила. Ћутање прекиде.

Брат Петар Козлић: Време од пет хиљаде година од створења света до Христа није могло пресушити извор Божјих чудеса, када је Бог говорио кроз пророке и праведнике и јављао се кроз сени и подобија. Како дакле да тај извор чудеса пресуши за непуних две хиљаде година од како се Син Божији јавио на земљи. Како да слуге Домаћинове буду дуже чествоване него Син Домаћинов?

Јеромонах о. Мисаил: Ја се усуђујем запитати пречасног господина Карингтона, да ли се у Новом Завету на енглеском језику налазе исте речи као и на српском у десетој глави Матејевог Јеванђеља, којима Господ заповеда својим апостолима:

"Проповедајте и казујте да се приближило царство небеско,

болесне исцељујте, губаве чистите, мртве васкрсавајте, ђаволе изгоните; бадава сте добили, бадава и дајте". (Матеј, 10, 7-8).

Пастор Карингтон: Да, тако стоји написано и у нашој енглеској Библији.

Поп Милан Сретеновић: Дозволите да видимо шта пише и у остали три Јеванђеља. У Марка стоји написано:

"И постави дванаесторицу да буду с њим, и да их пошаље да проповедају, и да имају власт да исцељују болести, и да изгоне ђаволе". (Марк. 3, 14).

Мало даље у истом Јеванђељу опет стоји ово:

"И дозвола дванаесторицу, и поче их слати два и два, и даваше им власти над духовима нечистијем" (Марко, 6, 7, 12).

Исто то пише и у Лукином Јеванђељу:

"Сазвавши дванаесторицу, даде им силу и власт, над свијем ђаволима, и да исцељују од болести". (Лука, 9, 1).

Са истим задацима послао је Господ и Седамдесеторицу говорећи им:

"Исцељујте болеснике, и говорите им: приближи се вама царство Божије". (Лука, 10, 9).

А када се ови ученици вратише и радосно известише свога Учитеља како им се "и ђаволи покорвају"; рече им Исус:

"Ево вам дајем власт, да стајете на змије и скорпије, и на сву силу вражију, и ништа вам неће наудити": (Лука, 10, 17-20).

Православна је црква за сва времена непоколебљиво држала, да ове исте задатке које је и Господ задао својим апостолима, задао је и целој цркви својој до краја времена. Ја бих молио господина Карингтона да нам каже, да ли црква којој он припада сматра да су апостолски задаци и њени задаци?

Пастор Карингтон: Како који задатак. Неки је био задат само апостолима, а неки апостолима и цркви.

Поп Милан: Знам од прилике шта мислите. Протестанти сматрају, да једини задатак који је од апостола пренет на цркву јесте проповедити Јеванђеље.

Брат Чедо Јеличић: Ја бих се усудио по мојој простој памети сељачкој укратко овако рећи: Вера без чудеса није вера но филозофија, а црква без чудеса није црква но једно обично добротворно друштво као и Црвени Крст.

Сви повикаше: Тако је, тако!

Џон Патерсон: Сијао је од радости због надмоћи наших аргумената. Нашем пак епископу као да је било нелагодно што ће због ове препирке наш гост отићи постиђен, па рече:

Епископ: Све је добро по Божјем промислу, па и овај пријатељски разговор о чудесима између вас и господина Карингтона. Наша православна црква држала је и држи, да су чудеса Божја, као активно и страно учешће Бога у животу људи, темељ, као доказ и потстрек наше свете вере од прапочетка до данас и на век века. На чудесима Божјим наша вера је заснована, чудесима се одржала. Но ја сам веома захвалан господину Карингтону што нас је побудио да још једном пажљиво проучимо Историју чудеса у цркви од почетка до данас и оценимо њихов утицај и значај у погледу вере и надања. Зато мислим да би било добро изабрати деветорицу од вас који би образовали три мала одбора и то:

‡ Први одбор коки би проучио и изложио утицај и значај чудеса Господа Исуса Христа,

‡ други одбор од тројице који би проучио и изложио утицај и значај чудеса светих апостола, и

‡ трећи одбор од тројице који би проучио и изложио утицај и значај чудеса по могућству свих светих кроз све векове Хришћанства.

Ако пак хоћете, можете изабрати и четврти одбор од тројице који би проучио, набројао, и изложио утицај и значај чудеса за садашњи богомољачки покрет у српском народу.

Извештаји тих одбора прочитали би се на неком идућем сабору, а по потреби и објавили.

Сви усвајају овај предлог нашег Епископа.

Пастор Карингтон: Ја ћу знати и ценити труд, на који сам вас ја ето и нехотично побудио. Хвала вам. За мене би нарочито значајан био извештај овог четвртог одбора који би изложио утицај и значај чудеса за ваш савремени покрет у српској цркви. ‡

*

Била је већ увелико ноћ када су се разговори и говори завршили. Сабор је, као и увек, молитвом закључен. На своду небеском блистале су Божје звезде некако весело, као да се радују што виде како људи на земљи славе заједничког Творца.

Завршени су говори и разговори, али не и певање. Кругом око Дивостинске цркве певало је неколико хорова, уз пратњу свога народа. Ко никад није певао, ту је пропевао. Ко никад није плакао од радости, ту је заплакао.

Један хор је певао:

"Ево Господа с војскама иде,
Душмани наши нек се застиде,
Нек се застиде, нек се покају,
Гле, војске неба како блистају.
Како блистају како се хоре,
Слежу се пред њим' високе горе,
Високе горе и горди цари.
Гле, иде Господ да се зацари,
Серафи напред, па херувими,
Сва земља гори, сав свет се дими"...

Други хор је певао народном мелодијом Псалам деведесет шести:

"Пјевајте Господу пјесму нову,
Пјевајте Господу сва земљо!
Пјевајте Господу,
Благосиљајте име Његово,
Казивајте по народима славу Његову,
По свијем племенима чудеса Његова."

.....

И певање песме за песмом неће престајати до зоре. Тако је увек и на свима богомољачким саборима.

ДИВАН 5.

У КРАГУЈЕВЦУ

Три месеца после сабора у Дивостину сазва о. Јован Рапајић онај први одбор од тројице у Централу у Крагујевцу. Под његовим началством они прочиташе састављени извештај.

О ЧУДЕСИМА ГОСПОДА НАШЕГ

ИСУСА ХРИСТА

И ЊИХОВОМ УТИЦАЈУ И ЗНАЧАЈУ

Чудише се људи говорећи:

Ко је овај? (Мат. 8, 27)

Претворење: Као прво чудо Христово наводи свети Јеванђелист Јован претворење воде у вино на свадби у Кани Галилејској. Утисак од овога чуда на све ученике Христове био је врло велики, што се види из последњег стиха: "Ово учини Исус почетак чудесима у Кани Галилејској и показа славу своју, и ученици његови вероваше га". (Јован, 2. 11). Ако су се прости следбеници Христови дотле нешто и колебали и двомишљали у вери у Исуса као Сина Божјег и Месију, поражавајуће чудо на њихове очи у Кани потпуно их је утврдило у вери. Творитељ сваке твари показао се као Претворитељ, претворивши један елеменат у други. Овде треба запазити, да је претворење било како прво тако и последње чудо Исусово. У Кани је претворио воду у вино а на Тајној Вечери вино у крв своју.

Виђење на даљину. Исти јеванђелист који назива претворења воде у вино у Кани првим чудом Исусовим, уствари описује једно претходно чудо. А то је виђење на даљину у вези са Натанаилом. Када је апостол Филип привео Натанаила ка Исусу, рече му Господ: "Прије него те позва Филип ја те видјех под смоквом". (Јован, 1, 48). Ово је чудо просторне видовитости Христове. Он је имао четири врсте видовитости: унутарњу (да зна помисли људске), просторну (да види на далеко у простору), временску (да види шта ће се догодити далеко у времену) и вечну (ван просторну и ван временску, да гледа у небеске вечне стварности). Изненађен и претрашен видовитошћу Исусовом, Натанаил узвикну: "Рави, ти си Син Божји! Ти си цар Израилев". А Исус му на то одговори: "Што ти казах да те видјех под смоквом зато вјерујеш. Видећеш и веће од овога". (Јован, 1, 49-50). Ускоро затим свакако је и Натанаил би на свадби у Кани и видео веће чудо: претворење воде у вино.

Исцељење на даљини. Као друго чудо Исусово у Галилеји саопштава Свети Јован исцељење слуге римског капетана у Капернауму. Овај капетан као незнабожац сматрао је себе недостојним да му Господ Исус уђе у кућу. Зато му рече: "Нијесам достојан да под мој кров уђеш него само ријечи ријеч и оздравиће слуга мој." Задивљен Исус толиком вером једног незнабошца, укори у њиме малOVERNE

старешине Јеврејске, а њему рече: "Иди, и како си вјеровало нека ти буде". (Лука 7, 6-7). И оздрави слуга његов у тај час. ово чудо, да на једну реч Христову из даљине оздрави младић на самрти, толико је силно подејствовало на капетана, да он поверова у Исуса. "И вјерова он и сва кућа његова". (Јован, 4, 53).

И тако у случају с Натанаилом један човек обраћен је у Христове следбенике и ученике чудом Христовог прозирања у даљину.

У случају на свадби у Кани сви ученици Христови утврђени су у вери због чудесног претварања воде у вино. У случају пак са римским капетаном, заповедником места у Капернауму, један незнабожац и сва његова чељад поверовали су у Спаситеља света због чудесног исцељења болесника из даљине.

Можемо слободно рећи, да самим речима не би Господ Исус Христос никада придобио народ, нити га уверио у своју особу и у стварност свих својих откровења о небу и о небесном царству, без оваквих и још страшнијих чудеса. Ма да су његове речи биле светлије од сунчаних зрака и јаче од муње небесне, и ма да су чак и противници његови признавали, да "никада човјек није говорио као овај човјек", ипак без чудеса Он не би могао извршити своју Божанску мисију у свету.

Кад је проповедао у зборници "дивљаху се науци његовој, јер их учаше као онај који власт има а не као књижевници". (Марко, 1, 22).

И Он пође по оближњим селима и градовима, праћен множином народа. И свуда благовествоваше, и зле духове из људи изгоњаше. А кад једнога болесника од губе исцели, овај отрча као јелен и објави шта му Исус учини. Тада народ нагрну к Њему још више: здрави да својим очима виде чудеса, а болесни да се чудесним начином ослободе од својих патњи. Слепци су богорадили, слеповође викали, хроми молили за пролаз, узети ношени на рукама, крастави, гнојеви, крвоточни, глуви, неми, наказни † сви су допуњавали урлање људи и повећавали гурњава и збрку. Тежња Њему и само к Њему била је једина врпца која је повезивала ту гомилу потомака преварене Еве, којој Сатана обећа да ће непослушношћу према Богу она и потомци њени бити богови. И где сада, како хиљаде тих Евиних "богова", слепих, глувонемих, прокажених, бесомучних, крвоточних, гнојавих, смрадних, у крајњем очајању устремљено јуре за помоћ Новоме Адаму, "послушноме до смрти" Оцу небесном! Све улице градске беху набите том гомилом "тако да Исус не могаше јавно ући у град, него бејаше у пољу у пустијем мјесту, и долажаху к њему са свијех страна". (Марко, 1, 45). К Њему, само к Њему, једином здравом човеку у васиони и у историји света!

Када после неколико дана уше у град, то се чу и разгласи. И навалише и брзо напунише кућу у којој Он беше. И тискаху се на прагу и пред вратима да нико више не могаше ући. Наједном њих четворица отворише кров и кроз кров спустише свог паралисаног рођака. А кад га Исус виде, ражали се и рече му: "Синко, устани!" И устаде одмах пред свима. И сви се дивљаху и прослављаху Бога говорећи: "Нигдје то видјели нијесмо". (Марко, 2, 2-12).

И догоди се једне суботе да Исус исцели у зборници човека који је имао суху и згрчену руку. "Пружи руку своју", рече му Исус. И он пружи, "и поста рука здрава као и друга" (Марко, 3, 1-5). Тада се старешине народне, фарисеји почеше договарати, како да убију Исуса. Јер демони које Исус изгоњаше из једних људи хватаху се за старешине јеврејске и шаптаху им, како да се ослободе свог и њиховог најстрашнијег непријатеља, тј. Исуса.

Али народ, осећао је свим бићем присуство Пријатеља. Па као потомци са Ливанских гора што се сливаху у језеро, тако се сливаху мноштва народна од свих страна ка једној мети, ка Исусу Чудотворцу. "Многи народ из Галилеје и из Јудеје, и из Јерусалима, и из Идумеје, и из преко Јордана, и од Тира и Сидона † мноштво велико чувши шта Он чини дође к Њему" (Марко, 3, 8). А када би у једној кући са ближним ученицима својим, "сабра се опет народ да не могаху (немаху кад) ни хлеба јести" (Марко, 3, 20). Другом приликом опет, када Он стајаше на обали језера, толико народа јурну к Њему, да је принуђен био сести у чамац, удаљити се од обале, и са чамца као са предикаонице проповедати о царству Божјем народу начичканом на обали.

Ај, то благословено језеро! Колико је на њему и на обалама његовим изливано Божанске мудрости са уста најтајанственијег човека у историји света. И колико је ту нечувених и страшних чудеса показао Он Бог јављени људима у људском облику.

Утишавање буре и устављање ветра: На том језеру Он је утишао страшну буру и оставио ветар викнувши: "умукни, престани"! И ученици Његови, уплашени пре тога од буре, а сада уплашени не мање од чуда, питаху се: "Ко је овај да га вјетар и море слушају"? (Марко, 4, 37-41).

Ход по води: По површини тога језера Он је ходио као по суву. (Мат. 14, 25).

Испуњење мрежа: На том језеру Христос је испунио и препунио рибом празне мреже Петра и његових другова. И то у два маха, једанпут пре а други пут после свога васкрсења (Јован, 21, 3).

Чудо са рибом и новцем: На том језеру догодило се и ово чудо: Када порезници потражише порез од Исуса, Он, који ништа не имађаше, заповеди Петру да баци удицу у воду, па коју рибу прву улови наћи ће јој у устима златан статир. "Узми га и подај им за мене и за себе" (Матеј, 17, 24-27).

Умножавање хлеба: Око тога језера, на пустим брежуљцима нахрани Господ Исус у два маха хиљаде људи до сита, и то једанпут пет хиљада људи без жена и деце, а други пут око четири хиљаде. Прву групу нахрани са пет хлебова и две рибице а, другу са седам хлебова и мало рибица". (Матеј, 14, 15-20)." И једоше и наситише се и сабраше комада што претече дванаест пуних котарица" (Марко, 8, 2-9) у првом случају а седам котарица у другом случају. Претходно узе Исус хлебове и "погледавши на небо благослови" и даде их ученицима својим, а ученици народу. И сви једоше, и сви се наситише, и још претече више него што је било. Божански

Сејач и Умножитељ који је рекао у причи о сејачу и семену, да једно зрно на доброј земљи доноси стоструки род, доказао је то умножењем хлеба не стоструког него хиљадуструко. Чудо нечувено и незапамћено. Но с Божјим благословом све је могуће, без Божјег благослова ништа. Српски народ по свом искуству сведочи то кад говори о "хлебу ситом" и "хлебу гладном". Овим чудом дат је и јасан одговор онима који су могли посумњати у речи Христове: "Не брините шта ћете јести" (Мат. 6, 25). Када је Господ завршио своју беседу на гори "дивљаше се народ науци његовој". (Мат. 7, 28). Али када он нахрани хиљаде и хиљаде са неколико хлебова, тада "људи видјеше чудо које учини Исус говораху: ово је заиста онај пророк који треба да дође на свијет", и хтједоше "да га учине царем", али се он удаљи брзо у гору сам. (Јован, 6, 14-15).

Исцељења додиром хаљине Христове. У великом мноштву народа који се гураше и тискаше око Исуса обрела се беше и једна болесна жена која је дванаест година боловала од течења крви, и којој ништа нису помогли ни лекари ни лекарије. Стид ју је било и рећи Исусу пред светом од чега болује. Зато је говорила сама себи, да прећути и да му не казује, него да дође некако до Њега и да се само додирне хаљине Његове. "Само ако се дотакнем хаљине Његове оздравићу". Толика је била њена вера. И дотаче се, и "оздрави од тога часа". (Мат. 9, 20-22). То чудо није могло не одјекнути, јер људи "почеше доносити болеснике где чујаху да је Он, и куд год иђаше у села и градове или у планине, метаху на раскршћа болеснике и мољаху Га да (дозволи) да се барем скута од хаљине Његове дотакну. И постојаху здрави сви који га се дотицаху" (Марко, 6, 55-56). Сви † као кад озебли уђу у топлу кућу, па се сви подједнако огреју.

Васкрсење мртвих. С напором се промаче Исус кроз густе гомиле народа до у дом Јаиров у коме лежаше мртавац. Он дохвати мртву девојку за руку и рече јој: "Дјевојко устани!" (Талита куми)! И одмах устаде девојака. И сви "зачудише се чудом великијем" (Марко, 5, 41-42). "И дивеше се родитељи њезини". И одјек од овога чуда беше огroman. "И отиде глас овај по свој земљи оној".

Па као што је васкрсао са две речи умрлу девојку тако је опет са две речи васкрсао и умрло момче, сина удовице у Наину кога већ ношаху на гробље. Викну Исус мртавацу: "Момче, устани!" Одједном мртавац оживе, седе и поче говорити. Дејство овога чуда Христовог на народ било је страховито. Јер каже се: "страх обузе све, и хваљаху Бога говорећи: велики пророк изађе међу нама, и Бог походи народ свој". Тако присутни. Али и отсутни брзо чуше. Јер "отиде глас овај о Њему по свој Јудеји и по свој околини". (Лука 7, 11-17).

Тако велика беху ова два чуда, да ужас и страх обузеше људе већма него радост. И сви говораху: Бог походи народ свој.

О чудесном васкрсењу Лазара говорићемо доцније.

Исус † Јовану о својим чудесима: Глас о овим чудесним делима продре и кроз зидове Иродове тамнице и дође до ушију светога Јована Крститеља. И посла Јован

двојицу ученика својих да иду и осведоче се, да ли је Исус заиста очекивани Месија. А када двојица њих дођоше и упиташе Исуса: "Јеси ли ти онај што ће доћи, или другога да чекамо?" Исус не одговори ни јесам ни нисам, него на њихове очи "у тај час исцијели многе од болести и од мука и од злијех духова, и многима слијепцима дарова вид". То уствари и беше одговор Јовану, јасан и потврдан. И тек онда им Исус рече: "Идите и кажите Јовану што видјесте и чувсте: Слијепи прогледају, хроми ходе, губави се чисте, глухи чују, мртви устају, сиромашнима се проповједа јеванђеље". (Лука, 7, 19-22). Такав стварни одговор морао је утјешно дјејствовати на Христовог претечу, Крститеља, Пророка и мученика, а Његове ученике уверити, да је Исус заиста "онај који ће доћи":

Па и у самом народу почело се веровати, да је Исус заиста Христос, тј. очекивани Месија. Јер када Исус исцели једног демонијака, немог и слепог "дивљаху се људи говорећи: "није ли ово Христос" (Мат. 12, 27-43).

Када исцели јединца у оца од падајуће болести, каже се: "и сви се дивљаху величини Божјој": (Лука, 9, 38-43).

А када исцели глувонеомог изговорив једну једину реч: "ефата" (отвори се)! Присутни се "веома дивљаху говорећи: све добро чини, и глухе чини да чују и нијеме да говоре". (Марко, 7, 32-37).

Због оваквих и оволиких чудеса таласи од народа са свих страна шумили су к Њему Исусу Чудотворцу, кроз кога Бог походи свој народ. И после сваког новог чуда ти народни таласи бивали су све већи и шумнији. Тако једног дана, повестује јеванђелист Лука, нагрнуше к Њему "милијарде народа, па стадоше газити један на другога" (Лука, 12, 1).

И сви који се обраћаху Њему за помоћ, без обзира на стање и имање, али на болести или недуге † сви постајаху здрави било од Његове речи, или од додира Његове руке или хаљине. Ваистину, једини лекар целокупног лекарства. И народ Га заиста величаше, обожаваше и љубљаше.

Тако народ. Али друкчије старешине народне.

ДИВАН 6.

ХРИСТОС И СТАРЕШИНЕ НАРОДНЕ

"А главари свештенички и књижевници и старјешине народне гледаху да га убију".

(Лука 19, 47).

Народ се од срца радоваше чудесним делима Христовим, а старешине народне гледаху да Га убију.

Ко су биле те старешине народне? То су били јудејски првосвештеници, фарисеји, садукееји и књижевници које је још Јован Крститељ на Јордану гњевно ословио речима: "пороци аспидини" (Мат. 3, 7).

Они су искали од Исуса неки знак с неба. "Учитељу, ми би радо од тебе неки знак (чудо), видјети." (Мат. 12, 38). Иако су својим очима гледали многа чудеса Исусова, и непрестано слушали са свих страна о небројеним чудесима Његовим, ипак су они искали неко нарочито чудо. Нису ни сами знали шта су хтели. Али је знао онај древни Човекоубица који их је и наустивао да ишту "неко" чудо од Господа, тј. неко од оних чудеса која не долазе од Бога, него од њега, Сатане. То су волшебне опсенарије, факирски трикови и разне мађионичарске хитрине, какве су изводили Валаам Веоров, Симон Волх, Питије Делфијске и многи слични "чудотворци" по свему свету, било из користољубља или сујете. Оваква чудеса Христос није могао чинити а да и сам не дође под мрачну власт Сатане. Међутим, Он је дошао да војује против Сатане и да спасе човечанство од опсенарија и лажних мађија демонских.

Отуда чудеса Христова нису чудеса једног волха или мађионичара, него чудеса Лекара који лечи људе од болести и недуга, и Домаћина који храни гладне, и Пастира који избавља своје овце од зверова, и моћног Пријатеља који помаже немоћне на сваком кораку, и Путовође који напред иде и отвара пут чистећи га од трња и боце и змијских зуба, али баш таква божанска и по људе спасоносна чудеса нису била по вољи јеврејским старешинама. Зашто? Зато што демони нису могли да подносе таква стварна чудеса као огањ који их пали, него су преко својих слугу искали од Христа "неки" знак, што значи неко ђаволско чудо из области црне магије. Такво чудо очекивао је од Исуса и цар Ирод. "А Ирод се надаше да ће видети од њега Чудо". (Лука 32, 8).

Исцељење десет прокажених. Злобне старешине јерусалимске слушале су из дана у дан од својих шпијуна и гласноша о новим поражавајућим чудесима Христовим. Тако су чули и о исцељењу десет прокажених људи на путу између Галилеје и Самарије. У једном селу десеторица губавих сазнаше да то Он иде, па сташе и из далека повикаше: "Исус, наставниче, помилуј нас!" А Он их само сажаливао погледа и као да их погледом исцели рече им: "Идите и покажите се свештеницима". И, о небеса и земљо, десет губаваца, разједени од прокаже до костију, посташе чисти и здрави! Ову вест саслушали су главари јерусалимски не без страха и трепета.

Слепи Вартимај. Но није прошло дуго времена а то друге гласноше стиглоше и донеше својим господарима вест о једном новом превеликом чуду Исусовом над познатим јерихонским слепцем Вартимајем, сином Тимејевим. Кад је Исус улазио у Јерихон, талас народни који Га је пратио зашумио је као набујала река кроз мирну

улицу на којој је у прабини седео слепи Вартимеј и просио. Он се прену и упита: "Шта је то?" А кад му рекоше да то пролази Исус из Назарета, он повика из гласа: "Исусе, Сине Давидов, помилуј ме!" Ућуткиваху га, али он је све јаче викао.

‡ Шта хоћеш да ти учиним? упита га Исус.

‡ Господе да прогледам.

‡ Прогледај!

И одједном прогледа слепац и оде за својим Спаситељем. Оде, да собом увећа онај огромни талас народни, а својом причом објављује славу Христову.

И ову вест саслушали су јерусалимски главари са повећаном зебњом од тога шта ће се догодити о празнику у престоници када Он стигне, праћен толиком славом и љубављу народном? И каква ли ће чудеса он још учинити о празнику? Ко ће Му моћи одолети? У њиховом сећању била су свежа чудеса Његова приликом ранијих посета Јерусалиму. Нарочито их је морило сећање на чудесно исцељење узетог болесника у Витезди, који је тамо лежао непомично тридесет и осам година. Све њихове потворе на Исуса, и све претње Јерусалимљанима да о томе не говоре јер ће бити одлучени од синагоге, нису помогле ништа. Народ се веселио и снажио и хранио причањем и препричавањем тога незапамћеног чуда. Јер народ је свесрдно признавао Исуса за Христа, тј. Месију којег су Јевреји с народом очекивали хиљаде година. Признавао Га је народ за Месију углавном због његових чудеса. И говорио је народ: "Када дође Христос, еда ли ће више чудеса чинити него што овај чини?" (Јован, 7, 31).

Тако народ. А старешине народне ствараху завере да Га убију. И мало, мало па узимаху камење да Га убију. Убити Га пошто пото, то им је био једини циљ. Убити без суда и саслушања, само убити Га.

Убиством ослободити се од Њега па продужити чекати Месију који би био њима по вољи а не Богу. Таквога њихово срце жели а не каквога им Бог шаље, који ће убијати а не лечити. Вараву су они носили у срцу и нашли пре него се Варава јавио. Таквога су месију они желели: осветника и убицу. Морали су они сазнати да је Отац небесни два пута сведочио својим страшним гласом, на Јордану и на Тавору да је Исус Његов Син возљубљени, који је Њему по вољи, и заповедио да Га сви слушају. Но они ће и с Богом ратовати док им не дође месија по њиховој вољи, што значи, по вољи противника Божјег ‡ Сатане.

Слепорођени младић. И док су старешине народне правиле план како да убију Христа, пуче глас по Јерусалиму да је Он отворио очи једном слепорођеном младићу. (Јован, 5, 43, 9).

‡ Како ти се отворише очи? ‡ питаху фарисеји срећнога младића. И то питање понављаху они опет и опет, не да би се радовали срећи младићевој што је

прогледао, него да би дознали нешто, зашто би Лекара могли кривично оптужити. Да ли, рецимо, Лекар није случајно учинио то делу у суботу, у ком случају Он мора бити кажњен смрћу као злотвор првога реда? Јер за ове суботоманијаке само је једно било важно, и важније од сваке среће људске, а то је, убити Христа.

А Христос упита срећног младића.

‡ Верујеш ли?

‡ Верујем Господе. И поклони му се.

Овим је циљ постигнут. Јер Христос је учинио ово чудо као и сва остала, да би побудио људе да верују у Њега а не у Сатану, у Бога Човекољубца а не у ђавола, "крвника људског од постања":

Важно је овде запазити, да Господ није даровао вид слепоме младићу силом једне своје речи "прогледај" као слепоме Вартимеју, него је при том употребио и материјалне ствари: пљувачку, прашину и воду. Да тиме даде цену и овим немуштим елементима који су кроза Њ постали кад су постали, и да покаже, да свио ни служе Његовим циљевима. Онако као што је мало доцније да високу част хлебу и вину да освећени представљају Његово тело и крв. Без сваке сумње, ово чудо пробудило је не само прогледалог, младића него многи народ, да поверује у Исуса као Господа и Месију.

‡ Васкрсење Лазара. Пред последњу пасху на земљи васкрсе Господ Исус Лазара из гроба. Ново чудо и нова радост за народ. Нови гром за среброљубиве старешине у Храму и у Синедриону. Знали су они, да је Христос васкрсао умрлу ћерку Јаирову и сина удовице у Наину. Иако је Он васкрсао ово двоје пре њиховог погребља, ипак то су била страшна и поразна чудеса за пажљиве скупљаче "шекела" у Храму. А тај проклети шекел ценили су они изнад Јехове и Мојсија и своје душе. Али васкрсење Лазара, једног четвородневног мртваца који се већ био усмрдио у гробници, био је за њих громовнички удар који их је ошамутио. Јер то нити се чуло од постања времена нити је дошло у помисли људске. Но у пркос хистерије и гњева старешина храма "онда многи од Јудејаца који бијаху дошли к Марији па видјеше шта учини Исус, вјероваше Њега." (Јован, 11, 45). Ето због тога је Господ и васкрсао Лазара ‡ да би многи поверовали у Њега. Сврха чуда дакле потпуно је постигнута.

И смоква усахну. Ово је једино негативно чудо Исусово за Његовог живота на земљи. Прокле неплодну смокву говорећи: "Нека никад на теби не буде рода до вијека. И одмах усахну смоква". (У тој бесплодној и усахлој смокви симболизирана је судба једног христорбног народа. Али и то негативно чудо Христово имало је позитиван резултат. Јер "видјевши то ученици дивише се" (Мат. 21, 19‡20). И вера у Исуса судијску, казнену моћ би појачана.

Попадаше на земљу. Када Јуда Из дајник дође са стражарима Храма у Гетсимански врт да ухвате Исуса, свезнајући

Исус "знајући све што ће бити од Њега упита их: "Кога тражите?" Они рекоше: "Исуса Назарећанина". Одговори Исус: "Ја сам". А када им Он рече: Ја сам, они се измакоше назад и попадале на земљу." Попадале мртви, по традиционалном тумачењу старих хришћанских цркава, Коптске и Абисинске. И то је без сумње тачно тумачење. Јер кад на реч апостола Христовог Петра падоше мртви Ананије и Сапфира, тим пре на реч Христову живи умиру као што и мртви васкрсавају. Речи: "Ја сам" морале су одјекнути ноћном тишином громовито као некад речи Јехове: Ја сам онај који јесам. Онај који је неплодну смокву једном речју осушио на врх Јелеонске горе, једном речју умртвио је своје непријатеље у подножју те горе. Само за тренутак, колико да осете мајушни скакавци људски да су дигли немоћне руке на Свемоћнога. Истим тим поновљеним речима "Ја сам" Он их оживе, и они устадоше.

Једноухи Малх. При хватању Исуса ревносни Петар трже нож и одсече ухо Малху, пратиоцу Јудином. Христос поврати ухо на своје место и залечи га, па изрече оне знамените речи: "Сви који се хвате мача, од мача ће погинути". (Мат. 26, 52). Као што је васкрсење Лазара утврдило веру многих у моћ Христову да оживи; и као што је усахнуће смокве утврдило веру код апостола у моћ Христову да умртви, тако је исцељењем Малховог одсеченог уха утврдило још једном више веру код неких у Христову моћ да исцели.

ДИВАН 7.

"А и многа друга чудеса учини Исус пред ученицима својима, која нијесу писана у књизи овој.

А ова се написаше да вјерујете да Исус јесте Христос Син Божји, и да вјерујући имате живот у име Његово" (Јов. 40, 30-31).

Нама је немогуће изређати ни сва она чудесна дела Христова која су споменута у јеванђелским књигама, а још мање она која нису писана у књигама овим. Споменута су, на пример, са по једном реченицом масовна исцељења у једном селу или граду без именованја лица. Тако више пута се говори, како Исус на једном месту "исцијели многе, или како оздравише сви који се само дотакоше Његових хаљина. Јединоме Богу знана су имена и број свих болесника и паћеника, бесомучника, прокажених, глувонемих, сакатих, згрчених, паралисаних, гнојавих, краставих, разједених, унакажених, нервозних, слабоумних, устрашених, болесних од сухе или водене болести, од гука споља и тумора унутра, од огњевице или несанице и од свих осталих телесних и мука и недуга. Још мање можемо ми знати, колико је тајанствених чудеса учинио Господ над природом, заповедајући стихијама и елементима, мењајући атмосферу самим својим присуством; колико ли је Он утицао на промену мисли код људи својом чистотом, својим погледом, сваким својим покретом; колико ли је њих Он привукао к себи из даљине, колико ли исцелио на даљини!

Апостоли као очевидци знали су несравњено више него што су записали. А записали су по Божјем промислу довољно да утврде нашу веру у Господа Исуса Христа као правог Месију, Сина Свевишњег и Спаситеља.

У Јеванђељу су описана двојака чудеса Христова: једна кроз Христа а друга због Христа. И она која су кроз Христа, једна су пре Његовог Васкрсења, а друга после Васкрсења. Ми смо до сад говорили само о чудесима која су кроз Христа, и то пре Васкрсења. А сада ћемо укратко да споменемо остале две групе чудеса, тј. она која су се догодила у свету због Христа као и она после Васкрсења.

А. ЧУДЕСА ЗБОГ ХРИСТА

Због Христа јављали су се анђели небесни много пута. Може се поверовати да одређени анђели нису се одмицали од Њега од почетка до краја. Стајали су Му на служби као своје Цару и Господу.

Арханђел Гаврил, објавио је Захарије рођење Јована Претече.

Исти Арханђел јавио се пречистој Деви Марији у Назарету, и саопштио јој, да се по вољи Божјој и наитијем Духа Светога из ње има родити Исус, Син Свевишњи, Цар чијем царству неће бити краја.

Праведном Јосифу јавио се анђео на сну и ослободио га сваке сумње у погледу девичанског зачећа његове штићенице Марије.

А анђел Господњи објавио је пастирима Витлејемском рођење Господа Исуса. Потом се јавило мноштво анђела који прослављаху Бога због рођења Исусова певајући: Слава Богу на висини, и на земљи мир, међу људима добра воља.

Због Христа појавила се на небу необична звезда која је довела три источна цара из далеких земаља у Витлејем на поклоњење њиховом Цару.

Опет анђел Божји јавио се на сну тим истим источним царевима и заповедио им, да се не враћају преко Јерусалима, него да иду оним путем у своје постојбине. То мудраци и учинише, а што разгневи Ирода те направи покољ деце у Витлејему и свој околини.

Све због Христа.

Због Христа јавио се анђел Јосифу, и наредио му, да узме Дете и Матер па бежи у Мисир испред крвавог Ирода. А по смрти Иродовој, опет му се јавио анђел у Мисиру, да се са Дететом и Маријом поврати у своју земљу.

По крштењу удаљи се Исус у пустињу где Га кушаше дух злобе четрдесет дана. За то време, светли анђели који Му стајаху на служби беху Га оставили самог, да би Он као човек победио Сатану. А када побеђени Сатана побеже од Њега, "гле, анђели приступише и службаху Му." (Мат. 4, 11).

Христос познаје анђеле небесне као домаћин своје укућане. Он их зна све по имену, зна природу њихову, зна да се они "нити жене, нити удају". То су жетеоци Његове свемирне жетве. То су службеници и војници Његови. Они стално гледају лице Оца небеснога. Они воле људе, и радују се кад се један грешник покаје. Они узимају душе праведника и односе их у Рај. Он, Син Човечији, доћи ће са свима светим анђелима својим на крају времена. И Он ће се постидети пред анђелима својим оних људи који су се Њега постидели на земљи, одрећи ће се оних који су се Њега одrekli у овоме веку и пред овим родом грешним и прељуботворним.

Анђели су невидљива али стварна и силна војска Сина Божјега. Кад је Петар покушао да ножем брани свога Учитеља од Јудиних пандура, одврати га Исус од тога говорећи му: "Мислиш ли ти да ја не могу сад молити Оца својега, да ми пошаље више од дванаест легиона анђела?" (Мат. 26, 53).

А када мало пре тога беше на молитви, и зној као капље крви капање с Његовог мученичког чела на земљу "анђел му се јави с неба и кријепи га" (Лука 22, 43).

Анђели Његови, бели као снег и сјајни као муња објавише Његово победоносно Васкрсење.

Анђели су се јавили ученицима на Јелеонској Гори у време Христовог Вазнесења, са овим пророчким речима: "Овај Исус који се од вас узе на небо тако ће доћи као што видјесте да иде на небо". (Дјела ап. 1, 11).

Све појаве анђела, забележене у Јеванђељу, догодиле су се због Христа. А колико ли их је остало забележено!

Због Христа два пута се чуо глас Оца Небеснога; први пут на Јордану при крштењу. "Ово је Син мој возљубљени који је по мојој вољи". (Мат. 3, 17) а други пут на Тавору приликом Преображења: "Ово је Син мој возљубљени, њега послушајте!" (Мат. 17, 5).

Због Христа и трећи пут чуо се глас Оца Небеснога. То је било за време једне Његове молитве Оцу: "Оче, прослави име своје!" (Јован, 12, 28). Тада дође глас с неба: "И прославио сам и опет ћу прославити".

Дух Свети сишао је на Христа у виду голуба при крштењу на Јордану. А пророци Мојсеј и Илија јавили су се при Његовом Преображењу на Тавору.

Када Он висаше на крсту, пусти небо због Њега таму по свој земљи од часа шестога до часа деветога.

Када Он издахну на крсту, завеса на Храму расцепи се од врха до дна, и земља се потресе, и камење се распаде, и гробови се отворише и устадоше многи из гробова својих. Такве се страшне ствари догодише, да капетан римске страже на Голготи у страху узвикну: "Заиста овај бијаше Син Божји": (Мат. 27, 51‡54).

И када Исус васкрсе, због Њега опет "земља се затресе веома". (Мат. 28, 2).

Све ово што наведосмо, и много друго што је сакривено од нас, догоди се због Христа. Тим чудесима Небо је посведочило Посланика свога а људима олакшало да верују Њему и у Њега.

ДИВАН 8.

Б. ЧУДЕСА ПО ВАСКРСЕЊУ

Пре свега превелико је чудо силазак Христов у Ад, и ослобођење Адама и Еве и свих умрлих праведника испод власти мрака. У опису овога чуда ми нећемо улазити. О томе је доста речено у предању свете Православне Цркве.

При самом свом Васкрсењу Господ је јавио своју свемоћ тиме што је устао из гроба и јавио се жив ван гроба без уклањања гробне плоче. Јер гробну плочу уклонио је анђел Господњи не због Христа него због жена Мироносица и због апостола. Да би ове очигледно уверио, да је гроб празан. Јер исто онако како се Исус чудесно родио од пречисте Деве неизменивши ни у колико девичко тело, тако је васкрсао из гроба без отварања гроба.

Ово се очитује и трећим сличним чудом васкрслог Господа, а то је јављање ученицима у одаји са закључаним вратима. Два пута уђе Он у закључану одају без отварања врата. Једном у отсуству Томе, а други пут када и Тома беше с њима. Оба пута Господ је поздравио ученике са Мир вама! Ученици се веома уплашише мислећи да виде дух Исусов. Али Он који могаше читати свачије мисли, рече им: "Шта се плашите? И зашто такве мисли улазе у срца ваша? Видите руке моје и ноге моје, ја сам главом. Опипајте ме и видите, јер дух нема тијела и костију као што видите да ја имам". И показа им руке своје и ноге. А кад у њима преовлада радост, те од радости не могаху веровати, рече им Он: "Имате ли шта за јело?" А они му дадоше комад рибе печене и меда у сату. И узевши изједе пред њима." (Лука, 24, 36‡43).

Учинити себе невидљивим заиста је чудо, нешто надприродно. Господ Исус учинио је себе невидљивим у Емаусу за вечером са Клеопом и другим учеником. Када Он благослови хлеб и преломи и даде им тада се њима отворише очи те Га познаше. Али у том тренутку "њега нестане". (Лука, 24, 13‡31).

Два чуда учини васкрсли Господ пред ученицима својим на језеру у Галилеји. Једном они ловише целу ноћ и ништа не уловише. Кад у јутру, стаде Исус на обали;

они Га видеше али не познаше. Тада их Он ослови: "Дјецо, еда шта имате за јело?" Кад Му одговорише да немају ништа, рече им Он: "Баците мрежу с десне стране, и наћи ће те". Они послушаше, и толики лов уловише, да не могаху лако извући мрежу из воде "од мноштва рибе". У том се отворише очи Јовану и он познаде Господа свога и рече Петру: "То је Господ"! (Јован, 21, 1-11). Тада га сви познаше. И избројаше рибу, и беше само великих стотину педесет и три.

А друго је чудо изванредно необично. Кад ученици излегоше на суво, видеше пред Исусом ватру наложену и рибу и хлеб на ватри. Од куда то?

И то, и све остало, би од свемоћног Господа Исуса коме се по Васкрсењу даде свака моћ на небу и на земљи.

Оволико о чудесима записаним. Али свети Лука пишући дела светих Апостола сведочи, да је Господ Исус учинио и многа друга чудеса после свога крсног страдања и васкрсења. Он, вели Лука, "после страдања свога показа себе жива многијем и истинитијем знацима, и јавља им се четрдесет дана, и говорећи о царству Божијему." (Дела ап. 1, 3).

ДИВАН 9.

ПИСМО ГОСТИМА

Драги г. Патерсоне,

Обећано, ево испуњено.

Тројица наших богомољаца које сте Ви са др. Карингтоном видели на сабору у Дивостину пре три месеца, исписали су чудеса Господа нашег Исуса Христа, и објаснили их на свој прост начин. Узимам слободу да Вам уз ово писмо пошаљем њихов састав. Дозволите да и ја додам неколико својих речи, па макар у суштини поновио по нешто од оног што су ова три брата написала. Колико да се уверите, да је вера наших сељака што и вера нашег клира; једна иста света вера православна.

Да би људима олакшао веру у себе, Господ Исус творио је многа чудеса. Сам је Он рекао бедним људима: "Ако не видите знаке (чудеса), ви не вјерујете." Јеврејима је говорио: "Ако мени и не вјерујете, дјелима (чудесима) мојим вјерујте". Јер знао је Господ њ а то знање примио је и Његов апостол, да "Јевреји знаке (чудеса) ишту, а Јелини мудрост траже". Историја Грка јесте историја филозофирања а историја Јевреја, јесте историја чудеса.

Кад су Га питали: "Шта ћемо учинити да би радили дјела Божја" Он је дао овај неочекивани одговор: "Ово је дјело Божје: да вјерујете Онога кога Он посла".

То је дакле основни и неминовни услов човечијег спасења: веровати у Исуса Христа; веровати у Њега као од Бога обећаног и од пророка прореченог Месију, Сина Божјег и Сина Човечијег, и Искупитеља, Препородитеља, Обновитеља, Очиститеља, Осветитеља, Измиритеља, Исцелитеља, Васкрситеља, Вазнеситеља и Судију. Ово је дакле главно "дјело Божје" † да верујемо у Њега † а све друго, бар што се нас тиче, проистиче из овога, као што биље и цвеће расте само кад киша падне и сунце огрије. Да ту веру утврди у људима, томе су служила чудесна дела Христова. Овако држимо ми. Овако су држали ваши шкотски и енглески преци кроз цео један миленијум, и дуже. Али међу протестантима нашег времена многи † да не кажем врло многи † престали су да верују у чудеса Христова. Саблазнила их чудеса филозофије и науке, две слабе трске које нити хлада дају нити за душу користан плод доносе. Отуда и модерна вика на Западу, да се јеванђелска чудеса упуте у царство бајки и легенди, а Христос стави у ред хуманиста и моралиста. Међутим, такав Христос никад није постојао. Нити је такав Христос, хуманист, моралист и лепорек (као неко друго издање Сократа), био потребан болесном, умирућем и мртвом човечанству.

Човечанству је био потребан само онај и онакав Христос какав се и јавио свету, тј. као Бог прерушен у Човека, Христос Чудотворац, "силан у дјелу и у ријечи."

Желим вам свако добро и остајемо искрено одани †

јеромонах Јован Рапајић.

ДИВАН 10.

ПРВО ПИСМО ИЗ ДАЉИНЕ

Драги оче Рапајићу,

Примио сам Више писмо овде на нашем светом острву Ајони, врло удаљеном не само од Србије него и од моје домовине Шкотске.

Тражио сам самоће и мира. И то сам у пуној мери нашао овде на рушевинама старих шкотских манастира и светиња. Кажем свето острво, јер ми Шкоти иако смо по историјској судби постали протестанти, ипак с побожношћу и искреношћу говоримо о Ајони као светој земљи нашој. На овоме острву у старо време мноштво монаха славило је Христа Бога истоветно онако како се Он и данас слави на Истоку. Сада је Ајона света прашина и света успомена. Она је и наша и није наша: физичка Ајона припада протестантској Шкотској, али духовна, монашка, света Ајона припада Православљу. У оно време † најсевернија монашка станица Православља. Она је колевка шкотских светаца и светица. Ми се поносимо њима, али их више не подражавамо. С гордошћу изговарамо имена: света Брајд, свети Коломбо, свети Колумбијан; хвалимо се Ајонским испосницима и чудотворцима, али смо

избрисали пост из нашег календара и одагнади чудеса из нашег живота. Величамо их, али не идемо за њима него за Лутером и Калвином. Имамо веру, али веру без поста и подвига, без светаца и чудеса. Где је то икад било? Уверен сам да су Ајонски светитељи ближи српским светитељима него ми шкотским докторима теологије.

Цео један миленијум моја Шкотска била је православна земља. И кад би се, рецимо она сад повратила Православљу, не би се повратила ни Грчкој, ни Србији, ни Русији него старој православној Шкотској, вери својих православних предака, вери Ајонских подвижника и великих духовних атлета. Тиме наше национално самољубље не би било повређено него у пуној мери оправдано. Ето на таква размишљања навело ме је Ваше писмо и извештај Ваших српских богомољаца о чудесима Христовим. Овде међу зидинама наше славне духовне прошлости ја сам осетио и схватио да је само чудотворни Христос прави Христос. Само такав Христос могао је произвести ону темељиту, небивалу и неслућену промену у свету. Само један свемоћни Чудотворац, Господар природе и Победиоц пакла могао је бити прави Месија. Насупрот томе божанском Христу, херојски Христос нашег Карлајла и сентиментални Христос француског распопа Ренана заиста само су комичне карикатуре.

Чим се будем вратио из Ајоне у Единбург, ја ћу отићи до мога пријатеља пречасног Карингтона. Казаћу му своја осећања и мишљења поводом Вашег писма и чућу његова. Он је сада негде у бањи. Писао ми је, да је нешто болешљив и да су му лекари препоручили дужи одмор. После растанка с вама у Дивостину ја сам се с њим сретао више пута, и као стари пријатељи добро се изразговарали. Но будите уверени, да смо при сваком састанку увек говорили и о Дивостину и нашим доживљајима у том чудном месту, и на оном чудном богомољачком сабору. Карингтон је човек уздржљив, као сваки Енглец, али при спомену Дивостина он постаје расположени и разговорнији. Зато сам ја уобичајио, да чим га видим туробног и забринутог, ја само викнем: Дивостан! † и он се разведри и осмехне.

Спомените му у Вашим светим молитвама, драги оче Јоване, и са свом Вашом братијом примите моју велику благодарност и срдачан поздрав.

Увек Вам одани

Џон Патерсон

ДИВАН 11.

У МАНАСТИРУ ЖИЧИ

Не прође дуго а то дођоше у свету Жичу тројица браће из другог света са својим извештајем. Отац Антоније Драговић на брзу руку објави по оближњим братствима и позва их да и они дођу и чују овај користан извештај.

А овај извештај уствари био је једна лепа и пажљива студија као што ће се читаоци сами уверити.

"Као прво чудо, споменуто у Делима Апостолским после Вазнесења Господњег, може се узети ружна смрт Јуде Издајника. Више устрашен него покајан, он оде те се обеси, и "објесивши се пуче по сриједи, и изасу се сва утроба његова."; и би погребен на месту које се прозва "Њива Крвна". И све остало како је и проречено о чему.

И онда опет како је проречено да "Његово владичанство прими други", заиста га други и прими. Апостоли поставише двојицу, Варсаву и Матију, па пошто се помолише Богу бацише коцку, и би изабран Матија. Доцније живот и рад овога апостола Матије посведочио је јасно, да је изабран по Божјем промислу.

Силазак Светога Духа на апостоле јединствено је чудо у историји рода људскога. Ово чудо догодило се у десети дан по Вазнесењу Господа а у педесети по Васкрсењу. У тај историјски дан када сви апостоли беху сабрани једнодушно †

"уједанпут постаде хука с неба као духање силнога вјетра и напуни сву кућу гдје сеђаху.

и показаше им се раздијељени језици као огњени и сједе по један на сваког од њих.

и напунише се сви Духа светог, и стадоше говорити другијем језицима, као што им Дух даваше да говоре" (Јоил, 2, 28; Лука, 24, 49; Дела ап. 2).

Тако се остварило старо пророчанство и испунило обећање Христово више пута понављано.

Силаском Духа Светога апостоли су оспособљени за свој високи позив и васељенску службу. Од Духа Светога с небеса, а не од људи, нешколовани рибари примили су мудрост и знање, силу и крепост, храброст и речитост, одушевљеност и неустрашивост и поврх свега моћ чудотворења.

Видјевши ово чудо на апостолима и саслушавши објашњење Петрово, крсти се тога дана око три хиљаде душа.

Појаве анђела у животу светих апостола биле су врло честе. Тако када завидљиви поглавар свештенички баци апостоле у тамницу "анђео Господњи отвори ноћу тамницу па изведевши их рече: идите и станите у храму те говорите народу" (Дела ап. 5, 19†20).

Када апостол Филип проповедаше Јеванђеље у Самарији, јави му се анђео и откри му тајну о једном путнику на путу за Газу рекавши: "устани и иди на југ на пут који води од Јерусалима у Газу, и пуст је. И уставши пође. И гле човијек Етиопљанин који бијеше дошао у Јерусалим да се моли Богу. "И упусти се апостол с њим у разговор, и крсти га. Тада, по свршеном послу, опет "анђео Господњи узме Филипа" и учини га невидљивим и одједном пренесе га у Азот. (Дела ап. 8, 26-40).

Тако на чудесан начин би обраћен у Христову веру први Етиопљанин, властелин царице етиопске, који је после моћно дејствовао да се Јеванђеље чује и рашири у његовој постојбини.

Анђео Господњи јавио се Корнилију, капетану једне римске чете у Кесарији. Мада незнабожац, Корнилије беше човек богомољан и милостив "који даваше милостињу многим људима и мољаше се Богу без престанка. "Јави му се дакле анђел и рече му, како су његове молитве и милостиње изишле пред Бога, због чега Бог жели да спасе њега и сав дом његов. И упути га анђел на апостола Петра у Јопи, који ће му рећи шта је за спасење. (Дела ап. 10. 1-6).

У то време Петар у Јопи виде необичну небеску утвару која сликовито објасни апостолау како он не треба да се гнуша незнабожаца као нечистих, јер Бог хоће и њих да спасе. И чу небески глас од Духа који му заповедаше да оде капетану Корнилију са послатим људима. "Устани и иди с њима не премишљајући ништа, јер их ја послах". Три пута му се јави визија, у име Свете Тројице. Три пута, да би се Петар утврдио у мисли, да га Бог шаље. И послуша Петар глас Божји, и оде и поучи Корнилија путу спасења. "И док још Петар говораше, сиђе Дух Свети на све који слушаху ријеч". (Дела ап. 10, 10-44).

Без ове чудесне визије Петар би остао уски и упорни јудаист, а не би одлазио незнабошцима, као што Павле без једне друге чудесне визије не би постао хришћанин.

Обраћање Савла у Павла, тј. ватреног гонитеља хришћанства у одушевљеног апостола Христовог јесте чудо Божије од светског значаја. О томе прелому, судбоносном и за његов живот и за Цркву, сам Павле прича и прича и понавља причу. Тако он прича цару Агрипи: "У подне, цару видјех на путу свјетлост с неба већу од сијања сунчаног која обасја мене и оне што иђаху са мном. А кад сви падосмо на земљу, чух глас гдје говори мени јеврејским језиком: Савле, Савле, зашто ме гониш? Тешко ти је противу бодила праћати се. А ја рекох: Ко си ти, Господе? А Он рече: Ја сам Исус којега ти гониш. Него устани и стани на ноге своје, јер ти се зато јавих да те учиним слугом и свједоком овоме што си видио и што ћу ти показати.. За то, цару Агрипа, ја не бих непокоран небесној утвари". (Дела ап. 26).

Анђели Божји јављали су се више пута апостолау Петру и Павлу и Јовану и свим осталим апостолима.

Да наведемо само два, три.

Када цар Ирод погуби Јакова брата Господњег, он чу да то беше по вољи Јеврејима. Зато заповеди, те и Петра ухватише, оковаше у двоје ланце и бацише у тамницу. Смишљаше безбожни цар да и њега погуби, те да би још и више био у вољи Јеврејима. Тако он, а Бог друкчије. У тамници се ноћу јави Петру анђеоски Господњи, и тамница се засветли од небеског весника. Он пробуди Петра и рече му: "Устани брзо!" И како то рече, окови сами од себе спадоше са сужња. "Опаши се и обуј опанке своје, обуци хаљину своју па хајде за мном". И проведе га анђеоски поред страже и стража их не виде. И кад дођоше пред градску капију, капија им се сама отвори. У том анђеоски поста невидљив, а Петар дође у кућу Маркову "гдје бијаху многи сабрани и мољаху се за њега Богу". (Дела ап. 12, 1-17).

Овим чудом одговори Бог на молитву верних, показа Петру анђела, збуни стражаре а потом уби Ирода. Јер се каже за оног безаконог цара: "Али уједанпут удари га анђеоски Господњи, јер не даде славу Богу (сам себе истицаше за Бога), и будући изједен од црви издахну". И тако анђеоски Господњи би Петру на спасење а Ироду на погибао. (Дела ап. 12, 21-23).

И једном се јави анђеоски Павлу, када овај путоваше у Рим. Беше таква бура на мору, да се неколико дана не виде ни сунце ни звезде. И лађари и путници беху изгубили сваку наду на спасење. Једно јутро стаде Павле пред људе и све их охрабри и одобровољи рекавши: "Молим вас да будете добре воље; јер ни једна душа од вас неће пропасти осим лађе. Јер у ову ноћ стаде преда ме анђеоски Бога, којег сам ја и коме служим, говорећи: Не бој се Павле, ваља ти доћи пред ћесара, и ево ти дарова Бог све који се возе с тобом." Тако се и догоди. (Дела ап. 27, 20-24).

Да поменемо једно чудо слично чуду ослобођења Петра из тамнице помоћу анђела, премда се у овом случају не помиње анђеоски. То се догодило са Павлом и Силом у Филиби. Пошто их незнабошци тога града избише, бацише у "најдоњу тамницу" и стегоше им ноге у класе. Но и у тако мучном положају апостоли свети појаху и слављаху Бога у по ноћи по свом правилу. А остали сужњи слушаху их са дивљењем. У један мах тако се затресе земља, да се померише темељи тамнички, и отворише се врата, и спадоше окови са свих сукња. Тамничар дотрча, па кад виде врата отворена, помисли да су сви сужњи побегли, па извади нож да сам себе убије. Али га Павле у том спречи говорећи му, да су сви сужњи ту на броју. Тада тамничар позна да је ту по среди чудо од Бога, па дрхтећи упита Павла и Силу: "Господо, шта ми треба чинити да се спасем?" они му одговорише: "Вјеруј у Исуса Христа па ћеш се спасти ти и сав дом твој." Тада их он одведе у дом свој, где га апостоли поучише па крстише њега и све његове. "И крсти се он и сви његови одмах". А он их потом угости сав радостан и весео. (Дела ап. 16, 23-34).

Јасно је дакле, да је ово чудо Божје било потребно и сцелисходно ради ослобођења апостола и ради ширења вере Христове у сред мрака незнабожачког.

Довде ја, рече читач, а сад ће наставити други брат.

ДИВАН 12.

У МАНАСТИРУ ЖИЧИ

Тада други брат настави читање извештаја:

Свети апостоли чинили су чудеса и још за живота свога Учитеља, а по Његовом овлашћењу. "И ђаволе многе изгоњаху, и мазаху уљем многе болеснике и исцељиваху." Тако пише за дванаесторицу (Марко, 6, 13).

Али чудеса су творили и седамдесеторица. За ове апостоле вели Свети Лука: "Вратише се пак Седамдесеторица с радошћу и рекоше (Исусу): Господе, и ђаволи нам се покоравају у име твоје". (Лука, 10, 17).

Треба нагласити да су апостоли чинили чудеса и пре и после силаска Светога Духа увек у име Христово.

После силаска Светога Духа апостоли су одмах почели чинити многа чудеса, због чега наста страх у народу. "И уђе страх у сваку душу, јер апостоли чинише многа чудеса и знаке у Јерусалиму" (Дела ап. 2, 43).

Последица овог моћног чудотворства била је двојака: Прво, многи од народа повероваше у Исуса као Месију, и друго, сви који повероваше почеше живети строгим моралним и молитвеним животом, бринући се више за душу него за тело.

Апостол Петар исцели хроморођеног пред храмом. Од кад је Господ Исус дао вид препорођеном на том истом месту, није се пред храмом догодило узбудљивије чудо. Тај богаљ седео је пред вратима званим Красна и просио милостињу. Кад је пружио руку према Петру и Јовану, рече му Петар: "Сребра и злата нема у мене, него што имам ево ти дајем: У име Исуса Христа Назарећанина, устани и ходи! И узме га за десницу и подиже... И скочивши устаде и ходаше. И уђе с њима у храм, идући и скачући и хвалећи Бога. И видјеше га сви људи гдје иде и хвали Бога." (Дела ап. 3, 2-9).

Када жидовске старешине изведоше пред суд Петра и Јована, Петар им одлучно говораше: "Да је на знање свима вама, да у име Исуса Христа Назарећанина којег ви распесте, којег Бог подиже из мртвијех, стоји овај пред вама здрав. † Јер нема другога имена под небом данога људима, којијем би се ми могли спасти". (Дела ап. 4, 10-12).

Последица овога чуда била је верна многих и збуњеност старешина. Јер сами ови обоје сведоче овим речима: "Шта ћемо чинити овијем људима? Јер велики знак (читај: чудо) што они учинише познат је свима који живе у Јерусалиму и ми не

можемо одрећи". И заиста не смедоше им ништа "народа ради, јер сви хваљаху Бога за оно што се бјеше догодило". (Дела ап. 4, 16‡21).

Од молитве земља се потресла. У вези са претходним чудом Када Петар и Јован беху ослобођени и дођоше међу своје, онда сви хришћани у радости уздигоше благодарствену молитву за оно што се догодило. А пошто се они тако помолише, затресе се земља, а они сви испунише се Духа Светога те говораху реч Божију са слободом.

Апостолска моћ над животом и смрћу. Апостол Петар који васкрсе умрлу Тавиту, умртли Ананија и Сапфиру. У оно време хришћани у Јерусалиму укомунише своју имовину, драговољно и слободно, без притиска и насиља споља. И беху задовољни, јер не беше међу њима ни гладна ни оскудна. Тај свети комунизам првих Хришћана савршена је супротност модерном материјалистичком комунизму, безверном и насилном. Ни један од ондашњих "комуниста" не би по цену живота био друг безбожног модерног комунизма. Јер они су били готови да све жртвују ради спасења душе, а ови одбацују и Бога и душу ради тела свога.

Када Ананије и жена му Сапфира слагаше апостола, као да и они дају у заједницу све што имају, мада дадоше само један део а остало пређуташе, провиде Петар њихову лаж и умртли обоје, најпре мужа па жену. (Дела ап. 5, 1‡10).

Ово заиста страшно чудо Петрово дејствовало је као гром из неба. "И уђе велики страх у сву цркву и у све који чуше ово". тј. и у хришћане и у нехришћане. И кроз то чудо вера се код верних утврђиваше, и број верних се повећаваше, "мноштво људи и жена". (Дела ап. 5, 11).

Но чудеса се из дана у дан гомилаху. И то каква чудеса већа од Христових, сходно обећању Христовом. (Јован 14, 12). Тако "по улицама изношаху болеснике, и метаху на постељама и на носилима, да би кад прође Петар барем сјенка његова осијенила кога од њих". (Дела ап. 5, 15).

А глас о чудесима апостолским оде брзо по свету. И свет навали. "Долажаху многи и из околних градова у Јерусалим, и доношаху болеснике и које мучаху нечисти духови, и сви оздрављаху". (Дела ап. 5, 16).

Чудеса архиђакона Стефана. Беше Стефан млад и леп, тако да кад га старешине и књижевници изведоше на суд "видјеше лице његово као лице анђела. И зашто га изведоше на суд? Само зато што "Стефан пун вјере и силе чињаше знаке и чудеса велика међу људима." На свршетку своје одбране пред судом ‡ јави се једно нарочито чудо, а то је Стефаново виђење отворених небеса и Христа на небесима у слави. "А Стефан будући пун Духа Светога, погледа на небо и видје славу Божју и Исуса гдје стоји с десне стране Богу. И рече: Ево видим небеса отворена и Сина човјечјега где стоји с десне стране Богу". (Дела ап. 7, 55‡56).

Ова реч запечати судбу његову. Затискујући уши као аспиде Јевреји узеше камење па, без суда и осуде, убише праведнога Стефана. Тиме додадоше његовој слави и своме проклетству. Јер крв овог првомученика Христовог примише на себе и на децу своју.

Апостол Филип јављаше благовјестије Христово у Самарији са убедљивошћу речи и силом чудеса. "А народ пазијаше једнодушно на оно што говораше Филип слушајући и гледајући знаке које чињаше". То двоје: реч и чудо хоће народ. По речи Филиповој а у име Исусово "духови нечисти с великом виком излажаху из многијех у којима бијаху, а многи узети и хроми оздравише". "И би велика радост у граду оном". И "кршћаваху се и људи и жене". (Дела ап. 8, 6, 12).

Чудеса Апостола Ананије. Видели смо како се Христос јавио своме најљућем гонитељу Савлу Јеврејину из Тарса у светлости на путу у Дамаск, и како је од Савла постао Павле. Али од оне силне светлости Савле је ослепио, и као слеп доведен у град. Тако је Бог хтео, да Савле буде слеп три дана и да не једе ништа, да би у самоћи и мраку размислио о ономе што је видео и чуо на путу. И у том размишљању виде он у визији човека по имену Ананија како уђе к њему и метну руке на њ да прогледа. А у исто време јави се Господ Ананији и заповеди му да иде у ту и ту улицу и у ту и ту кућу и да учини што треба на Савлу из Тарса. Уплашени апостол Ананије поче се објашњавати с Господом као негда пророк Јона. Куда ме шаље ш, зар томе човеку, за кога чух од многијех колика зла почини светима твојима. ? † Иди, рече му Господ, јер ми је он сасуд избрани да изнесе име моје пред незнабошце и цареве и синове Израилеве. Послуша Ананије и дође и рече: "Савле, брате, Господ Исус који ти се јави на путу којијем си ишао, посла ме да прогледаш и да се напуниш Духа Светога. И одмах отпаде од очију његовијех (Савлових), као крљушт,

и одмах прогледа, и уставши крсти се." (Дела ап. 9, 10†18).

Још Петрових чудеса: У граду Лидији посети Петар неког Енеја, који осам година лежаше узет и непокретан у постељи. И викну му апостол: "Енеје, исцељује те Исус Христос, устани... И одмах устаде. И видјеше га сви који живљаху у Лидији и у Асарону, и обратише се ка Господу." (Дела ап. 9, 34.). Да, обратише се ка Господу Христу, што је и био циљ овог чудесног исцељења.

Убрзо потом сотвори Петар још једно веће чудо † васкрсе мртваца. У те дане када он исцели Енеја у Лидији, умре у Јопи једна свима позната девица Тавита, што значи Срна. Па како Јопа није далеко од Лиде, то позваше Петра да дође. Петар дође, и клече крај мртваца и помоли се Богу, па викну: "Тавито, устани!" А девојка отвори очи своје, па видевши Петра диже се и седе на постељу. † И ово велико чудо брзо се разгласи, "и многи вјероваше Господа". (Дела ап. 9, 40, 42).

Павлова чудеса: На острв у Кипру беше ћесаров намесник Срђ Павле (Сергиус Паулус), човек разуман. Он имаше слугу Јеврејина по имену Варисус, и овај беше врачар. По жељи намесника, Павле и Варнава стадоше пред њим говорити реч

Божију. Али врачар Варисус стално упадаше у реч и говораше супрот свим апостолима. Тада апостол Павле викну: "Сине ђавољи, нека будеш слијеп да не видиш сунца". И у тај мах паде на њега тама па поче пипати и тражити вођа. Ово чудо силно је утицало на намесника, тако да кад видје шта би вјерова, дивећи се науци Господњој". (Дела ап. 13, 10-12).

А у Иконији Господ потврђиваше речи Павлове и Варнавине чудесима. "Даваше те се твораху знаци и чудеса рукама њиховијем". (Дела ап. 14, 3).

У Листри учини Павле чудо као и Петар. Он исцели именом Исусовим хроморођеног, богаља у обе ноге, који "бјеше хром од утробе матере своје, и не бјеше никада ходио". Овај невољник пажљиво слушаше речи Павлове, и поверова у срцу своме. Погледа га апостол и викну: "Теби говорим у име Исуса Христа, устани на своје ноге усправно. И он скочи и хођаше". Ово велико чудо потресе сав град. Диге се сав народ и стаде викати: "Богови се начинише као људи и сиђоше к нама". И називаху Павла Јупитером а Варнаву Меркуријем. Једва их апостоли одвратише од намере да кољу волове и приносе им на жртве. (Дела ап. 14, 8-13).

И многа друга чудеса учинише Павле и Варнава, о којима они потом причаху на сабору апостола у Јерусалиму. Сви замукоше па пажљиво слушаху Варнаву и Павла "који проповиједаху колике знаке и чудеса учини Богу у незнабошцима преко њих". (Дела ап. 15, 12).

Света небеса стално су управљала стопама апостола Христових. Кад Павле са Силом хтеде ићи у Витанију "Дух не даде". (Дела ап. 16, 7).

А кад беше у Троади, јави се Павле у ноћној визији оваква утвара: "Човек неки стаде преда њ и мољаше га говорећи: "Дођи у Македонију и помози нам". (Дела ап. 16, 9).

Следујући овом небеском упуту они се одмах кренуше у Македонију, и стигоше у Филибу. У овоме граду досађиваше апостолима нека робиња врачара, која иђаше у стопу за њима и викаше. Када Павлу додија, он се окрете и викну духу нечистом: "Заповиједам ти именом Исуса Христа, изиђи из ње! И изиђе у тај час". (Дела ап. 16, 18) И због тога бише свети апостоли бијени. Јер кад демон изађе из жене преста њено врачање али преста и добит коју њени господари имађаху од њеног врачања.

У граду Коринту јави се Господ Павлу у ноћној визији и охрабри га, да у том споља блиставом а унутра мрачном граду слободно јавља Јеванђеље истине. "Не бој се, него говори, и немој ућутати. Јер сам ја с тобом". (Дела ап. 18, 9).

У Ефесу стави Павле руке на дванаест лица одмах пошто се крстише, што оправда православну праксу миропомазања одмах после крштен. И догоди се чудо као на апостолима у дан Педесетнице. Јер "кад Павле метну руке на њих сиђе Дух Свети на њих, и говораху језике и прорицаху". (Дела ап. 19, 16).

Опет даље говори се, како Бог чињаша не мала чудеса рукама Павловим. "Тако да су чак и чалме и убрусе, знојаве од тијела његова носили на болеснике, и духови зли излажаху из њих. "Неки пак од Јевреја ради добити покушаше да и они изгоне демоне из полуделих заклињући их овако: "Заклињемо вас Исусом кога Павле проповиједа". Тако чињаху и седам синова јеврејског свештеничког поглавара. А зли дух одговараше им кроз уста сумашедших: "Исуса познајем, и Павла знам; али ви ко сте?" И скочи на њих један човек у коме беше зли дух, савлада их, изби и израђави, тако да једва живи побегоше. За ово чудо дознаде сав народ у Ефесу, "и уђе страх у све, и величаше се име Господа Исуса". И "тако здраво растијаше и надвлађиваше ријеч Господња". Вера чини чудо, а чудо узрокује веру. (Дела ап. 19, 14-20).

Прорицања су чудо. Кћери Филипове и Агав. Неки од хришћана добише дар прорицања. Такве пророчице беху и четири кћери апостола Филипа. И Агав спомиње се као пророк. Агав прорече велику глад "по васионом свијету", што се и догоди у време ћесара Клаудија. Исти Агав веза себе појасом Павловим и прорече овоме да ће га Јевреји тако свезати у Јерусалиму, што се такође ускоро догоди (Дела ап. 11, 28; 21, 11).

На острву Мелиту показа Павле многа чудеса. Кад му се змија отровница ухвати за руку, па оста висећи о руци, људи мештани помислише да је врло грешан и да ће одмах умрети од змијиног отрова. Но Павле стресе змију у ватру "и не би му ништа зло" нити му рука отече. Онда народ поче говорити, да је Павле Бог. Тако се обистини реч Христова, да ће ученици његови узимати змије у руке и неће им наудити. Друго чудо учини Павле на болесном оцу поглавара тога острва. Тај човек беше болестан од срдобоље. "Павле се помоли Богу и метну руке своје на њ, и исцијели га". † А када се ова два чуда разгласише по острву, онда навалише к Павлу сви "који бијаху болесни на острву оном, и исцељиваху се". (Дела ап. 28).

Са овим завршава свети Лука описивање чудесних дела светих апостола Христових. Са овим завршавам и ја моје читање, рече читач, поклони се свима и седе.

ДИВАН 13.

У МАНАСТИРУ ВРАЋЕВШНИЦИ

Трећи брат прочитао је завршетак овога извештаја.

† Мени је, вели додељено да вам прочитам најкраћи део нашег извештаја. Овај део односи се на чудеса светих апостола споменута у апостолским посланицама. Мало их је споменуто, но не, зато што их је било мало, него што скромност светих апостола није им дала да описују многа лична чудеса своја. Апостол Павле

потврђује то овим речима: "Не смијем говорити шта Христос учини кроза ме... у сили знака и чудеса силом Духа Божјега, тако да од Јерусалима и наоколо до тја Илирика напуних Јеванђељем Христовијем": (Рим. 15, 18‡19).

Чудесно исцељење болних свршили су апостоли и за живота свога Господа на земљи молитвом и помазивањем уљем. То свакако није могло бити без Христовог упутства. Тај начин они су и доцније употребљавали. Отуда и пропис Св. Јакова: "Болује ли ко међу вама, нека дозове старјешине црквене, те нека читају молитву над њим и нека га помажу уљем у име Господње. И молитва вјере помоћи ће болеснику". (Јаков, 5, 14).

А за пример шта све може учинити вера и молитва Јаков неће да наведе велика и страшна чудеса ни своја ни осталих апостола, због великог смирења, него помиње пророка Илију, по чијој молитви затвори се небо те не би кише три и по године.

Апостол Јован сведочи и моћи апостолске молитве и Божије милости говорећи: "Што год молимо, даје нам". (Прва Јов. 5, 14 ‡ 15).

И прозирање у будућност спада у чудесни дар Божји. Своју блиску смрт провидели су и Петар и Павле. Тако свети Петар пише: "Јер мислим да је право да докле сам год у овоме тијелу да вас будим опомињањем; знајући да ћу ускоро тијело своје одбацити, као што ми каза и Господ наш Исус Христос". (ИИ Пет. 1, 13‡4).

А Павле дајући последње савете Тимотеју да буде трезвен, трпељив и ревностан у служби, каже о себи:

"Јер ја већ жртвујем, и вријеме мојега одласка наста.

Добар рат ратових, трку сврших, вјеру одржах". (ИИ Тим. 4, 5‡7).

Но и поред своје смерности и уздржљивости у описивању неземаљских ствари, он не пропушта да нам каже оно што је за наше велико добро и спасење. Две такве тајне он нам јасно описује.

Прва је тајна узношење његово у Рај:

"Знам, пише он, човијека у Христу који пре четрнаест година ‡ да ли у тијелу не знам, да ли осим тијела не знам; Бог зна ‡ да би однесен до трећега неба.

И знам за таквога човјека ‡ да ли у тијелу да ли осим тијела; Бог зна ‡ да би однесен у Рај, и чу неисказане ријечи, којијех човјеку није слободно говорити". (ИИ Кор. 12, 2‡4).

Овим својим личним искуством апостол нас утврђује у вери у Рај који је он лично видео и чуо.

Другу тајну јавља нам Павле одмах после ове. То је тајна његове, и наше, борбе са злим духовима мрака. Овако пише:

"Да се не бих понио за премнога откривења, даде ми се жалац у месо, анђел сатанин, да ме куша да се не поносим.

За то три пут Господа молих да отступи (сатана) од мене.

И рече ми: доста ти је моја благодат; јер се моја сила показује у слабости потпуна". (ИИ Кор. 12, 7†9).

У току времена обе ове тајне посведочене су личним доживљајима многих светих људи и светих жена. Али сведочанство Павлово сведочанство је апостолско.

Павле јасно говори о чудотворству у опште као нарочитом дару Духа Божјега. Тај дар се не даје само апостолима него и другим хришћанима, сходно Божјем плану. Што се показало истинито у сва времена Хришћанства, па и у наше дане. (И Кор. 12, 28†29).

Поштована браћо, морам признати да се ми нисмо усудили набрајати и описивати чудеса из књиге Откровења Јованова. Пошто та књига од првог до последњег листа описује само чудеса, то би је морали или сву преписати или пак сву пред вама прочитати. Ту је у величанственим и страшним визијама и сликама откривено и сакривено све шта бива и шта ће бити до свршетка времена. Но главни предмет те књиге је јасан. У њој је насликана борба Јагњета Божјега са зверовима, борба неба и пакла за људе, победа неба, пораз сатане и тријумф Јагњета Божјега, Сина Божјега, Господа и Спаса нашега Исуса Христа. А сада да завршим са овом важном напоменом, да апостоли нису чинили чудеса ради чудеса, нити су их сматрали циљем него средством. Христос је строго опоменуо своје ученике да се не радују за то што чудеса творе него за то што су имена њихова записана на небесима. Чудеса имају сврху да незнабожне људе обрате ка Христу; кроз то обраћање пак да утврде у душама људи веру, наду и љубав. Љубав је на врху, и она остаје вечно царица свих добродетељи и у времену и у вечности. Сви апостоли то истичу, нарочито Јован и Павле. Овако Павле:

"И ако имам пророштво, и знам све тајне и сва знања, и ако имам сву вјеру да и горе премијештам а љубави немам, ништа сам...

Љубав никад не престаје, а пророштво ако ће и престати, језици ако ће умукнути, разума ако ће нестати...

А сад остаје вјера, нада и љубав, ово троје; али је љубав највећа међу њима". (И Кор. 13).

Ко би се усудио ово оспоравати? Овако је могао говорити само онај, који је кроз тешка искушења прошао и помоћу милости Божје успењао се до на врх лествице

хришћанског савршенства; а тај врх јесте света и светла љубав. Али, ако би узлетео на тај врх без постепености, без муке и труда, криво пузајући на више, томе и љубав не би била слатка.

Јасна нам је дакле наука свих апостола, да ће по свршетку света и времена престати потреба и за веру и за наду као и за чудотворство које стоји у служби вере и наде. Само ће љубав остати.

Са овим је наш скромни извештај завршен, рече читач, поклони се и седе.

После овога одређена су три брата да саставе једну студију о чудесима у опште, и о њиховом догађају, смислу и значају. Ову студију или боље рећи науку о чудесима они су радили дуго у Овчарско

Кабларским манастирима, и назвали су је "Јовањски стослов о чудесима".
Доносимо га у продужењу.

ДИВАН 14.

ЈОВАЊСКИ СТОСЛОВ О ЧУДЕСИМА

ПРВИ ДЕО

1. Овај свет је почео чудом, држи се чудом и завршиће се чудом. Сваки дубоко мисаони човек, кад се ослободи трке и галаме око себе и почне размишљати о свему што јесте и што бива, мора доћи до овог закључка. Но поуздано и непогрешно сведочанство о томе пружа нам Свето Писмо Божје, потврђено и допуњено Светим Предањем.

2. Свето Писмо Божје заиста је као неки деловодник Божјег домостројства, Божјег стварања и руковођења овим светом. Па сходно сведочењу Светог Писма Божјег овај свет је створен Божјом Речју, држи се Божјим Духом, и завршиће се Божјим Судом. А то све троје значи: Чудо и чудо и чудо.

3. И зар није велико чудо, да је овај свет, тако масиван и тежак, од олова, жељеза и камена, постао по заповести једне умне силе без икакве масивности и тежине, тј. Речи Божије?

4. И зар није велико чудо, да се овај крупно сталожени и утемељени свет не држи и не покреће никаквом својом масивном силом него духом † невидљивим Духом Божјим?

5. И још зар није велико чудо, да ће овај свет који се креће непроменљивим тактом хиљаде година, тако да му поредак изгледа вечити од богова (по учењу будизма) † да ће дакле овај свет у једном магновењу, кад Бог рекне, сагорети у огњу, и уступити место нечем сасвим новом † "новом небу и новој земљи?"

6. Два сведочења Светога Писма од особите су важности за науку о чудесима: прво, да је Бог уредио и благословио један сталан поредак ствари у овоме свету; и друго, да је Бог као Творац и Домаћин у овоме свету потпуно слободан, ничим везан и ником обавезан, те се Он креће и дејствује у свету и мимо и изнад оног установљеног поретка, но увек логично и сцелисходно а по људе корисно. Јер је свету циљ човек, а чуду је циљ спасење човека.

7. Узмимо за пример једну башту. Човек домаћин уређује своју башту, према своме плану и своме свиђању. Сади поврће где хоће. Просеца широке и уске стазе како хоће. Целу башту ограђује високом оградом, коју нико од странаца не сме проћи. Поставља табле покрај стазе с натписима: "Забрањено је ићи ван ове стазе", или "Забрањено је кидати цвеће", или "Забрањено је улазити у бостан", или "Забрањено је шетати по трави": Све те забране важе за странце а не за домаћина.

8. Човек домаћин и при најуређенијој башти задржава за себе пуну слободу, да пређе преко плота где хоће, и да иде ван стаза и путања, и да бере цвећа колико год хоће, и да шета по трави колико му воља. Ниједна забрана не важи за њега. Он има пуну слободу свуда и у свему, јер он је творац и господар свега. Једини је Бог неограничено слободно биће; и на овој истини заснована је сва логика чудеса.

9. Туђинцима је забрањено кретати се свуда куда се домаћин креће и чинити све оно што домаћин чини. Јер могу бити штеточине. Што год су туђинци отуђенији од домаћина, то су њихова кретања по башти ограниченија и прописи строжији. Пријатељима и сродницима пак даје домаћин већу слободу, и допушта им да чине по нешто од онога што само он чини и да се крећу куда се само он креће.

10. "Бог идјеже хошчег измјењајетсја јестества чин" † где год Бог хоће тамо се мења природни ток (ствари). Бог твори чудеса или на човеку или ван човека, но увек ради човека. Он који је могао смислити и од земље извајати човека, и Духом својим оживети га, још је лакше могао учинити да бездетна старица Сара од деведесет година роди сина. А то за то што Аврам, муж Сарин није био туђин него верни слуга Бога, пријатељ Домаћина ове велике васионске баште. Исто тако чудо учини Бог и са бездетном Аном, мајком пророка Самуила, и са старицом Јелисаветом мајком великога Јована Крститеља. За Бога нема ништа ни немогуће ни тешко. Богу је све лако учинити као грлу запевати.

11. Мојсеј учини велика и страшна чудеса како пред Фараоном у Мисиру тако и у пустињи. И море раздели, и стену расцепи да изведе воду, и хлеб (ману) низведе с неба, и надмоћније војске победи, и земљу отвори да прогута бунтовнике, и многе друге чудесне ствари учини, како је записано у Светој Књизи Божјој. Ако се рече, да човек Мојсеј учини та чудеса, онда се она могу довести у сумњу; ако ли се пак рече, да Бог учини, онда су она ван сумње. Јер само за Бога нема немогућности.

12. Бог назива Мојсеја слугом својим. "Слуга Мој је Мојсеј, који је вјеран у свем дому мојему". (ИВ Мојс. 12, 7). Тако се назива и Мојсијев наследник Исус Навин. "Исус Навин слуга Господњи" (ИВ Мојс. 27, 18). Слично Мојсеју и овај Исус чинио је чудеса велика; а највећа од свих што је сунце уставио. Рече: "Стани сунце над Гаваоном, и ти мјесече над долином Елонском! И стаде сунце, и устави се мјесец". (Исуса Н. 10, 12† 13). Ко устави сунце? Онај који га је прво и ставио у покрет. Господ над поретком у својој башти. Као кад возач заустави кола, да се путници одморе. Јер су кола ради човека а не човек ради кола.

13. Многа дела судија јеврејских била су заиста чудесна. Читај о Готонилу, Девори, Гедeonу, Јевтају, Самсону и Самуилу. "И бијаше Господ са сваким судијом". И сваки од њих бојао се Господа као што се слуга боји свога господара. Бог је јављао своју моћ преко њих као преко слугу својих а не синова као у Новом Завету.

14. Самуил је провиђао будуће догађаје, побеђивао је војске молитвом, и изводио кишу у најсувље време. "И сав се народ побоја врло Господа и Самуила" (И Сам. 12, 18). Прво дакле побоја се ковача па онда чекића. Јер чекић не дејствује без ковача.

15. Бог је помогао Давиду да из праћке убије Голијата; да од пастира постане цар; да испева Псалтира; да јасно опише будућег Месију. Његова необична судба и сва велика дела његова, и визије и прорицања спадају у круг чудотворства. Јер "Господ над војскама бијаше с њим". Пак ипак Бог га не назива сином него слугом својим. "Слуга мој Давид":

16. По молитви цара Језекије и пророка Исаије спасе Бог Јерусалим од војске Асирске. Цар асирски Сенахерим беше опколио Јерусалим са великом војском па стао исмевати и ружити Бога небеснога. Тада се Језекије и Исаија усрдно мољаху Богу. И Бог посла анђела који обноћ поби стотину осамдесет и пет хиљада Асираца. Сенахерим побеже у Нинивију, своју престоницу. Али га и тамо стиже мач Господњи. Синови његови убише га у храму пред идолима. Тако Бог чудом спасе Јерусалим. Молитва беше царева а чудо Божије (ИИ Цар, 18).

17. Пророк Исаија пак учини чудо са сунцем слично Исусу Навину. Овај заустави ток сунца, а Исаија поврати ток сунца назад за десет степени на сунчанику Ахазову. Како то учини Исаија? "Исаија пророк завапи ка Господу, и врати Господ сјен на сунчанику Ахазову и за десет кољенаца". Од пророка дакле молитва а од Бога чудо. (ИИ Цар. 20).

18. Питање: Зашто то чудо не учини Господ преко неког другог него баш преко Исаије? Зато што је Исаија био изабрани и верни слуга Божји. "Слуга мој Исаија", (Иса. 20, 3) именују га уста Свевишњега. Зато му даде више слободе у својој башти него туђинцу и најамнику. Показа му отворена небеса, даде му моћ да предскаже рођење Сина Божијега, Емануила од Деве, и да чини друга необична дела. Но све је то од Домаћина, преко верног слуге.

19. Беше свети Илија, заиста велики и страшан у чудотворству своме. Затвори небо те не паде киша три године и шест месеци. Над ким затвори небо? Над једним од Бога отпалим народом. Спали огњем оне који га хтедоше ухватити. Кога спали? Безбожне слуге безбожнога цара. Посече мачем стотине идолских жречева. Кога посече? Оне који су били отсечени од правога Бога, слуге демона, речју живе мртваце.

20. Пророк Јелисеј излечи од губе једног човека а удари губом другога. Кнеза туђинца излечи а слугу свога уболести. Али онај први дође из далека са искреном вером и молитвом, а овај други показа се среброљубац и варалица. И оба чуда беху праведна.

21. Бивало је и то да Бог учини чудо сам од себе непосредно без човека. Тако на пример: жену Лотову претвори у камен зато што преступи заповест Божију и радознано се окрете да види Содом у пламену; сестру Мојсијеву удари губом зато што се збунтова против Мојсеја; цара Озију такође удари губом зато што самовољно узе кадионицу и поче да кади као свештеник; праведнога Јакова спасе од Лавана на тај начин што се јави Лавану на сну и запрети му. Свако чудо Божије опомиње људе на правду Божију и на прави пут спасења. Увек целисходно, никад бесциљно, ни факирско, ни мађионичарско.

22. Чудесним начином Бог не кажњава и не спасава само појединце него и читаве народе, градове и земље. Због роптања на Бога изумро је у пустињи у току четрдесет година сав народ јеврејски који је био чудом Божијим спасен и изведен из Мисира. Нестало је с лица земље Феничана, а њихови градови Тир и Сидон пропали. Тако Содом и Гомор. Тако Капернаум и Витсаида. Тако и легендарна Атлантида и Лемурија, које су потонуле у море без трага.

23. Богу је лако и спасити и казнити. Но Он је увек бржи да спасе него да казни. А и кад кажњава, не тек да казни но да опомене и спасе. Када Етиопски цар, са милион војника и триста борних кола удари на Јудеју, овако завапи ка Господу јудејски цар Аса: "Господе, теби је ништа помоћи множини или нејакому. Помози и нама, Господе Боже наш, јер се у Тебе уздамо. И разби Господ Етиопљане, и не оста ни један жив": (ИИ Днев. 14, 9). Није већина у броју, него у Господу. И самац са Господом увек је у већини.

24. Против надмоћног непријатеља мољаше се праведни цар Јоасафат овако: "Боже наш, у нама нема снаге да се одупремо томе мноштву великоме, нити ми знамо шта да чинимо; него су наше очи упрте Тебе" (ИИ Днев. 20, 12-15). Тада дође реч од

Господа преко неких човека Јазила који каза "Не бојте се и не плашите се тога мноштва великога, јер није ваш рат него Божји", и место борбе војска Јоасафатова поче певати песме у славу Божју. И збунише се непријатељи, и поклаше се међу собом, тако да ни један не оста у животу. У рату Бог не само помаже онима који њега искрено верују и славе са скрушеном молитвом, него Он сам ратује на свој лак и неочекивани начин.

25. Многи се људи чуде, зашто су толики ратови унети у Свето Писмо као неку ратну историју. Нема места чуђењу. И мир на земљи је своје врсте војевање и борба између добра и зла. А у рату се многи враћају Богу, почињу веровати, кајати се и молити се. Без рата многи би у миру изгубили душу. И још: у рату се најјасније јавља свемоћ Божија и ништавило човечије. Зато се Бог у Светом Писму стално назива: "Господ над војскама". Чудеса Божја у рату су многобројнија и за људе очигледнија него у миру.

26. Не треба се варати: не чини Бог чудеса ни преко сиромаша ни преко богаташа него преко праведника. И стаје на страну оних који се пред њима као покајници понизе". Понизише се, нећу их потрти, него ћу им сада дати избављење". Рече Господ за кнезове јерусалимске када на њих удари Фараон Сисак. Охолом се Бог противи, као и они Богу, а пониженима даје благодат, јер су понизни. (ИИ Днев. 12, 7). Безброј чудеса Бог је чинио и чиним да охولة понизи а понижене узвиси.

27. По речи неког неименованог човека Божјег расу се у пепео олтар пред златним телетом, идолом у Ветиљу. Цар Јеровоам подиже руку на тог човека да га казни. По речи истог тог Божјег човека узе се и укрути се уздигнута рука царева. А по молитви истог тог човека Божјегпусти се и поста здрава рука царева. Све то бива од Бога преко човека изабраног као знак Божјег гњева према идолопоклоницима. (И Цар, 13).

28. Пророка Језекиља пренесе Бог тренутно два пута из Вавилона у Јерусалим и натраг. Пророка Авакума пренесе анђеоло Божији тренутно из Витлејема у Вавилон пред пророка Данила у ропству. Пророка Јону, баченог у море, сачува Бог живог у китовој утроби три дана и три ноћи а потом избаци на сухо. Све то уради Господ Бог по својој неограниченој и самовласној сили и своме мудрој промислу а на добро и спасење људи. Ако кажемо да је ово немогуће, ми тим Бога понижавамо а сами себе угонимо у лаж кад говоримо: Верујем у једнога свемогућег Бога.

29. Пророка Јеремију сачува Бог од многих смрти које му спремаху Јевреји, као и некад Јосифа од братоубилачке руке. Три отрока спасе Бог у огњеној пећи, и изведе их из огња неповређене. Пророка Данила сачува Господ у лавовској јами учинивши да се опаки лавови показаше питоми према Божјем човеку као овце. Тако је Бог чудесима прославио своје прославитеље и постиђивао своје непријатеље.

30. Кад Бог хоће да казном пробуди и опамети један свој народ, Он најчешће употребљава безбожнике и крвнике а не праведнике и свеце. Тако Он посла цара Вавилонског Навуходносара "слугу мојега", да казни успавани и отпали народ

јудејски. Али чим Навуходоносор изврши свој крвави задатак, удари га Бог лудилом због глупе погорђености собом, те поживе као звер међу шумским зверовима седам година. А поп том врати му Бог ум, те он позна Бога истинитога и рече: "Сада ја Навуходоносор хвалим, узвишујем и славим Цара небеснога, чија су сва дијела истина и чији су путеви праведни и који може оборити оне који ходе околу." (Дан, 4, 37). Не кажњава Бог људе што воли да кажњава † далеко од тога, † него што сами људи сматрају казну Божију као једини сигуран лек од неправде.

31. Цар Вавилонски Валтазар направи пир у своме двору у Вавилону својим великашима и њиховим женама. Па нареди у охолости својој, да се донесу освећени златни судови, опљачкани из храма Јерусалимског, те из тих судова, Богу посвећених, пише вино он и великаши његови и жене њихове. Али усред бурног и пијаног весела јави се тајанствена рука у дворани и хитро исписа три речи на дувару: "Мене Текел, Уфарсин". (Дан. 5, 25†30). Исте ноћи би убијен цар Валтазар и царство пређе на другога. Ово чудо учини Господ за опомену свима и у свима временима, да ће тешко бити кажњени оскрвнитељи светиње.

32. Дух Господњи покрену персијског цара Кира незнабошца те заповеди да се обнови порушени храм у Јерусалиму. (Јездра, 1). Још због праведних слугу својих свештеника Јездра и Нехемије, на којима "бијаше рука Господња" покрену исти тај Дух Господњи цара Дарија и цара Артаксеркса, да својом влашћу отворе пут и омогуће обновљење зидова јерусалимских и храма, у коме ће се јавити Месија, који ће га затворити и оборити за увек. Дакле и незнабошци, хтели нехтели, знали не знали често служе великим циљевима Божијим.

33. Ко би помислио, да смо се ми паштили да овде изређамо сва чудеса из Старог Завета, погрешно би. Нити смо то хтели нити то сматрали могућим. Јер колико је личности споменуто у тој Божијој Књизи и колико догађаја описано, у све се умешао Господ Бог. А где се Бог умеша, ту се Чудотворац умешао. Где је пак Чудотворац, ту је и чудо. Следује: на свакој личности и у сваком догађају јавило се чудо Божје.

34. Бог чини чудеса или непосредно или посредством анђела, појединих људи или народа; или посредством животиња. Јаковљеве шарене овце, Валаамова магарица, гавран пророка Илије, скакавци, жабе, збије у Мисиру; или пак посретством природних стихија и елемената: потоп, огањ, земљотрес, сунце, звезде и месец, громови, град, буре и ветрови; речју, нема твари на земљи и под небом којом се Бог не служи на опомену, поправку и спасење људи. Сва природа је оруђе у Његовим чудотворним рукама.

35. "Многа су чудеса Твоја, Господе Боже мој... хтио бих јављати, али нема им броја", говори цар пророк. "И до данас казујем чуда твоја. "И казиваћу сва чудеса твоја." (Пс. 40, 5; 71, 17; 73, 28). Како онда неки који верују у Бога, говоре, да Бог не чини чудеса? Зашто га онда називају Сведржитељем ако не за то што Он својим сталним присуством и активним дејством † тј. чудом † држи овај свет који је Он створио?

36. Други опет, који воле да верују да је Бог створио човека, сумњају да Бог може чудом исцелити болесног, или отворити очи слепом по вери и молитви. Каква недоследност! Зар онај који је учинио највеће чудо, зар не може учинити мање и најмање? И зар мајстор који је саградио кућу, не може је оправити?

37. Они који поричу чудеса Божја, поричу две ствари. Прво молитву; јер сваком молитвом људи траже интервенцију Божију, тј. чудо Божије, у својим невољама и немоћима. Ако би ова интервенција, ово чудо Божије, било искључено, онда би и све људске молитве од постања биле узалудне, луде и смешне. Друго, била би искључена и слобода Божја у овом његовом свету. Људи као тобож имају слободу да се мешају у дела Божја: да мењају ток река, да упитомљавају зверове, да калеме дивље воће и тд. а да Бог нема слободе кретања и дејства у овом Његовом свету. Какво и безумље и дрскост! Створења имају слободу и Створитељ нема! Робови и слуге и најамници могу учинити што год хоће у Домаћиновој башти, само Домаћин не сме чинити ништа!

38. Питање: Да ли Бог чини чудеса и међу многобошцима и идолопоклоницима? Чини, када се гњеви на њих. А гњеви се на њих за то што се они моле за чудо лажним боговима који немају ништа боговско, чак ни људско. Али је Бог милостив према свима створењима својим, обасјава својим сунцем и добре и зле, и чини добра и онима који Га не знају и гоне. Пуна је сва земља чудеса Божијих.

39. И на животињама и зверовима. Бог чини чудеса: знаде их све на број, одржава их, храни их и поји, и води их својим духом куда Он хоће.

"Лавови ричу за плијеном, и траже од Бога храну себи.

Све Тебе чека, да им дадеш храну на вријеме.

Дајеш им, примају; отвориш руку своју, и сите се добра.

Одвратиш ли лице своје, жалосте се; одузмеш ли им дух, гину, и повраћају се у прах свој.

Пошљеш дух твој, постају, и обнављаш лице земљи." (Псалам 104).

Бог Створитељ јесте и Бог Сведржитељ.

ДРУГИ ДЕО

40. Чудеса су чудеса па била она старозаветна или новозаветна. Јер је увек исти Бог који твори чудеса. Па ипак нису сасвим иста. Разлику је учинио Онај, који се јавио у телу, мада Творац сваког тела † да од људи слугу, најамника, робова и отпадника

створи синове Божије, Он, јединорођени Божји Син Господ и Спас наш Исус Христос. У историји васионе Он је врховно чудо; врховна натприродност јављена у природности.

41. Каква је дакле разлика између чудеса Првог и чудеса Другог Завета? Разлика није толико у самим чудесима колико у чудотворцима. У Старом Завету говори се о слугама Божјим као чудотворцима, у Новом пак о Сину Божијем и о синовима Божијим као чудотворцима.

42. Који Њега, Сина Божијега, "даде им власт да буду синови Божији". (Јов. 1, 12-13). Свети Павле говори о томе хришћанима: "ви сте синови Божији вјером Христа Исуса". И још: Он, Син Божији дође "да искупи оне који су под законом, да примимо посинаштво; како више нијеси роб него син". И још даље: "а ако си син, и наследник си Божији кроз Исуса Христа". (Гал. 3, 26; 4-7). Према томе, закључује апостол: "више нијесте туђинци и дошљаци † домаћи сте Богу", чељад сте Божија. (Еф. 2, 13-19; 3, 15).

43. Из овога следује, да хришћани као синови Божији, кроз Исуса Христа, и као домаћи Богу, и као чељад Божија, имају сасвим друкчији однос према Богу него што га имају туђинци, слуге и робови, ограничени и оковани законом. Тај однос је слобода деце према Родитељу своме. Син гледа у Родитеља а слуга у Господара. Онај се страши да се не огреши о љубав, овај о закон. Онај је чудотворац по сили и љубави, овај по заповести.

44. Други и друкчији однос имају хришћани, као слободни синови Божији и према природи. Од Христа и кроз Христа природа је изгубила ону тежину и власт над човеком, коју је пређе имала. Човек је уздигнут на степен надприродни, вредност човека стављена изнад света и видљивога. Док је човек раније страшио се природе и у страху обожавао ју, сада је он сматра као неку играчку испод својих ногу, као "слабе и рђаве стихије", (Мат. 16, 26; Гал. 4-9). од којих га је ослободио Господар природе Исус Христос. Природа не стоји више између човека и Бога него испод човека, тако да човек стоји лицем у лице с Богом, без преграде, сметње, завесе и стражилишта природе. Он чудотворно влада над природом, по слободи и овлашћењу од Христа.

45. "Јер сваки који је рођен од Бога побеђује свијет; и вјера је наша ова побједа која побиједи свијет. Ко је који свијет побеђује осим онога који вјерује да је Исус Син Божији?" (Јован, 5, 4-5). Човек је сада дакле победник чудотворац над светом, по Христу, а не свет над човеком по машти. Промениле се улоге: негдашњи слуга уздигао се за Господара, а негдашњи Господар понизио се у слугу. То је био нормалан поредак пре Адамова греха.

46. Господ Исус Христос ходио је по води као по суку, утишавао буре на мору, заповедао ветровима да престану, проклео бесплодну смокву да се осуши, бивао невидљив, телесно прошао кроз гробну плочу и кроз затворена врата. Сва природа покоравала Му се и слушала Га. Она је под Његовом силом и влашћу престала бити

за људе предмет обожавања; постала је слуга синова Божијих. И свети Христови следбеници имали су такву власт и чудотворну силу над природом, од Христа и кроз Христа. И кадгод је требало, они су је показивали кроз све векове хришћанске до данас. Природне силе и стихије које су народи пре Христа у страху сматрали боговима, приносили им жртве, чак и људске, и правили скупоцене храмове, стављене су у службу синова Божијих.

47. Други и другачији однос имају хришћани, као чељад Божја, и према болестима, страдањима и немоћима људским сваке врсте. Тај однос је потпуно духовно моралне природе. Никакве муке не долази на људе ни од самовласне злобе демона нити од слепог случаја материјалне природе, без Божијег промисла без Божије воље или Божијег попуштања. Па кад долазе искључиво по Божијем, оне се само по Божијем лече и отклањају. Све помоћу чудотворних молитава светих синова и кћери Божијих.

48. Најзад други и другачији однос имају хришћани као "синови светлости" и према демонима, духовима злобе. Док незнабошци не разликују демоне од Бога, те им се клањају, моле и жртве приносе, дотле хришћани воде најогорченију борбу против демона. И не само да им се не удварају, него их одлучно прогоне чудесним и чудотворним именом Господа Исуса Христа.

49. "Сазвавши дванаесторицу даде им силу и власт над свијем ђаволима"; "даде им власт над духовима нечистијем да их изгоне и да исцељују од сваке болести и сваке немоћи", "а знаци онима који вјерују биће ови: именом мојијем изгониће ђаволе.. на болеснике метаће руке и оздравиће". (Лука 9, 1; Мат. 10, 1; Марк. 16, 17). Примивши ову силу и власт од Врховног Чудотворца Христа апостоли "одоше и проповиједаху да се треба кајати, и ђаволе изгоњаху, и мазаху уљем многе болеснике и исцељиваху". (Марк. 6, 12-13).

50. Туђинци и најамници траже славу своју а не славу Божију. Синови пак Божији траже славу Сина Божијег. Мађионичари и факири жудели су само за својом славом и добити, како у време фараонског тако и данас. Апостоли пак и сви свети без изузетка творили су чудеса над природом, над демонима и над болестима, у име Христово и за славу Христову. Сваки хришћански чудотворац учинивши чудо бегао је од људске славе и похвале и упућивао људе да одају благодарност Господу Христу.

51. Господ наш Исус уложио је велики труд, да докаже људима своје посланство од Оца, да Он говори и делује у име Оца, и да твори чудеса ради славе Оца свог небеског. Зашто? Зато што је стари свет приписивао сва чудеса Велзевулу и демонима. "Помоћу књаза ђаволског он твори чудеса", говорили су и јеврејске старешине о Њему. У то време "црни мађија" покрила је била сав свет. А црна мађија руковођена демонима, ишла је против Бога светлости и против среће човечанства. Зато је видовити син грома Јован могао рећи: "Сав свијет у злу лежи", и још: "Због тога се јави син Божији да раскопа дијела ђавоља". (И Јов. 5, 19; 5, 8).

52. Као Светлост од Светлости, и сва сама Светлост без таме, Господ Исус је поставио строгу границу између Бога и Сатане, светлости и таме, истине и лажи, неба и пакла, па и између чудотворца светлости и чудотворца таме. Чудотворце светлости Он је назвао пријатељима својим. "Ви сте пријатељи моји". "Више вас не називам слугама, јер слуга не зна шта ради господар његов, него вас назвах пријатељима, јер вам све казах што чух од Оца својега". (Јован, 15, 14-15).

53. "Слуга не зна шта ради господар његов". Ни модерне слуге не знају шта ради Бог, господар њихов. Подани природи стихија, претворени знањем и многим фактима без познања истине, они су као неки дневничари Божији са негативном улогом да раздражују хришћане. Њима Бог исплаћује надницу благом овога света за који они једино и знају. Али им не поверова своје тајне. Ни од људи нико не поверава тајне својим противницима. Христос је поверио велике своје тајне најпре само дванаесторици. Највеће † само тројици. А све те тајне не спадају у јестественицу; оне се односе на надприродни господарећи свет.

54. Као пријатељима својим и синовима Божјим, Исус даје ученицима својим силу и власт која само Богу припада, говорећи: "Болесне исцељујте, ђаволе изгоните", (Матеј, 10, 8). Та сила и власт пренета је од апостола на свету цркву Христову.

55. Како то да Бог даје толику силу и власт малим људским створењима? Има нешто и веће од овога што је Он дао својим ученицима, а то је опраштање грехова. Да људи могу учинити чудеса, то су знали и јеврејски фарисеји и књижевници, али да неко сем Бога може опраштати грехе, то нити су знали нити су хтели знати. "Шта овај хули на Бога? Ко може опраштати гријехе осим једнога Бога? (Марко, 2, 7). Не обзирући се на те приговоре незналица, Господ је дао божанску власт својим пријатељима: "Којима ви опростите гријехе, опростиће им се". (Јован, 20, 23). Као кад би неки владар дао својим министрима право помиловања.

56. Никад од постања света није се чуло ни догодило, да Бог даде људима своју власт опраштања греха. То је већи дар од чудотворства. Па кад је даровао веће, како да не дарује и мање? Дао им је обоје. У канону апостолима 30. јуна чита се: "Вам бо дана јест благодат исцеленија и гријехова прошченија". Дао им је све.

57. Дао им је све. "Што год заиштете у Оца у име моје, оно ћу вам учинити (Јован, 14, 13). "И ако што заиштете у име моје, ја ћу учинити". "И све што заиштете у молитви вјерујући, добићете". (Мат. 21, 22). "Иштите и даће вам се" (Мат. 7, 7). Ово нису речи човека непоуздана, нити су ово обећања некога смртног кога смрт часом однесе и обећање му обеснажи. Ово су речи Најпоузданијег, обећања Бесмртног, вечно Живога.

58. Све то, и још више. Рекао им је: "Заиста вам кажем, ако имате вјере колико зрно горушично рећи ћете гори овој пријећи одавде тамо, и пријећи ће. И ништа вам неће бити немогуће." (Мат. 17, 20). Ове речи свога. Господа потврђује апостол Павле својим личним сазнањем и убеђењем говорећи: Све могу у Исусу Христу,

који ми моћ даје". (Филип, 4, 13). Тиме је одређен став хришћанства тј. Новог Човечанства, према овоме свету.

59. Кад велики апостол каже, да му је све могуће у Исусу Христу, то значи да му је могућа и власт над природом, над болестима и демонима. На острву Мелиту уједе га за руку змија отровница, и не би му ништа. Становници тога острва видев то сматраху Павла за Бога. Па и јесте Павле био мали бог, бог по благодати, по усиновљењу. Као што је писано у Псалтиру, а поновљено светим устима Христовим: "Богови сте и синови Божији" (Псалам, 82, 6). А о власти Павловој као и осталих апостола над болестима и демонима читај примере у Делима Апостолским. (Јован, 10, 34).

60. "Чекање твари чека да се јаве синови Божији" (Рим. 8, 19) Сва природа уздише у ропству због отпада човека од Бога. Чека да се јаве прави људи, синови Божији, па да се њима покори онако како се покоравала безгрешноме Адаму. Не присиљено него драговољно. Сада се природа покоравла присиљено и безвољно незнабожним и безбожним људима, јер их смара својим господарима иако злим. Култура ни мало не лечи и не умањује људску суровост и себичност. Често је и повећава. И баш такви у наше време највише говоре о борби против природе и о експлоатацији природе, без стида. Јер упоредо са губљењем страха Божијега губи се и стид. Отуда и безбожна реч † експлоатација природе пренета је и на људе, на експлоатацију људи од људи. Али сва природа чека с надом да се јаве синови Божији. И дочекала је.

61. И дочекала је. И јавили су се синови Божији, синови светлости. Лавови су се умиљавали око светитеља као јагањци. Хијене су им умеле бити благодарне. Медведи и јелени радо су им служили. Змије и гусенице и скакавци послушно се удаљавали на њихову заповест. Птице су им доносиле храну. Преображај природе јавио се од преображаја људи.

62. Синови Божији пожаре су заустављали, реке пресецали, воду изводили, буре утишавали, морску воду у пијаћу претварали, хлеб и жито чудесно умножавали. Многи од њих нису осећали ни мраз ни жар ни глад па чак ни муке на мучилиштима. Дух је тријумфовао над немоћима тела.

63. Дух је тријумфовао и над немоћима тела, и над природом и над демонима. "Ево дајем вам власт и стајете на змије и на скорпије и на сваку силу вражију, и ништа вам неће наудити". (Лука 10, 19). Тако рече Син Божији синовима Божијим, пионирима новог света, новог човечанства. И та власт јављала се. И јавља се. И јављаће се докле буде било вере и духа Христовог у људима. А то значи до скончања овога света. Јер Он је дао обећање: "Ево ја сам с вама у све дане до свршетка времена". (Мат. 28, 20). А где је Чудотворац ту су и чудеса. Као и где је сунце ту и цвеће цвета.

64. Неки од светих људи и жена дизали су се на молитви у ваздух. Неки су сијали као огањ. Неки су могли учинити себе невидљивим за гонитеље своје. Неки су се тренутно преносили у далека места, па тако исто и враћали. Неки су могли јасно

видети и прошле догађаје као и садашње. Некима је дата била способност да виде сав свет у једној визији као на длану. Неки су пролазили кроз закључана врата. Пред неким су се палила кандила сама од себе. Неки су низводили кишу у сушно време или заустављали поплаве. Неки су пак и сунце заустављали. Све по сили Онога коме је све могуће.

65. Многи ће рећи то је немогуће. Па и ми то увек говоримо. У овоме свету ми смо у вртлогу немогућности, али за нас људе, не за Бога. У својој задремалости и ослабљености ми сматрамо могућим само оно што се сваки дан понавља на наше очи. Сва се Венеција тресла од подругливог смеха када је Марко Поло причао о слоновима, камилама, зебрама, једнорозима и змијама које је видео у Китају а којих нема у Италији. Сматрали су га лудим, јер је говорио о стварима "немогућим". Многе обичне ствари које људи виђају сваки дан, сматрали би немогућим кад их не би виђали тако често.

66. Постоје две врсте чудесних догађаја, подједнако немогућих за људско поимање: једно су они догађаји који се ретко догађају. Њих називамо чудесима. Друго су они који се стално догађају. За њих немамо имена. И голуб на крову, који нас сваки дан поздравља гукањем, и анђео Божији који се јави једном у току човечјег живота подједнако су необјашњива чудеса. Ни ово чудо веће ни оно мање.

67. Сва чудеса била су могућа Адаму пре његовог отуђења од Бога. Сва чудеса, домислива и недомислива, била су могућа безгрешноме Човеку Исусу Христу. Сва су чудеса могућа и свима следбеницима Исуса Христа, чије је срце очишћено од греха и испуњено љубави према Њему, Господу Сину Божјем, "Богови сте и синови Божији".

68. Рекосмо да се свето чудотворство простира и на област свих наших људских болести, недостатака, оскудица и несавршенстава. Ново човечанство или Хришћанство, налази узрока свему своме у стварностима духовно моралне природе, а не физичке. Физичка природа за њ има само симболичан значај. У њој се не садрже ни прави узроци ни циљеви човека. Православна црква, од апостолских времена до данас, сабрала је огромно искуство о чудесном исцељењу болесних, ослобођењу од патњи, како код људи тако и код стоке, па чак и код биља, жита, воћа, винограда, поврћа итд.

69. Није потребно да наводимо примере великих календарских чудотвораца који су исцељивали људе од сваке болести и патње. Гле, по молитви обичног свештеника, у наше дане као и у прошле исцељују се болни, ублажују патње, а по свенародној молитви у литијама по пољима, њивама, усевима, виноградима и баштама, бивају чудеса од Бога, од Богородице и свих Светих. И то посвегодишње. Та чудеса нису друго него одговор Оца на молбу деце. То може посведочити свако село и сваки град по свему православном свету. Сваки учтив човек одазива се молби суседа, још пре брат на молбу брата, а најпре Отац на молбу деце своје.

70. Ниједан човек неће пружити камен кад му син иште хлеба; нити му дати змију кад иште рибе: "Колико ће више Отац ваш небески дати добра онима који га моле?" (Мат. 7, 9-11). Бог чини чудеса по молитви или самог страдалника, или његових родитеља и рођака или свештеника, или целе цркве. Црква православна има у ризници свога многовековног искуства безбројне примере како се милостиви Бог чудесно одазивао на сваку врсту молитава, било појединачно личних, било рођачких, било свештеничких, било општих црквених.

71. Кад једно дете моли родитеља за нешто, родитељ ће му учинити, ако је то корисно за дете. Али ће пре учинити кад га сва његова деца моле. Тако и молитва целе цркве веома је моћна. Када се прва хришћанска црква у Јерусалиму мољаше Богу са апостолима, да Бог "пружи руку своју на исцељивање и да бивају знаци и чудеса именом светога Сина Твојега Исуса", тада се затресе мијесто гдје бијаху сабрани" (Дела ап. 4, 30-31), у знак Божјег благовољења. И кад Петар беше затворен у тамницу, "црква се мољаше Богу за њега без престанка" (Дела ап. 12, 5) и анђео Божији ослободи сужња из тамнице. Бива да је понекад молитва једног праведника приступачнија Богу од молитве множине. Али је правило у нашим манастирима од старине, да кад један духовник чита молитву над болесником, сви се монаси у себи моле Богу за истог болесника.

72. Но не показује Бог чудо само на телесним болесницима, него и на морално палим и интелектуално заосталим. Има много примера, да су порочни људи и жене одједном променили своје владање и пошли светим путем правде и чистоте. Многи су се посветили и постали оруђе Божијих чудеса над другима. Спори на учењу ђаци постајали су напредни, и претицали своје другове.

73. "Не брините шта ћете говорити. Јер ће вам се у онај час дати шта ћете говорити. Јер нећете ви говорити но Дух Оца нашега говориће из вас." (Мат. 10, 19). Такво обећање дао је Господ својим ученицима. Тако се и збило на апостолима, тако се и збивало на наследницима апостолским и на мученицима на суду. То је чудо изнутра а не споља.

74. Не може се замислити, да су говори и писања простих и нешколованих рибара од њих самих. Не од човека него кроз човека. Мудрошћу надмудрили су све мудраце а речитошћу све реторе и филозофе. "Што је лудо пред свијетом, оно изабра Бог да посрами премудре; и што је слабо пред свијетом оно изабра Бог да посрами јако." (И Кор. 1, 27).

75. Говори апостола Петра и архиђакона Стефана бацају у засенак Демостена, а књиге апостола Јована рибара постиђују Платона филозофа. Но они су говорили и писали од себе, а ови од Бога Духа Светога. Они † од овога света, а ови од онога. По речи Господњој: "ви нијесте до свијета него вас ја од свијета избрах" (Јован, 15, 19).

76. Но ови чудесни дарови нису даровани само апостолима него и свима хришћанима. То сведочи апостол Јован говорећи: "Дјечице, и ви помазање (тј. Духа

Светога) што примисте од Њега (Христа) у вама стоји, и не требујете да вас ко учи". (И Јов. 2, 27).

77. Кад год је вера у верних јака, а верни гоњени, Бог чини већа чудеса. Тако у време апостолско, тако и на Светом Балкану под муслиманима и осталим антихристима. Па тако и у животу сваког појединца када страда са надом у Бога.

78. Најзад потребно је знати и став Хришћанства, или Новог Човечанства, према нечистим духовима злобе и таме. Тај став је одлучно одречан. Сав свет пре Христа приносио је жртве демонима, злим боговима, да их умилостиви. И једнобожни Јудејци су често то чинили, чак и под премудрим Соломоном и са њим заједно. Сила ђаволска била је толика да јој људи као људи нису могли одолети. Ни најмоћнији, ни најмудрији. Са изузетком мајушног броја верујућих у једнога истинитога Бога, сва земља била је покорна Сатани и његовим демонима. Но Христос је и дошао на првом месту да сатре Сатану, "да раскопа дијела ђаволска", и да ослободи људе од тамне силе демонске.

79. Изгонити демоне из људи и прогонити их из људских обиталишта био је први главни задатак Спаситеља света. "Какву заједницу има свијетлост са тамом? Како ли се слаже Христос са Велијаром? (ИИ Кор. 6, 14-15). Не помаже ништа ни наука ни култура ако се демони оставе на миру да раде шта хоће. Као што не помаже ништа залевати и ђубрити воћке ако се гусенице оставе да их брсте и суше. Зато је први "двобој" Христов после крштења на Јордану био са Сатаном. Пре него се показао људима. Он се показао своме архипротивнику.

80. Није исто болесне лечити и демоне изгонити. Разлику је направио сам Господ кад је заповедио апостолима: "Болне исцељујте, прокажене очишћује, мртве васкрсавајте, демоне изгоните": (Мат. 10, 8). Јасно је, да обични телесни болесници нису исто што и демонијаци, тј. демонима поседнути. Али и једни и други спасавају се истим чудотворним начином, помоћу имена и крста Христовог по молитви цркве.

81. Они који поричу постојање демона, одричу Христово Јеванђеље. Њихово мишљење да демони не постоје радује демоне а жалости анђеле. Најмилији су демонима они људи који говоре, да демони не постоје. Кроз њих демони лако врше свој убилачки посао.

82. Обичне телесне болеснике Христос је лечио или једном својом речју или пак речју и употребом материје: пљувачке, даха, кала, силоамске воде. Међутим, при лечењу умоболних, од демона поседнутих, никад није употребио ма какву земаљску материју. Само реч, заповест † и демони су бегали, а људи бивали здрави.

83. За демонијаке нема лека физичког од лека "физикуса". Нити су они некога демонијака икада спасли помоћу физичких лекова. Они то сами знају и признају. Те паћенике они држе у лудницама, у лудничким казаматима, колико да их учине нештетним друштву. А лека у њих за такве нема. Они их држе на строгој и мршавој

дијете, затворене у железним кавезима. Но они не могу да се начуде, како да ти до кости измршавели људи имају херкулску снагу да сломе гвожђе и да савладају десетак најјачих људи. Што то значи? Гле, кад небо болује од обичне маларије није у стању да савлада једно дете, док сумасшедши поседују надчовечанску снагу да могу савладати неколико јаких људи. Откуд им та снага?

84. То није њихова људска снага, одговарамо ми на основу опита цркве Божије и нашег личног. То је снага демона у људима. Ислабели људи једва могу конач прекинути, док демонијаци кидају железне ланце као конце, слично оном Гадаринском лудаку. Време је, да физикуси најзад признају, да лечење таквих не спада у њихову струку, не спада у медицину уопште. Они не умеју да поставе дијагнозу, па следствено не могу ни да лече. Јер та напаст лечи се само духовним начином, чудом Божијим.

85. Не могу физикуси излечити физичким лековима не само ни једног демонијака, него они не могу спасти ни једног човека од грознице без учешћа Божијега, тј. без чуда. Они мисле † јер тако су их учили њихови учитељи † да је свака физичка болест проузрокована само физичким узроцима те да се, према томе, лечи само физичким лекаријама. Па кад болеснику даду неки материјални лек а он оздрави, они се онда хвале како су га они излечили својом умешношћу и својим лековима. А и не пада им на ум, да се за све време док су они лечили болесника, црква молила Богу † поред сродника и пријатеља † "за бољашче, недугујушче и пленене". Нема исцељење ни од једне муке без учешћа Божијега.

86. Духовни лек помаже у свакој болести, непосредно кроз молитву, или са молитвом кроз траве и прашкове. Слепом Вартимеју Господ је рекао: Погледај! и он је одмах прогледао. А ономе слепорођеном младићу помаза очи калом и посла га да се умије водом из потока Силоамског, па ће прогледати. И он се уми, и прогледа. Шта нас уче ова два примера? Зар свемоћни Исус није могао рећи и овом другом слепцу као и оном првом: "Прогледај, па да прогледа? Зашто га шаље у бању Силоамску? Ево зашто: да укаже част и важност материје, прашини и води, и тиме засведочи, да су и то твари Божије и да преко њих Бог чини чудеса. Да би унапред били оповргнути јеретици Манихејци, богомили и слични њима, који су материју сматрали противном Богу и само по себи злом.

87. Проповедати Христа и проповед посведочавати чудесима, то су од увек биле две главне дужности цркве. И прва црквена општина у Јерусалиму молила се Богу за помоћ у проповедању речи Божије и у творењу чудеса. "И сад, Господе, дај слугама твојима да говоре са сваком слободом ријеч твоју, И пружи руку твоју на исцељивање и нека бивају чудеса именом светог сина твојега Исуса." (Дела ап. 4, 29†30).

88. Јеретици старог и новог доба грлати су у нападу на цркву православну због њене вере и чудеса, или како они кажу "сујеверица". Међутим показали су се као понизни ћутљивци пред дрском навалом на Хришћанство од стране демонске силе под привлачним лажним именом културе, позитивизма, прогреса и модернизма,

што је све скупа мање чудо од једне кише коју народ измоли од Бога. Но они су изгубили пут откад су одбацили светитељско тумачење Речи Божије а усвојили профано.

89. Никад ни један светитељ није одрицао чудеса, него их баш потврђивао и објављивао. Чудеса су почели одрицати јеретички интелектуалци, који су сели на столицу светитеља. И тако се понавља стари садукезам и скрибизам. Никад није постојала ни једна религија без чудеса. Као што паун не може остати паун са очупаним перјем, нити славуј са прекинутим грлом, тако ни религија без чудеса.

90. Хришћанство, или Ново Човечанство, постало је на чудесан начин искупљењем и рођењем свише, чудом се одржава, чудом расте и шири се, и чудесно преводи своје верне у онај велики и чудесни свет небесни. Као брза река која долази и одлази и улева се у небески океан, где се свакој капљици знаде име и место.

91. Молитва сваког хришћанина за сваког другог помаже, а нарочито молитва свештеника, или свештеника са свом присутном црквом. Сви хришћани који имају јаку веру и велику смерност пред Богом, могу створити чудеса. Још кад се уз то удружи и жарка љубав, онда матере враћају здравље својој деци усрдном молитвом Христу Богу и Богородици. Ми знамо примере, како побожне мајке штите од зла своје синове преко мора заветним постом, молитвом и милостињом. И оне су заиста праве чудотворке. (Јован 7, 38).

92. Бунари чудотворства и реке чудотворства, то је Стари Завет и Нови Завет. Рече Господ, Бог Новог Завета: "Ко мене вјерује, из његова тјела потећи ће рјеке живе воде".

93. Иако су старозаветна чудеса Божија велика и страшна, људе чудотворце из Старог Завета безмало на прсте да набројиш. А календар новозаветних чудотвораца препун је. Пророци су чудесима доказивали постојање једног истинитог Бога, Апостоли пак чудесима су доказивали ваплоћење Сина Божијега, силазак Бога међу људе, испуњење свих старих пророчанства.

94. Једно од тих старих пророчанстава јесте ово: "А послите овога, говори Господ, излићу Дух мој на свако тијело, и прорицаће синови ваши и кћери ваше... И на слуге и на слушкиње више у оне дане излиће Дух мој. И учинићу чудеса на небу и на земљи... И свако ко призове име Господње спасиће се." (Јоил. 2, 28-32). Ово се пророчанство јасно односи на хришћане. По природи своје вере сви су хришћани, као синови Божији, чудо у историји света.

95. Бог не објављује свако чудо што многи хришћани чине, чувајући их од убитачне гордости. А о гордости рекао је један Светогорац: "Као што се куга ставља на прво место међу болестима, тако се код нас монаха гордост ставља на прво место међу болестима духовним. Јер као што куга најбрже умртвљује тело, тако гордост умртвљује душу брже од свих осталих пророка":

96. Још нам прича отац Рафаил о неком светогорском духовнику (да ли је то он или други, не знамо) који је молитвом исцељивао сваки недуг на људима и на стоци. Кад су га неки почели с дивљењем хвалити, он им оштро одговори: "Када вам игуман заповеди да идете и ловите рибу, и када мени Господ заповеди да положим руке на болесника да би оздравио, ни ви ни ја немамо се чиме хвалити, јер смо вршили оно што нам је заповеђено." По оваквој смирености и само унижењу познаје се прави чудотворац. А не као Симон Маг.

97. Сви хришћани чудотворци приписивали су своја чудесна дела целином Христу, а себи ништа. И бегали су од људске славе као од огња. Када су мучитељи питали светог Вита: "Како то, Вите, да теби не могу да нашкоде ни зверови ни огањ?" Одговори он: "То све чини слила Христа Бога мојега. И зверови и огањ створени су Божији, и повинују се вољи Створитеља свога а не мени" *

98. Овакав став у погледу чудеса примили су вети чудотворци од самога Господа Исуса. Јер Он је рекао? "Ја не могу ништа чинит сам од себе". (Јован, 5, 30). То Он говори не због своје немоћи него због љубави према Оцу своме, коме приписује сва дела своја и све речи своје. Ово је Он рекао само у односу своме према Оцу небесном, а у односу према људима рекао је: "Без мене не можете чинити ништа". То су савршено разумели Нови Људи, хришћани † чудотворци. Зато су сва своја славна дела приписивали на себи него Њему, Христу Свемоћnome.

99. Три су основне дужности православног свештеника, три радости:

† проповедати јеванђеље,

† исцељивати болеснике и демонијаке, и

† литургисати (у ово стављамо сва богослужења, чинодејствовања и молитве).

Све три ове дужности нераздвојне су од чуда. Чинодејствовати значи чудодејствовати.

100. Народ хоће чудо. Сви народи на свету воле чудо. Без чуда осећају се робови природе, у оковима природних сила и стихија. Чудо им отвара прозор на тамници. Чудо им посведочава постојање некога јачега од ветра и огња и постојања болести и гроба. Чудо је као писмо од Оца деци у тамници. Како да се деца не радују? Душа свих народа на свету буни се против објаве неких физичких научника, да су "природни закони" неумитни. Као да постоје неки фантастични "природни закони", а не само природни намештај и поредак тога намештаја. И никада у народима није била толика жеђ за чудом као у наше време.

101. Православни свештениче, размишљај дан

и ноћ о чудесима Божјим. Најближа ти књига, твој Требник. Ни о чем другом не говори до о чудесима Божијим. Шта су молитве у Седам Тајни, шта молитве за

болеснике, или молитве над бесомучним, или молитве за кишу, за победу, за виноград, за воћњак, за усев, молитве над семеном, над новим плодовима, шта освећење воде, јелеја, новог дома, хаљина, соли, брашна, и све остало што је написано у Требнику, малом, великом и додатном, шта † ако не вапијање Богу за чудо? Свака је молитва искање чуда и свако чудо интервенције Божја.

102. Ако ти, страха ради безбожничког, не сматраш своја чинодејства за чудодјејства, онда их ти сматраш за "церемоније", као и безверци. Али знај и упамти, да они који су написали твој Требник, сматрали су свако чинодејство за чудодјејство. И они ће бити судије, ако се огрешиш о њих. † А шта ћемо ако се чудо не догоди, питаш? Твоје је да се молиш, а остало је Божје. Није чудо од тебе него кроз тебе. Било је случајева да ни апостоли нису могли увек чудодјејствовати. А зашто, то им је Христос објаснио. Немој се устрашити нити постидети од "физикуса" који говоре да могу излечити више болесника него ти. Немој им веровати. Не могу без Бога, нити без молитве твоје, или своје, или сузних молитава сродничких.

103. А вама монасима, чуварима светитељских ћивота, не треба никаква опомена, никакво доказивање и убеђивање. Ви сте први блууститељи доказа и сведочанства. На ваше очи јављала се сила Божија у светињи вашој, као и онима пре вас. Многи гледају а не виде. Чудеса су као Богом просути бисер на земљи. Слепац гази по бисеру као по шљунку. Монах који се не потруди да сазна иједно чудо у својој светињи, такав није монах него слепац.

104. Кроз векове, на нашем светом Балкану, па све до наших дана, стари свештеници и монаси, као и народ, толико су видели чудеса Божјих од својих молитава да је догађање чудеса била за њих обична и нормална ствар. Недогођено чудо било је за њих веће него ли догођено. Али у та времена вера је била жива и силна, страх Божји велики, молитва усрдна, па уз то још и пост, чистота, милост, добротина, братољубље, трпљење, исповедање, причешћивање, и свако прописано припремање душе за Страшни Суд Божји и за Царство Небеско.

105. "Помјаните чудеса јего, јаже сотвори", (Пс. 105, 5) говори старозаветни молитвеник. А новозаветни јеванђелист сведочи на крају својих описа чудеса Христових и вели: "А има много што шта, што учини Исус, које кад би се редом пописало, и у сами свијет, мислим, не би могле стати написане књиге. Амин". (Јован 21, 25). А ми би могли речи: Кад би се редом пописала сва чудесна дела Христова у току деветнаестог века, било непосредно или преко Његових верних синова, или Његове свете Цркве, мислимо, да би се многе звезде под небесним сводом могле покрити хартијом исписаном о чудесима Његовим.

Жив је Бог наш, мила браћо и сестре и децо, и Он је увек "Бог творјај чудеса". Њему слава и хвала, господство и власт, сила и држава, благодареније и славопој, Тројици у Јединици, Оцу и Сину и Духу светоме, сада и на век века.

Амин.

ДИВАН 15.

ДРУГО ПИСМО ГОСТИМА

Драги г. Петерсоне.

Радује ме што Вам могу послати сада извештај и другог нашег савета. Односи се на чудеса светих апостола и Цркве апостолске.

Верујем да ћете и Ви по прочитању овог састава доћи до истих закључака до којих сам и ја дошао, а то су:

1. да су ученици сасвим правилно схватили свога Учитеља у гледању на свет, на подсвет и на надсвет, т. ј. на природни, адски и небески свет, и да су у свему умовали умом Христовим;
2. да су чинили онакв
а дела каква су видели од Господа свога, а по потреби и друга и друкчија, но све у истом духу, са истим циљем (спасење људи) и силом истог Духа Светога, и
3. да су увек сматрали, да њихова чудеса нису од њих него кроз њих. За разлику од мађионичара. Зато су их и чинили вазда у име Христово а за славу Христову и за напредак цркве Христове. Будући свесни да Христос дејствује кроз њих, они су држали да помоћу Христа све могу, да им ништа није немогуће. Осећали су да им је дата божанскосиновска власт над природним стихијама, над демонима и над људским недумима. Све су то они делима показали.

Шаљем Вам уз овај извештај још и један интересантан напис под насловом "Јовањски Стослов". У овом напису сумирани су општи појмови о чудесима и чудотворству, и изложена наша православна наука о чудесима.

Желећи Вам свако добро од Бога, остајем одани Вам

Јеромонах Јован Рапајић.

ДИВАН 16.

ДРУГО ПИСМО ИЗ ДАЉИНЕ

Драги оче Рапајићу,

Примио сам Ваше писмо са извештајем другог света и са натписом "Јовањски Стослов". Пошто сам прочитао, кренуо сам у посету моме пријатељу Карингтону, јер он ми је писао да га посетим чим се повратим из Ајоне, пошто се не осећа добро.

На велико моје изненађење, затекнем га у постели; поред њега лекар, болничарка и много стаклића и завијутка са лековима.

‡ Шта је моме пријатељу? ‡ упитих лекара при испраћају у ходнику.

‡ Не могу још да погодим. Има ватру, али не велику. Надам се, биће му боље.

Карингтон ми одмах поче говорити о писмима из Србије.

‡ Они добри људи, вели, узели нашу жељу са крвавом збиљом, као војничку заповест, па израдили читаве студије о чудесима. Добро, што си дошао, те да им одговориш у своје и моје име. Свакако ни ти им још ниси писао?

‡ Јесам. И ево да ти прочитам. И ја му прочитах писмо писано Вама са Ајоне.

‡ Охо! Па то си ти мене, Патерсоне, као шкотски калвинист далеко надмашио у ортодоксији.

‡ То никад нисам желео бити, то јест учитељ у вери учитељу вере. Логично је да свештеници верују у чудеса Христова јаче него ми лаици. Или како ти мислиш?

‡ Верујемо, пријатељу, неко више неко мање, сви верујемо. Ту је само питање тумачења. Неки од нас труде се да сва јеванђелска чудеса протумаче природним путем, научним методом. Ти и сам чујеш како у наше време научници хоће све такве ретке појаве да објасне сугестијом, ауто сугестијом, телепатијом, магнетизмом, халуцина...

‡ Доста, чујем то и ја; на једно уво чујем а на друго избацујем. Но ја теби као свештенику говорим: народ тражи од свештеника чисту и јаку веру, а не научно тумачење вере. Какву веру? Веру у чудеса онако како су она записана у Светом писму. Народ хоће, да свештеник више верује у та чудеса него што верује да му глава стоји на врату а не врат на глави. Ако народ осети, да ти не верујеш оно што му читаш из Јеванђеља, него објашњаваш "научним методом", осетиће се превареним и напустиће и тебе и цркву.

‡ Добро говориш, Патерсоне, сасвим добро говориш, та и ја верујем у Христа као Чудотворца, али ето, признајем, колебао сам се и пре рукоположења па чак и после. Но више сам се стидио да крепко изјавим своје веровање него што сам сумњао. Знаш, ове либералне струје...

‡ Другим речима ти се стидиш пред овим родом злим и прељуботворним, је ли? Какву онда награду очекујеш ти од Онога коме си се закleo на верност и службу? Или не познајеш ти све ове хвалисаве критичаре религије који себе називају либералима и прогресистима и зналцима. Та ја их познајем као и себе. Сваки дан сам са њима. Није њима до истине, него до уживања, новца и људске славе. Једва ако је стоти од њих прочитао једно од четири Јеванђеља. А брзи су да негирају Христа, Христову науку и чудеса. Критикују Христа да не би били критиковани од Христа. Одбацују Судију, јер се боје осуде. Одбацују Учитеља, јер се сами намећу за учитеље. Одбацују Чудотворца, јер не могу да му подражавају. Ако се ти стидиш од овог скрибарског чопора, Карингтоне, онда се ја тебе стидим.

‡ Изгледа ми, пријатељу, одговори Карингтон, да смо ја и ти погрешили своје улоге у свету. Ти си требао бити свештеник а ја... ја... овај, можда новинар или тако нешто.

Онда се замоли, да му ја лагано прочитам овај извештај о чудесима апостола. Кад ја заврших читање опет он:

‡ Лепо је то изложено, само мени се чини, да они добри људи у својој простоти приписују апостолима исту моћ чудотворства као и Христу. То ме буну.

‡ А што те буну? Зашто да апостоли нису чинили чудеса као и Христос па и већа? Зар им Он није обећао да ће они чинити чудеса која је он чинио, и још већа? То су Његова чудеса. Кад је животворни источник потекао из скривених небеских висина и почео да тече, зашто да после кратког тока пресахне пред жедним светом? Напротив, од источника потекао је поток, па је у току своје растао, ширио се и дубио, и постао великом и дубоком реком. А та река је Црква Христова. У овом источнику и у овом потоку и у овој реци свака је кап чудо. То је моја вера која ми даје снагу, утеху, радост и мир.

Карингтон уздахну и закашља се. Ја му принесох шољу теја. Тај кашаљ изазвао је у мени недобру слутњу.

Кад се умири, он проговори:

‡ Благо теби, Цоне, благо теби! Ти им отпиши и у моје и у твоје име. И поздрави их. Немој ме заборавити. Дођи ми опет ускоро.

Ето тако је текао разговор између мене и мога пријатеља. Ја не могу ништа да предвидим у погледу његовог телесног здравља, али осећам да се у његовој души врши неки преокрет.

Чим поново дођем у посету Карингтону, ја ћу Вам опет писати. А сада идем да читам ваше рукописе једном ужем кругу мојих пријатеља у Единбургу.

Примите опет и опет моју искрену благодарност и срдчан поздрав.

Ваш одани Џон Патерсон

ДИВАН 17.

У МАНАСТИРУ СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ

Символика или наука о спољњем

или унутарњем чуду

У оно време, славе манастира Свете Тројице у Овчару беху на гласу. Народ се радоваше тој обновљеној светињи као васкрслем мртвацу. Једне године све се беше сјединило, као цвеће у кити, да учини славу манастирску лепшом и свечанијом него икада. И архијерејска литургија са много свештеника, и велико мноштво народа, и богомољачки хорови, и свежина планинска, и поврх свега тога диван дан од Бога.

Увече се народ разиђе. Остаде само једна група богомољаца која пред црквом певаше и слушаше беседе, неизменично, по свом обичају.

Наш добри домаћин, игуман Атанасије, задржа неколико нас на преноћишту. Ми поседасмо на клупе испред новог конака. Пред нама је била обновљена бела црква. На пуној белој месечини она је лечила на нешто неземаљско, на крилатог белог анђела који је овлаш додирнуо земљу и хоће да узлети на небо.

Међу нама се поче разговор о болесницима који су тога дана били доведени на молитву. Неки су примили исцелење а неки олакшање. Наш познати духовник отац Рафаил је ћутао и слушао. Он је тога дана и читао молитве за болеснике. Народ је то хтео. Јер се он беше убрзо по доласку из Хиландара прочуо у народу и веровало се у моћ његове молитве.

После обичног причања о утисцима тога свечаног дана, наш разговор неочекивано пређе на крупна богословска питања. Како је то све текло, ми ћемо се потрудити да изложимо у овоме што следује.

Упита брат Бошко оца Рафаила:

‡ Да ли је Господ Исус Христос исцелио многе болеснике на земљи?

‡ Наравно, врло многе, одговори духовник.

‡ Али није исцелио све болеснике на земљи?

‡ Није.

‡ Да ли је дао прозрење многим слепим?

‡ Али није дао прозрење свим слепима на земљи?

‡ Да ли је разрешио језик многим немим и отворио слух многим глувом?

‡ Многим и многим.

‡ Али није разрешио језик свим немим, нити отворио слух свим глувим?

‡ Није.

‡ Је ли Господ Исус очистио од губе многе губаве?

‡ Да, многе.

‡ Али није очистио од губе све губавце у свету?

‡ То није.

Неки се од нас ускомешаше, и брат Милија у нестрпљењу стави брату Бошку овако питање:

‡ Ја те не разумем ноћас, брате Бошко, зашто мучиш духовника и питаш га оно што и сам знаш?

На то ће брат Бошко:

‡ Стрпи се мало, брате Милија, биће ти све јасно.

Па продужи с питањима:

‡ Није ли Господ наш још подигао из постеље многе узете, паралисане?

‡ Јест, врло многе.

‡ Али није подигао све узете, све паралисане, и све сухоруке и сухоноге у свету.

‡ То не.

‡ И зар није Господ изагнао демоне из многих демонијака?

‡ Заиста јесте, и то многе из многих.

‡ Али није изагнао демоне из свих демонијака на свету?

‡ Не, није.

‡ Је ли Господ Исус васкрсавао мртваце?

‡ Заиста јесте, васкрсао је неколико.

‡ Али није васкрсао све мртваце на свету?

‡ То није.

‡ Зашто није све него само неке? Опрости ми, духовниче, што те теретим са оваквим питањима, но сва ова моја питања своде се на једно питање, а то је: Зашто моћни и милостиви Господ и Спаситељ није исцелио све болесне и следе и неме и глуве, и све губаве, и све узете; зашто није спасао од злих духова све, и зашто није васкрсао све мртве, него само неке а не све? Зашто дакле, само неке, макар и многе а не све?

Тада сви разумеше, шта је смарао брат Бошко с оволиким питањима, па обрадовани рекоше у глас.

‡ И ми сви то желимо знати. А неки нас и питају о томе, а ми не умемо да им одговоримо. Па те молимо, оче, објасни нам ово.

Отац Рафаило погну главу, и подуже ћуташе у размишљању и молитви. Па отпоче одговор питањем:

‡ Ако би, брате Бошко, неко од вас хтео да о свечаном дану, као што су крсне славе или задушнице, ‡ ако би, велим, хтео да нахрани и гладне, па кренуо с пуном котарицом низ чаршију, кажи ми, коме би он делио хлеб, да ли онима који ишту или онима који не ишту?

‡ Нека на то одговори брат Божо за све нас, рече постиђено брат Бошко.

Тад брат Божо Чеперковић одговори:

‡ Свакако давао би хлеб онима који ишту.

‡ То је сасвим у реду, рече духовник, и сасвим природно. Зато је и Господ Исус давао здравље и помоћ и очишћење онима који су то од Њега просили.

А зар није Он могао по својој свемоћи божанској овај... упита брат Милија, зар није могао само рећи: Прогледајте сви слепи, па да сви слепци у свету прогледају? Или: Проговорите сви глувонеме, па да сви глувонеме у свету проговоре? Или: Очистите се сви губави, па да сви устану и проходају? Или да викне демонима: Излазите из људи, па да сви полудели постану паметни? Или Васкрсите сви мртви, па да сви мртваца у свету устану живи?

‡ Заиста Он је то могао. Без имало сумње Он је то могао учинити. Јер све су то мања чудеса од чуда стварања света. Но кажи ти нама, брате Милија, које је ковачко дело веће: измислити и исковати прву нову мотику, или пак стару и утупљену бацити у огањ и обновити?

‡ Знао сам ја, да ћеш ти тако рећи. Али знај и то, да ако је стварање човека веће чудо по моћи, оправдање човека веће је по љубави. Јер у првом случају Бог је из чисте и девичанске земље створио човека, а у другом од укаљаних грехом и натопљених крвљу очистио је човека ‡ не преко анђела и слугу него сам својим рукама, и очишћеног и украшеног уздигао га до близине свога престола.

Опет проговори брат Милија:

‡ Слажемо се у томе, да Онај који је створио човека ни из чега по сили своје Речи, могао је по сили своје љубави оболелог човека излечити и обновити. Али питамо се зашто Он, Господ моћи и љубави, није излечио све болеснике, и ослободио од патњи све паћенике, и васкрсао све мртваце. Ја тврдо верујем да је Он то могао учинити. Зато се, ето, и ја и брат Бошко и сва ова сабрана браћа, питамо: зашто Он то није учинио?

‡ Добро ви питате, рече о. Рафаил; и ја сам се некад тако питао. Пре свега замислите једно велико домаћинско имање, и да је дошло време жетви. Домаћин изводи неколико одабраних од своје чељади у жито, узима срп и сам почиње жњети, показујући шта, како и докле треба жњети. Он отпочиње жетву, пружа пример доброг и разумног жетеоца, па онда одлази дома с обећањем, да ће делатељима на њиви слати сваку потребну помоћ. Дали није слично томе поступио и Господ Исус, шта вам се чини?

‡ Ја слутим шта хоћеш да кажеш, рече брат Божо, но продужи, да би боље разумели.

‡ Није небесни Домаћин сишао на њиву да сам пожање све жито на њиви, него само да отпочне и примером покаже па да иде, а делатељи нека продуже жетву. Он им је показао и увео их у посао. Јер жетва је у истини врло велика а делатеља никад довољно. Ево до онда до сада близу две хиљаде година траје жетва, и једини Домаћин жетве зна како дуго ће још трајати.

Рећи ће на то брат Исаило:

‡ Опрости оче, ја сам најпростији међу овом браћом, па ми то није баш јасно.

‡ Зар ти то није јасно, брате Исаило? Господ Христос је четрдесет дана постио на почетку свога дела а четрдесет месеци делао своје дело. Он је исцелио све болеснике који су се Њему замолили или јавили пред Њима. То је Он учинио пред својим ученицима, да би они видели и разумели. Потом је дао њима власт и силу и завет да они продуже чинити чудесна дела по Његовом примеру и у Његово име; а

после њих њихови наследници с колена на колено до крајева земље и до кончине света и времена. Онда се удаљио од њих, али је остао с њима, и у њима, духом. Но иако је Његова посета земљи била кратка, она је била довољна за спасење рода људског у свима поколењима унапред и уназад. Реци ти мени сад, брате Исаило, шта би било, да је Господ Исус исцелио све болеснике и паћенике на целој свету? Да ли би с тим престале болести и патње?

‡ Ја не умем ништа рећи, одговори Исаило.

‡ Рецимо, брате Исаило, да је Христос исцелио све невољнике на свету, зар се не би опет по греху појавиле болести и болесници? И зар се не би опет родили или јавили слепи, глувонеме, губави, узети, наказни, маларични, анемични, крвоточни, сакати и демонима поседнути?

‡ Свакако, би.

‡ Шта онда? Онда или би Христос требао поново да силази са небеса у сваком нараштају, те да лечи и спасава, или пак да постави лекаре и остави им лекове, те да они уместо Њега у Његово име помажу род људском до краја времена. Шта се дакле од овог двога догодило?

‡ Мислим, ово друго, одговори Исаило.

‡ Право си рекао. По свом Вознесењу Господ је послао Духа Светога на апостоле. Напунивши се Духа Божијега Светога апостоли су примили обиље свих дарова небесних: и мудрост да уче, и речитост да говоре, и силу да лече и демоне изгоне, и неустрашивост у борби, и истрајност у страдању. Тако наоружани као војници Цара великога, апостоли су сјајно извршили свој задатак.

‡ Значи, апостоли су продужили чудотворну делатност Христову?

‡ Без сваке сумње. После апостола дошли су апостолски ученици, епископи и свештеници, као слуге Слова и Чуда, а после тих ученици ученика, и тако редом до данашњега дана. Тако је установљена и расла Црква Христова, као породица Божија на земљи, на земљи и на небу. Па зато што је Црква породица Божија, у њој је Дух Божији. Пошто је Дух Божији у Цркви, то је у њој непресушни извор чудотворства. И за Цркву се може слободно рећи, да је почела чудом, држи се на земљи чудом и прећи ће у онај свет чудом. Безбројна чудеса црква је искусила или сотворила у току минулих двадесет векова, али ипак она није исцелила све болеснике и паћенике, као што нису ни апостоли, као што није ни сам Господ Исус. Ако би тебе, брате Исаило, неке упитао, зашто Црква рецимо у наше време, са толиком небесном моћи у себи, не спасе од болести и патњи и лудила толика страдална створења људска на земљи, какав би одговор ти дао, брате Исаило?

‡ Ја не бих могао ништа друго одговорити до оно што ти малочас рече, а то је, да јесам Христос спасавао само оне који су просили само помоћ од Њега. Тако и Црква Христова пружа чудесну помоћ само онима који ти чудесну помоћ просе. Па како сви не просе, то она свима и не даје. Смо ја не разумем зашто је то тако?

‡ То је, рече духовник због метода или начина Божијих. А Божији је метод сасвим различит од сатанског. Сатански је метод насиље а Божији добра воља. Сатана говори човеку: мораш, а Бог: ако хоћеш. По својој слободној вољи човек је отпао од Бога у почетку; по својој слободној вољи он треба да се врати Богу. Никога Бог нити вуче нити тера бичем у Рај. Он хоће да уздигне достојанство људи, да их учини својим сарадницима, по слободи и личном избору. Он не жели да своје небесно царство попуни робовима него синовима. Зато он и не даје нетражено. Не исцељује оне који га не моле. А "твори вољу оних који га љубе", и по молитви њиховој чини чудеса.

Сви се мало замислише, па ће брат Милија упитати:

‡ Али зар се Црква не моли Богу за стоку и спасава је од болести, премда стока не зна ни за веру ни за молитву? У моме селу Бресници често се догађало да свештеник чита молитву за стоку па буде добра.

Тако је, брате Милија. Но стока живи по вољи Божијој и не знајући то. Она нема своје слободне воље. Црква лечи стоку из милосрђа и сажалења наспрам страдалне твари Божије. Јер Бог је поставио човека господарем над стоком. Зато се од стоке не може изискивати ни вера у Господа Исуса Христа ни кајање ни молитва. Међутим ово се тражи од људи као словесних и слободних бића чијој власти је Бог покорио сву твар под условом, да они буду покорни Богу, свесно и драговољно.

‡ Ја мислим, рече Милија, да сва чудеса што бивају кроз молитву Бог чини и над болесном стоком и над болесним људима не само из милости него и да би људи видевши поверовали.

‡ Дивно! То је једна велика мисао. Но пре него пређемо на то треба да изведемо закључак од онога што смо до сад разговарали.

‡ Од мене нека вам је доста, рече смерни брат Милија, а сад нека се чује ђакон Панде из Битоља. Он се нешто ућутао а зна више од свих нас.

‡ Кажи нам, оче ђаконе, нисмо ли ми дошли до два важна закључка?

‡ Јесмо.

‡ Која су то два важна закључка?

‡ Прво, да Господ Спаситељ наш није исцелио све болеснике и паћенике у свету из два узрока: једно што сви нису просили од Њега исцељење, и друго што је Он

оставио завет и пуномоћ свој светој Цркви, својој божанској породици на земљи, да она у име Њега продужи Његову чудотворну делатност. То је први закључак. А други је сличан овоме: да Црква, ма колико да је данас велика и по свему свету разграната, не пружа своју чудотворну помоћ свима који болују и пате само због тога што многи немају вере у моћ Цркве нити у моћ молитве. А то су безверци, маловерци и кривоверци.

‡ Сасвим јасно изложено. Хвала, ђаконе. А сад ћемо прећи на оно важно питање које је брат Милија истакнуо.

Утом одјекну ноћном тишином песма драгачевских богомољаца. Разговор се прекиде и сви се претворише у слух.

Крај Твојих ногу желим да клечим,

Слатке Ти речи са уста купим,

Ка огањ живи у срце слажем

Да зимње срце опет оживи.

Од Твојих речи срце ми гори ‡

Говори Христe, само говори.

Крај Твојих ногу Марија клеча,

Жудна истине ка пчела меда,

Речи јој Твоје не беху речи

Но звезде јасне новогa неба.

Отпусти свете! Марто не кори!

Говори Христe, само говори.

Од Твоје речи пустиња цвета,

Анђели слећу, демони беже,

Болест нестаје а смрт умире,

Злоба се стиди, љубав ликује.

О, Речи, вечна, што свет сотвори

Говори Христе, само говори.

.....

Сви похвалише брата Исидора из Лука и његов хор од драгачевских девојака и момака, као и њиховог учитеља оца Алексу.

Тада духовник настави говорити:

‡ Брат Милија је добро рекао, да свако Божије чудо бива не само из милости него и да се вера код људи ојача. Према томе свако чудо је двојно. Не изгледа ли теби тако, брате Панде?

‡ Не знам, како мислиш?

‡ Да се објаснимо. Није ли за слепог човека мрак свуд унаоколо?

‡ Без сумње.

‡ А није ли код незнабошца и безверца мрак унутра у души његовој?

‡ Свакако. Онај је слеп јер не види свет, твар Божију, а овај је слеп јер гледајући твар не види Творца.

‡ Тако је. Постоји слепило телесно и слепило духовно.

‡ А кад се на слепцу догоди чудо, и он прогледа очима, оба мрака пред њим исчезавају, и спољашњи и унутрашњи. На пример, за слепог Вартимеја каже се: "И одмах прогледа, и отиде путем за Исусом" (Марко, 10, 52). Ово значи да слепи Вартимеј одједном доби два вида, телесни и духовни, или спољашни и унутрашњи. Јер отићи за Исусом значи признати Исуса због чуда за Бога и усвојити Његово Јеванђеље о царству великих чудеса. Овоме слепцу су дакле одједном растерана два мрака: са очију и са душе; и два сунца су му засијала: оно на своду небесном и Сунце правде Господ Исус Христос. Које је прогледање временом а које вечно, брате Панде?

‡ Прогледање очима телесним јесте времено, а гледање духовним видом прелази и у вечност. Телесни вид је само за овај свет, а духовни за оба света. Заиста, увиђам, да ово чудо на слепом Вартимеју јесте двојно чудо у један мах.

‡ Зар само то једно чудо над Јерихонским слепцем? А шта да кажемо за Марију Магдалину? Кад Исус изагна из њ седам злих духова, не оде ли она за Исусом? Па и онај бесомучник из Гадара, пошто га Исус ослободи од легион демона, не учини ли и он тако? "Он отиде и поче проповиједати у Десет Градова што му учини Исус; и

сви се дивљаху". (Марко, 5, 20). И многи други, безмало сви. Сви који добише од Христа дар телесни, добише самим тим и дар духовни, скупоценији и трајнији од дара телеснога.

‡ Како ти то сматраш, да је дар духовни скупоценији и трајнији? ‡ упита брат Исидор хоровођ који се у том тренутку беше приближио са својим певачима, да би и они што научили. Како ти то мислиш, оче Рафаило?

‡ То је и теби јасно, брате Исидоре, него желиш само потврду. Телесни вид, слух и говор, и уопште телесно здравље треба нам само догле докле смо у овом телу и на земљи. Кад умремо, то нам више неће требати. Као гњурачима на дну морском што не треба оно тешко одело од гуме кад поново изиђе из воде. Међутим, унутарњи дар који смо примили од Христа као: познање истине, љубав, правда, милост, доброта, радост, визија оног небесног света где Он вечно царује са анђелима и праведницима као и сав остали духовни и морални бисер, остаје с нама и у нама на век века, и у овом и у оном свету, и не подлежи смрти нити припада гробу и прашини. Према томе, свако телесно чудо само је символ духовног чуда. Као све пролазно што је символ вечнога. Или ти, брате Исидоре можда другојачије мислиш.

‡ Не, никако. Не смем ја о тим високим стварима ништа сам да мислим. Ја најмање себи верујем.

‡ За похвалу је твоја садашња и свагдашња скромност, брате Исидоре. Али иако се уздржаваш да говориш, свакако разумеш и осећаш, да свако спољно чудо скрива иза себе неко веће, духовно чудо, као лишће што скрива плод. Али и плода зара бива без лишћа? О, како је обилат плод једног јединог спољњег чуда! Кад један слепац чудом прогледа, многи слепи духом прогледају духом. И кад се један губав очисти од губе, спада грехова губа са многих грешника који виде очима то чудо. И кад се један згрчен усправи, многе душе, згрчене појудом за земаљским благом, усправе се ка небесима. И кад полудели молитвом се исцели, многи који себе сматрају за паметне, постану заиста паметни. И кад један мртвац васкрсне, многе душе васкрсавају из гробне таме безбоштва и трулежи неморала. Не сведочи ли о овоме Свето Писмо Божије, оче Јелисеје?

‡ Сведочи, те још како. Много пута се тамо вели, како видјевши чудо Христово "многи га вјероваше".

‡ Није ли тако и са чудесима апостола?

‡ Исто тако. Видевши чудо над апостолима у дан Педесетнице, људи повероваше у Христа. И да не спомињем остала чудеса преко руку апостолских, којима одмах следоваше обраћање у веру многих, и Јевреја и незнабожаца.

‡ То нам исто сведочи сва историја Цркве Христове, то јест, породице Божије на земљи, кроз векове па до данас. Једно спољње чудо је као један трубни глас који је

изазивао читаву унутарњу музику од гласова. Кад год је Дух Свети залепршао један зелен лист на дрвету људског живота, показали су се красни плодови истог листа.

‡ Ах, волим то да слушам! ‡ с уздахом рече монах Јелисеј.

‡ Због тих скривених, трајних и слатких плодова који прате човека у вечност, Господ Исус је и творио многа чудеса. Тако су чинили и Његови апостоли. Тако чини и Његова Црква.

‡ Сад поимам зашто ти називаш спољна чудеса симболима. Као што су све ствари у природи само симболи праве, невидљиве стварности, тако су и сва спољња чудеса само симбол оног главног, оног унутарњег чуда у оголелим, заслепљеним, закржљалим душама људским. Сва чудеса која је Господ Исус чинио на земљи имала су као главни циљ ‡ веру у Њега. Јер са јаком вером у Њега све остало долази. Тако ли је, оче Јелисеје?

‡ Тако стоји написано.

‡ Гле, све слепе очи које је Исус додирнуо својим пречистим рукама и отворио, у смрти су се опет затвориле и под земљом иструлеле. Али прогледале слепе душе и дананас наслађују се гледањем у Његово божанско лице на небу и никад се неће више затворити. Васкрсло тело Лазарево поново је умрло, да у праху земном чека арханђелски трубни знак за устајање. Али васкрсле душе свих оних који бише очевици Лазаревог телесног васкрсења у Витанији, стоје и сада живе у подножју славе Христове на небесима. Тако и сви они многи и многи који, видевши чудеса Христова, добише нов вид за правилно гледање у оцену овог видљивог света, не као самовласног и стварног света, него само као симбола света невидљивог, истински стварног и непролазног. И познаше даље право "наше живљење на небесима"; (Филип. 3, 20) и да "ми не гледамо на оно што се види него на оно што се не види. Јер је ово што се види за вријеме, а оно што се не види ‡ вијечно". (Кор. 4, 18).

На то монах Јелисеј рече:

‡ То је речено тако да је тешко боље рећи. Али, зар није било случајева, и онда и сада, да спољашње чудо не произведе унутрашње чудо?

‡ Било је и бива. Јуда

Искаротски видео је васкрсење Лазара из гроба, па ипак је душа његова остала мртва. И од оних десет прокажених, које Господ својом речју исцели, само један се исцели и споља и изнутра, док остали девет одоше здрави телом али прокажени душом, без вере и благодарности своме добротвору.

‡ Ја знај један скорашњи случај који то потврђује у наше дане, проговори брат Бошко. У једног безверног господина полуди ћерка, и на наваљивање родбине мајка

одведе сумануту ћерку у Свети Наум на молитву. Ћерка оздрави, али отац остаде безверан као што је и био.

‡ Тако по некад бива и данас, а бивало је и у време апостола и самога Христа. Старешине јеврејске иако видеше чудеса, не повероваше Христа. Но има још једна врста чудеса, која је вама свакако позната.

Сви са упитном пажњом погледаше у говорника.

‡ Бивало је и бива, да неки људи и не видевши очима чудо поверују у Господа Исуса Христа. Само чују или прочитају речи науке Христове и поверују. И душа се њихова преокрене и преобрази од неверовања на веру. То се догодило и са светим Антонијем Великим. Чујући једанпут свештеника где чита речи Христове: "Ко хоће да иде за мном, нека остави све и пође за мном". Антонију сва душа затрепери и он одмах напусти свет и оде у пустињу. Доцније Бог му је показао, и преко њега учинио многа чудеса.

‡ Тако се нешто и самном грешним догодило, живо рече брат Божо. Ја сам то често причао. И ова браћа знаће то. Ја сам био безверац, кад су ме Аустријанци заробили и одвели у Нежидер. Ту сам први пут почео читати Јеванђеље, и то само два листића издвојена и бачена. Ветар их нанесе пред моје ноге. А то не беше од ветра него од Бога који жели спасење свима грешницима. Прочитавши та два листића и научивши их напамет, моје се срце разгорело од љубави према Господу.

‡ То је добар пример из твог личног искуства. Али има још тајанственијих путева Божијих. Наиме, по неки пут Бог обраћа безверног или равнодушног човека у веру ни кроз виђење спољњег чуда, ни кроз слушање и читање Свете Науке, него само кроз дејство на мисли и и срце човеково. Све су то унутарња чудеса непроузрокована ничим што око види. "Благо онима који не видјеше а вјероваше". (Јов. 20, 29). Али, може се рећи тешко и претешко онима који очима видјеше па ипак не повероваше. Њихов отац није отац светлости него таме.

Онда отац Рафаило устаде и рече:

‡ Сада је близу поноћ, и ја треба да идем да се спремам за сутрашњу литургију. Сутра је други дан Свете Тројице. И ђакон ће поћи са мном. А ви други можете продужити разговор. Јер о божанском предметима разговору краја нема. Лака вам ноћ!

‡ Хвала, и благослови оче.

ДИВАН 18.

НА САБОРУ У БЛАГОВЕШТЕЊУ

После великих сабора у Тавни, Петковици, Фенеку, Ковиљу, Сестрољину, Осечини и другим местима, дође опет ред на манастир Благовештење под Каблар планином.

И овај наш сабор, као и ранији, био је право духовно весеље за све учеснике и посетиоце.

Била је то блага и тиха јесен. Због тога бања под манастиром препуни се сељачким светом. И сав тај свет придружи се љубопитно нашим богомољцима горе у манастиру. У тој молитвеној средини и нечланови братства брзо су се снашли, и почели и сами узимати учешће у молитвама, разговорима и песмама. Јер све то што су тамо чули и видели одговарало је њиховим најдубљим осећајима и мислима. Оно што код тог народа због свакодневних брига и послова није могло доћи до јасног израза, овде се гласно јављало и изражавало у речима, песмама и сузама.

Да, и сузама. Једна старица Ужичанка, нагнута према брату Исидору из Лука, слушала је његов хор отворених уста и ушију, а сузе су јој текле низ образе.

‡ Не плачи, нано, говораше јој девојка крај ње. Смејаће ти се људи.

‡ Нека се смеју, дијете; зар ја марим? Мени су ове сузе слађе него њима смеј, кћери моја.

А кад хор престаде певати, старица ухвати брата Исидора за руку па је поче љубити говорећи:

‡ Е синко, хвала ти, и свима вама, кћери златне. И нека вас Бог поживи. Никад се нисам слађе исплакала него данас.

Чувши ово један старац од Рашке, утирући и сам сузе рећи ће:

‡ Вала, сестро, знај, да ако нас не расплаче наша вера, расплакаће нас батина. И то сав народ. Ове сузе су нам слатке, али оне ће бити горке.

На овом сабору, као и раније у Дивостину, нарочиту је пажњу на себе обратио и љубав стекао млади битољски ђакон Панде. Он је служио свету литургију са више свештеника, а после је изазван од народа више пута да говори. Овако је он говорио:

‡ Братство светог Димитрија у Битољу опет није наишло, на жалост, бољег од мене да пошаље ни на овај сабор. А није да их нема бољих; но сви су они гледали на овај поделак пут као на службу а ја као на почаст. И сад видим, како је велика почаст наћи се међу вама, поштована браћо и сестре из Шумадије, Војводине, Босне и ода свих страна Српства. Наћи се међу вама, молити се Богу и појати славу Божју са вама и то на овом чаробном месту, у овој српској Светој Гори, многовековној тврђави Православља! Заиста, имајући шта причати нашим у Битољу и по свој Јужној Србији. Више ћу понети него што сам донео. Донео сам поздрав и поштовање, а понећу мудрост, доброту и љубав. Дошао сам да вам посведочим, да

је ваша вера наша вера, ваша визија небеска наша визија, ваша мајка црква наша мајка Црква. То је наша лађа спасења. Као што је некада Нојева лађа спасла Ноја и његову породицу, тако је наша православна Црква спасла православног народ у Македонији од петвековног азијског потопа. Свакако ће и овде бити говора о чудесима која Бог чини нашем народу ради покајања. Ја мислим, да ово што вам рекох највеће је Божје чудо на Балкану за минулих пет векова. Дрвен и православни крст у двобоју са сабљом димискијом однео је победу. Духовна сила победила је физичку силу. То велико чудо Божије представља главну боју на ћилиму наше историје која се вековима траје..."

У другом свом говору Ђакон Панде је испричао и неколико чудеса из наших дана, као што су: исцелење болних, откриће по сну давно порушених и затрпаних цркава, тешке казне над злотворима и богохулницима, и тако редом.

"... Но право чудо увек долази од Бога, рекао је Панде. Али чудотворство не значи обавезу за хришћане. Без вере и љубави нико се неће спасти чудотворством. Изнад свега Бог тражи од нас љубав, управо одговор на његову бескрајну љубав. Јер љубав је огањ, а чудеса су као дрва која тај огањ одржавају и већма разбуктавају. Они који су видели чудо испунили су своја срца љубављу према своме Творцу и Оцу."

Онда нам је хор из Чачка отпевао песму о љубави која гласи:

ПЕСМА ЉУБАВИ

Да друг друга љубимо

Христос заповеда,

Бог љубави кроз љубав

Сва створења гледа.

Као што сунце све твари

С неба обасјава,

Тако и Бог љубављу

Сав свет оживљава.

Да друг друга љубимо,

То је закон царски,

То је радост и срећа,

То је живот рајски.

Љубав света небесна,

Љубав бестелесна,

То је љубав Христова

Вечно млада, нова.

Да се духом љубимо,

То је закон царски,

То је радост и срећа,

То је живот рајски.

Помогла му крсна слава: Устаде један брат од Крушевца па исприча овај догађај: "Ја нисам у вашем покрету, и данас први пут сам на оваквом молитвеном сабору. Кад говорите о Божјим чудесима, ја ћу вам испричати нешто што се мени догодило, и што до сад нисам причао народу. Јер моја покојна баба учила ме је, да треба да кријем од света оно што ми Бог учини, јер вели да Бог неће да то други знају. † Еле, саслушајте моју повест. Кад сам био у рату на Добром Пољу, нестале ми изненадно мога рођеног брата Станоја. Од почетка ратовања нас двојица били смо у истој чети, и свуда заједно у свима борбама и патњама. И сад, нестале ми брата, као да ге неко украде. А ми смо се волели како се тешко може описати. Никад и никуд један без другог. И мој живот без брата, као без плућа. Не могу да дишем од муке. Мислећи да је он свакако погинуо и ја сам омрзнуо живот и пожелео смрт. Било је то на месец дана пред Ђурђевдан. А то је наша Крсна слава. Приближује се наша слава, али ја мислим како ћу славити и, овај, зашто ћу ја славити светог Ђорђа без мога брата. Али, иако сам се осећао празан и огорчен, ја сам се стално молио светом Ђорђу и спремао се да га прославим. Уочи самог дана славе у зору, гракнуше две три пушке из нашег окола. Потом узбуна. Онда глас испред нас: Не пуцајте, наши смо! Питамо се ми, ко то може бити. Да није непријатељска превара? Кад наједном † кога видим пред собом? Мога брата Станоја. Био заробљен, па некако успео са два друга да избегне и допуже се до нашег рова. О свети Ђорђе, слава ти и хвала! Тако опет заједно прослависмо нашу Крсну славу. Тај дан био је највеселији у мом животу. Јер сам и свога брата видео жива и светог Ђорђа осетио жива."

Свештеници отпеваше тропар светом Ђорђу.

После тога изађе на ред да се чују извештаји она четири савета што беху изабрана у Дивостину.

Отац Јован Рапајић објасни, да су прва два извештаја већ послата оној господи у Енглеску, и да су стигла писма њихова. Он прочита писма своја њима и њихова њему. Сви одобрише.

Браћа из трећег савета која су одређена да испишу чудеса Христових светитеља од апостолског времена до данас, изјавише да су они успели да испишу само један мајушни део светитељских чудеса.

Браћа из четвртог савета изјавише, да су они одређени да саберу сва позната чудеса у наше време. Они су, веле, учинили нешто, али немогуће је учинити много а брзо, јер материјал је врло велики и све се више умножава из године у годину. Предлажу, да се издаје сваке године по једна књига таквих савремених чудеса, као продужење објављене збирке чудеса са наслоном: "Емануил". То се усваја.

Отац Милан Сретеновић предложи, да се ова два последња опширна извештаја не шаљу оним гостима из даљине.

‡ Осетио сам ја њих, вели, у Дивостину. Доста су им они извештаји о чудесима Христа и Христових апостола, која су записана у Новом завету. Они се не моле свецима нити цене усмено Предање Цркве Божије. Ова два последња извештаја о чудесима светитеља и о чудесима у наше време могу из саблазнити и одбити. Они су преко својих реформатора одбацили свако сведочанство неписано. А чак и оно што је записано у Светом писму они доводе у сумњу. Зато је боље не слати им ова два последња извештаја. Умножити их само за наш народ. Но пред свега, учинимо нешто друго. Како ми овде имамо можда половину присутних који не знају о чему се ради, било би добро оставити овај народ нека продужи певати и разговарати, а управа наше Заједнице са члановима сва четири савета, нека се повуче у једну одају и тамо реши то питање у погледу наших гостију из даљине.

То се одмах једногласно усвојило. И тако, једни се повукоше на саветовање по овом предмету, народ оста са оцем Мисаилом, ђаконом Пандом и братом Рајком из Свете Тројице, Јелисајем и осталим.

Онда Отац Мисаило умоли брата Стевана, учитеља из Вуковара, да уз своју омиљену му гитару отпева једну песму. Брат Стево одмах загрли своју гитару и отпева.

БОГ СВЕВИДЕЋИ

Бог милости и истине

Види све што људи чине,
Види споља и изнутра,
Види шта ће бити сутра.
Дела добра, дела блага,
Његовом су срцу драга.
Љубав нуди сваком створу,
Добротвору и злотвору.
Љубав нуди, љубав иште,
Али зла га дела тиште.
Браћо моја, сестре моје,
Залуд крити грехе своје,
Од људи се скрити могу,
Али све је видно Богу.
У срце ти Бог провиди,
И пре речи мисо види.
Види ноћу ка и дању;
Пре нег кренеш на путању,
Види куд те жеља вуче,
Зна ти Сутра ка и Јуче.
Савета ли хоћеш мога?
Стиди с људи, бој се Бога.
Ко од људи стида има
Тај од Бога милост прима.

А од Бога ко се боји,

Две милости Бог му броји.

А ко љубав има чисту

Према благом Спасу Христу,

Ка звезда му дани сјаје

Сто милости Бог му даје.

.....

Под руководством оца Јована Рапајића, водио се, у то време, у манастирској одаји, овакав разговор:

Отац Јован: Као што је мало час решено да се ова два друга извештаја не шаљу нашим гостима у Енглеску, то сад треба да се договоримо, како да им одговоримо. Они људи су учтиви и љубазни, па треба и ми према њима такви да будемо.

Др. Радоје Арсовић на то рече:

‡ Они су синови једног моћног и богатог народа. А таквима није лако ући у царство небесно. Нарочито им није лако примити нешто добро од малих и сиромашних. Утолико ме је више зачудила скромност господина Патерсона и његово проницање у вредност Православља и очигледно одушевљење за наш покрет. Зато би требало одржавати везу с њима, докле то они хтедну, а остало оставити промислу Божијем. Треба им писати да ћемо се радовати да их опет видимо на једном нашем сабору. Тада ћемо им дати ове остале рукописе да прочитају, које им због обимности и несвршености не можемо сада послати.

Брат Божа Чеперковић: Ја мислим, добро је ово што Др. Радоје предложи. А правилно је и оно што рече о моћним и богатим. Ја сам у Врњачкој Бањи чешће сретао странце и с њима разговор. Они се обично интересују нашом земљом а на нашом вером. На нашу Цркву гледају с висине своје охолости. Али већина су агностици, равнодушни према вери уопште. Тако једно дође пред нашу Цркву неки богати индустријалац из Беча. Овамо онамо, наведох га ја на разговор о вери. Он је био са женом и једним пријатељем. Кад му ја почех говорити о нашој вери, он ме погледа с подсмехом и стави овако питање:

‡ Кажи ти мени, пријатељу, шта је било пре Бога?

‡ Не може се ни замислити нешто пре Бога, рекох ја, као ни бројање пре један.

‡ Како ти то, вели, мислиш?

‡ Па ето тако, пробај да бројиш од три па назад. Он поче бројати: три, два, један, па саде.

‡ Зашто не бројиш даље?

‡ Па не може се даље: Пре један нема бројева.

‡ Значи, од један почиње бројање. Тако и од Бога почиње све што је на небу и на земљи.

Жена му порумени, а он се окрете и оде гунђајући нешто на свом језику. Ето тако, и кад нешто јасно докажеш ученим и силним овога света, не изазиваш код њих покајање него јарост и злобу према теби.

Али, наравно, има изузетка, премда ретких, јер Богу је све могуће. И од најсилнијих и најученијих овога света Бог је неретко чудесним начином стварао себи верне слуге и гласнике истине.

ДИВАН 19.

ПЛАЧ НА САМРТНОЈ ПОСТЕЉИ

Драги Др. Арсовићу,

Отац Јован Рапајић писао ми је о богомољачком сабору у манастиру Благовештењу, и шта је тамо решено. Па пошто ми је наговестио да ће он ићи на поклоњење у Свету Гору и препоручио ми да место њему Вама пишем, то ја ево тако и чиним.

Разумео сам ваша решења и примио као оправдана. Највише ме радује изражена жеља ваша да нас двојица опет посетимо ваш народни сабор идућег пролећа. Али, авај, нећемо моћи нас двојица, него, ако Бог хоће, само један од нас двојице. Јер ваш познаник и мој пријатељ пречасни Карингтон отишао је Богу на истину. Могу да вам опишем његове последње часове и чудну промену пред смрт.

Кад сам пришао његовој постељи и питао га за здравље, он ми не одговори ништа него руком показа на писма и рукописе из Србије.

‡ Ту, ту погледај шта сам све примио! Колика ревност за Христа! Ја се просто стидим себе. И наш Весли био је велики ревнитељ, и проповедао је и певао о чудесима Христовим слично оним простим сељацима српским. Али ја то нисам

осетио читајући његове књиге. То сам први пут осетио у Дивостину, заједно с тобом. Најпре ми се оно учинило смешно и сујеверно, потом страшно и озбиљно, напослетку истинито али неразумљиво. Цоне мој, ја умирем... Бесповратно одлазим са стидом и кајањем. Јер нисам проповедао Христа апостолског него Христа "модернизованог" и "хуманизираног". Другим речима: не Христа "Божију силу и Божију мудрост" него Христа стешњеног у оквиру људске силе коју је Павле назвао слабошћу, и људске мудрости коју је Павле назвао лудошћу. Нити сам проповедао Цркву као чудесну и чудотворну породицу Божију него, како ми добро рече неко у Дивостину, као једно хумано друштво слично Црвеном Крсту. Заиста овакав проповедник није Христу потребан. Зато ме Бог и узима да не мучим више његове верне, уколико их има још код нас. Ту се самртник тешко закашља.

‡ Ај, мој Цоне, кад бих се ја поново родио, желео бих поново бити енглески свештеник, али друкчији него што сам био. Не бих се клањао у Јерусалиму Богу Свевишњему, а у Ветилу златном телету, него бих био бескомпромисни слуга Христов и само Христов. И све би сматрао за трице само Христа да добијем и Христу да угодим. Или зар не видиш ти, Цоне, шта ми на овом острву чинимо? Али опрости, ти си то видео пре мене. Видео си, да верску истину ‡ а то и јесте једина истина у свету ‡ треба тражити код малих људи и малих народа. Кад смо и ми били мали и сиромашни рибари британских острва, ми смо држали верску истину са жаром рибара галилејских. Кад смо се пак раширили и разбогатили, верска хришћанска фирма постала нам је неудобна и као искључива. Ја сада тек видим, да је искључивост главна одлика истине.

Ту се самртник опет закашља и напорно дисаше.

‡ Овај... шта сам хтео рећи? Нисмо ми као нација пропали, Цоне. Не, то ја не мислим. Само смо се збунили и духовно разбили. Збунила нас је мешавина и сваштарија под широким империјалним плаштом. Ова, по наше душе фатална империја којој нико није обећао вечно царовање, заградила нам је улазак у царство Божије. С нама се заиста дешава оно што пише у Матејевом јеванђељу 16, 26. Ја сад увиђам, али доцкан, да су и данас као и у почетку мали ‡ велики, сиромашни ‡ богати и неuki ‡ мудри.

У том се мој пријатељ закашља и млаз крви проли му се из уста.

‡ Молим те, рекох, не говори, шкоди ти. Твоје речи су бисер за мене, али шкоди ти, утишај се.

Он мало поћута па продужи:

‡ Морам... Цоне, да говорим. Ово је мој тестамент теби ‡ и моме народу. Гле, и поред многобројних фарисеја и садукеја има у овој земљи пуно народа који верује и чудо и доживљује чудо. Али ко јавља ова чудеса Божија нашем народу? Ко пита народ о чудесима Божијим? Питају га о политици, а не о чудесима. А Бог чини чудеса у Енглеској, иако не у оноликој мери и броју као у време праотаца наших,

који имадоше апостолску веру и мученичку ревност. Кам да се код нас чује народ у томе! Сваке године могла би се написати по једна књига о чудесним народним доживљајима. Жалосно је што се народ не пита о небесним стварима него о земаљским. Али оно што народ сматра небесним, наши масонски "просветитељи" и "прогресисти" сматрају сујеверјем. Ако је народ сујеверан у свему, како може бити паметан у политици? А они апелују на народ само кад је политика у питању. У једном писму оним српским простацима ти си добро рекао, да ми опијени нашом империјалном гордошћу можемо се вратити само праоцима нашим а не њиховим, нашој светој вери а не њиховој, што је уствари једно и исто † било... било, мој Џоне. Али ко ће нас повратити? Свакако не наши безверни садужеји као Јум и Бентхам и Џон Стјуарт Мил и Дарвин и Спенсер, него наш прости и ћутљиви народ, они чија имена нису написана у новинама него у Књизи Живота. Хајка против Христа увек је долазила од политичких и књижевних врхова друштвених, од оних који су у овом свету први, а у оном ко зна где ће се уврстити. Тако је то, мој Џоне, ето кроз два миленијума, а кад је са врхова хајка на Христа, онда се увређени Христос повлачи у доње слојеве, међу ћутљиве сиромаше, рибаре, занатлије, и од њих прави пријатеље. То се и данас понавља код нас. И ми треба само да охрабримо наше рибаре и занатлије, да не шапћу више него да вичу о чудесима која Христос чини међу њима. Ето.. у томе је спас... у томе.. Џоне, прости... и поздрави... Дивостин... сељаке.. богомољце.. Србију... тамо сам с њима...

У поноћи издахнуо је.

Ето тако је завршио своју земаљску трку мој † а могу рећи † и ваш богомољачки пријатељ. Уколико се не противи вашим црквеним правилима молио бих пречасног игумана Мину да му Дивостину одржи помен.

Ако ваше Поклоничко Друштво, које је поникло из Богомољачког Покрета, буде уредило путовање на хаџилук у Јерусалим, молим вас, јавите ми, да бих се и ја могао придружити.

Желећи Вам, драги Докторе, свако добро од Бога, поздрављам срдачно и све Ваше сараднике и чланове, и остајем.

Увек одани Господу, Ваш

Џон Патерсон.